

Kl. 09.00–14.31
16.00–16.19

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 1 oktober justerades.

§ 2 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 23 oktober

Andre vice talmannen meddelade att *tisdagen den 4 november kl. 13.00* skulle återrapportering från Europeiska rådets möte den 23 oktober äga rum.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:19

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:19 Statlig närvaro och Skatteverkets nedläggning i Simrishamn

av Anna Wallentheim (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 14 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 21 oktober 2025

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2025/26:70

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:70 Statens ansvar för Bromma flygplats

av Kadir Kasirga (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 7 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 21 oktober 2025
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till miljö- och jordbruksutskottet:
RiR 2025:25 Klimatpolitiska ramverket – statens arbete med underlag och utvärdering

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2025/26:3822 till socialförsäkringsutskottet
2025/26:3816 och 3823 till näringsutskottet

*Kriminalisering av
oskuldskontroller,
oskuldsintyg och
oskuldsingrepp*

§ 6 Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldssingrepp

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU3
Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldssingrepp
(prop. 2024/25:189)
föredrogs.

Anf. 1 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Hedersförtryck har inte någon plats i Sverige. Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att människor – främst flickor och kvinnor men även pojkar, män och hbtqi-personer – begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Den som utmanar eller trotsar den rådande normen anses dra skam över hela familjen och riskerar att straffas för att familjen ska återfå det som uppfattas som förlorad heder.

Fru talman! Varje flicka och pojke har rätt att bestämma över sin kropp och sitt liv. Här finns inget utrymme för kompromiss. Alla i Sverige ska få gifta sig med vem de vill, klä sig hur de vill och vara sig själva. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra, och samhället måste reagera mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck.

Under Socialdemokraternas tid i regeringsställning togs ett flertal viktiga steg när det gäller såväl straffskärpningar som förebyggande arbete. I dag debatterar representanter från justitieutskottet en proposition om att

kriminalisera oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Det är ännu en fråga denna mandatperiod där den föregående regeringen tillsatte en utredning för att åstadkomma en viktig jämställdhetspolitisk förändring och där nuvarande regering nu tagit vidare utredningens förslag och lägger fram en proposition på riksdagens bord.

Eftersom jag är först ut i debatten vill jag kort beskriva vad förslagen handlar om. Det föreslås att det från och med den 1 december 2025 ska vara straffbart att undersöka någon annans kvinnliga könsorgan i syfte att utföra så kallade oskuldskontroller, att intyga att någon annan har eller inte har haft vaginalt samlag och att göra ingrepp i någon annans kvinnliga könsorgan i syfte att det ska framstå som att personen inte har haft vaginalt samlag. Samtycke från flickan eller kvinnan ska inte befria från ansvar. Det blir nu dessutom straffbart att underlåta att avslöja eller förhindra äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott.

Det här är bra. Det är en tydlig signal och ett ställningstagande om att den här typen av förtryckande kontroll av kvinnor och barn inte kan accepteras av något parti i Sveriges riksdag.

Till dig som tittar på den här debatten och som själv är utsatt eller känner någon som du är orolig för vill jag säga: Din kropp är bara din. Din sexualitet är bara din. Beslutet om du vill eller inte vill gifta dig med någon är bara ditt. Du har rätt att leva ditt liv i trygghet och frihet och att följa dina drömmar. Den som försöker kontrollera dig till annat begår ett brott.

Fru talman! En central fråga för att upprätthålla det hedersrelaterade förtrycket och oskuldsnormen mot flickor och kvinnor handlar om kravet på blödning vid bröllopsnatten. Frågan om oskuldskontroller, oskuldsoperationer, tvångsäktenskap och barnäktenskap har återkommande aktualiserats genom bland annat mediala rapporter. Det är faktiskt fullständigt chockerande när vi får ta del av och bevittna att det här pågår helt öppet i samhället.

Här i Sveriges riksdag har vi genom våra jämställdhetspolitiska mål slagit fast allas rätt till jämställd hälsa och alla individers rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Vi i Sveriges riksdag måste alltid stå upp för att såväl barnäktenskap som tvångsäktenskap och kontroll av en flickas eller kvinnas så kallade oskuld kränker våra grundläggande och demokratiska fri- och rättigheter. Det behöver vi stå upp för.

Fru talman! Inför arbetet med den här propositionen tog jag kontakt med en socialtjänstmedarbetare hemifrån mitt län och bad att få sitta ned med henne och höra mer om hennes mångåriga erfarenhet av att arbeta med pojkar och flickor som befinner sig i strukturer med stark heder där oskuldsnormen är stark. Hon berättade för mig om flickor som inte cyklar, som inte hoppar och som inte vill delta i idrotten i skolan av rädsla att en fiktiv – påhittad – mödomshinna ska skadas.

Hon berättade om hur oskuldsnormen kan påverka en flickas hela liv – alltså något som inte finns! Hon berättade om hur hennes arbete mot hederskontroll också innebär undervisning i biologi och sexualkunskap och om att med alla verktyg hon har försöka förmå de pojkar och flickor hon möter att dels förstå det rent fysiska, vetenskapliga, dels försöka ingjuta självförtroende, hopp och en tro på ett fritt, självständigt liv.

På frågan om vad hon ville att jag skulle föra fram i den här debatten svarade hon först att det är helt rätt att kriminalisera detta för individens rätt till upprättelse. Det handlar också om normbildning, och det är en tyd-

lig signal till alla dem som kommer i kontakt med de pojkar, flickor och kvinnor som utsätts för oskuldsnormen och tvångsäktenskap att verkligen ta det här problemet på allvar.

Utöver det ville hon, i total samstämmighet med väldigt många av utredningens remissinstanser, skicka med tre saker: utbildning, utbildning och utbildning.

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, skriver till exempel så här i sitt remissvar: "Det viktiga arbetet med normförändringar kring frågan får inte påverkas negativt eller nedprioriteras för att en lagändring är gjord."

Kunskapen behöver höjas hos vårderna, bland förskolepersonal och skolpersonal och i socialtjänsten. Det gäller självklart också dem som lever i en förtryckande hederskultur och dem som bidrar till att upprätthålla den. För varje repressiv satsning vi gör måste vi möta upp den med en förebyggande.

Med det sagt känner jag att jag vill avsluta anförandet i den här debatten lite i dur genom att säga att jag vet att det går att förändra de här föreställningarna kring heder och oskuldsmitten, för vi gör det i Gävle genom Shanazi hjältar.

Shanazi hjältar är förebilderna som vågar se, höra och agera för att tillsammans skapa ett jämställt samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck. Genom just utbildning och arbete med förebilder vill hjältarna stärka unga killar och tjejer som lever i en hederskontext.

Shanazi hjältar är något man får ansöka om att vara med i. Under ett år jobbar de stenhårt med grupprocesser samtidigt som de utbildas i jämställdhet, mänskliga rättigheter, demokrati och barnkonventionen. De ska sedan agera som positiva förebilder bland sina jämnåriga i till exempel skolor och på fritidsgårdar. Och det fungerar! Högskolan i Gävle har forskat på verksamheten och arbetet och har påvisat väldigt positiva effekter.

Som en av hjältarna uttryckte det när de var på besök här i riksdagen: Om man är ute på havet med en båt och båten går sönder måste man ta upp båten på land för att kunna laga den – och Shanazi är land för oss.

Vi socialdemokrater vill se ett nationellt förebyggande program som riktar sig mot unga som befinner sig i sammanhang där strukturer och normer kring heder är tonsättande.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag även understryka något som jag tycker är väldigt bra med det här beslutet, och det är att vi inte kriminaliserar den som ber om ett oskuldsintyg eller gör en så kallad oskuldsoperation. Det är i stället den som utför kontrollen, skriver intyget eller utför operationen som är den som begår brott. På så sätt markerar vi att vi ser företeelsen för vad den är – ett förtryck och en kontroll av kvinnors och tjejers kroppar, liksom en patriarkal, förlegad och ovetenskaplig syn på oskuldsnormen. Den utsatta kan aldrig vara den skyldiga. Det är en viktig princip som jag hoppas att vi alla i Sveriges riksdag kan stå bakom.
(Applåder)

Anf. 2 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Ledamöter och åhörare! I dag debatterar vi och ska fatta beslut om en kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldssingrepp, liksom underlåtenhet att avslöja eller förhindra äktenskapstvång och barnäktenskap. Jag kommer i mitt anförande att beröra frågorna om oskuld.

Jag välkomnar det här förslaget mycket. Dessa företeelser grundar sig i en djupt problematisk syn på flickors och kvinnors frihet och självständighet. De grundar sig på normer och ideal om att flickor och kvinnor ska vara oskulder när de ingår äktenskap – som om någon annan än kvinnan själv har med det att göra.

Allt detta är ovärdigt Sverige år 2025. Ändå vet vi att det förekommer. Utredningen som föregick denna proposition slog fast att alla dessa tre företeelser förekommer i Sverige. Det finns en efterfrågan på hälso- och sjukvården att tillhandahålla dem, och det har framkommit att oskuldskontroller och oskuldsingrepp utförs inom såväl den offentliga och privata vården som den privata sfären.

Människor i allmänhet frågar sig säkert om det här verkligheten har varit tillåtet fram till nu. Nej, så är det inte. Inom hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen slås fast att personal ska utföra sitt arbete grundat på vetenskap och beprövad erfarenhet, och vi vet ju att det inte går att via en medicinsk undersökning ta reda på om en flicka eller kvinna har haft samlag eller ej. Ni vet – myten om mödomshinnan.

Om detta ändå förekommer i dag är tanken att ett ansvarssystem inom hälso- och sjukvården ska ticka igång. Det ska kunna leda till exempelvis vite, stängning av verksamhet och återkallelse av legitimation för till exempel läkare. Men det har alltså inte hjälpt. Vi vet att det har förekommit ändå.

Det kan konstateras att utfärdandet av oskuldsintyg i princip inte har medfört några konsekvenser för någon vårdgivare eller sjukvårdspersonal. Det finns inget dokumenterat fall som har inneburit prövotid eller återkallelse av legitimationen för någon läkare. Den här lagstiftningen är därför viktig. Det behövs en straffrättslig skärpning, det vill säga att detta kommer in i brottsbalken.

Fru talman! Jag vill göra en halvhalt här och reflektera över att det trots allt har hänt mycket över tid i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, HRV. Centerpartiet har alltid stått på barriaderna; inte minst genomförde vi via januariavtalet många straffskärpningar och lagändringar.

Det fanns dock en tid då vi som lagstiftande församling var villrådig och inte riktigt visste hur vi skulle förhålla oss till den här seden, som så kraftigt begränsar flickors och kvinnors frihet. Att vi i dag beslutar om en kriminalisering av oskuldskontroller visar att vi har gjort en resa.

Det är en resa som till stor del startades och drevs av Amineh Kaka-baveh, före detta riksdagsledamot och ordförande i riksdagens tvärpolitiska nätverk mot diskriminering och förtryck i hederns namn. Hon förhandlade fram utredningsdirektiven med dåvarande regering. Som nuvarande ordförande i det här nätverket säger jag: Bra jobbat, Amineh – nu är vi i hamn!

Det kommer nu att bli straffbart att utföra oskuldskontroller eller utfärda oskuldsintyg, oavsett om det påstås finnas samtycke eller ej. Här har vi en viktig skillnad mot hur det fungerar i dag: Även om kvinnan *säger* att det är frivilligt – vilket det naturligtvis inte är – kommer det enligt lag ändå inte att vara tillåtet att utföra en kontroll av om hon har haft samlag eller ej. Det är en jätteviktig signal till kvinnan själv och till alla andra – till vårdgivare, till anhöriga och till den omgivning som har påverkat kvinnan.

Oskuldsingrepp, den kanske grövsta av de här tre företeelserna, är ett ingrepp som ska få det att framstå som att du inte har haft samlag även om du har det. För att förtydliga det horribla i den här seden vill jag läsa ur betänkandet. Det kan alltså handla om stygn som sätts i slidmynningen, en konstruktion av en mödomshinna eller en ”försnävning” av slidan. Det här är så osannolika begrepp att jag faktiskt har använt citattecken i mitt talarmanus, men detta har alltså förekommit.

Jag ser framför mig en kampanj som Socialstyrelsen startar för att få stopp på detta och som heter MMM – motverka myten om mödomshinnan. Jag lovar att jag gärna blir ambassadör för den kampanjen.

Fru talman! Dock är det så att lagstiftningen inte löser alla problem. Regeringen menar att det inte finns något behov av att Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, ser över sitt arbetssätt för att motverka oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp på ett bättre sätt än i dag. Jag är av en helt annan åsikt.

För det första: Som nämnts har nuvarande ansvarssystem inte lett till vare sig provotid eller återkallelse av legitimationen för någon läkare. Faktum är att endast ett fåtal fall av kritik har riktats mot vårdpersonal och verksamheter som har utfärdat oskuldsintyg. Det finns ett enda ärende hos Ivo om oskuldsingrepp, och det är inte avgjort än. Ändå säger regeringen att Ivo inte behöver se över sitt arbetssätt för att upptäcka och motverka fler ärenden. Då litar man verkligen på att lagstiftningen ska göra underverk.

För det andra: Skälen till att det inte behövs sägs vara att Ivo arbetar riskbaserat, vilket innebär att man gör en kontroll bland annat efter inkomna tips, klagomål och brister. Det handlar om tips från patienter, brukare och vård- och omsorgsgivare. Men vänta nu – det är ju inte så att en flicka eller kvinna som har blivit tvingad att utföra en oskuldskontroll dagen efter ringer till polisen och säger ”Hej, jag har varit med om en oskuldskontroll!”. Hon är nog för rädd för det. Det är inte heller så att läkaren som utför detta dagen efter ringer och säger ”Hej, i går begick jag en kriminell handling!”.

Allmänhet och medier nämns också som potentiella uppgiftslämnare, liksom domstolar, men de vet ju knappast om att det förekommer förrän det är för sent.

Regeringen menar att Ivo alltid tar uppgifter om oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp på största allvar. Regeringen lägger också ansvaret för att anmäla oegentligheter på patienter och vårdgivare – kanske samma vårdgivare som har utfört den kriminella handlingen. Jag citerar från betänkandet:

”Även patienter och deras anhöriga kan uppmärksamma missförhållanden, men då krävs det att de förstår att åtgärderna är otillåtna. En särskild svårighet när det gäller oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp är att patienten eller dess anhöriga sällan har skäl att lämna klagomål. Dessutom saknar läkare eller annan sjukvårdspersonal många gånger incitament att dokumentera åtgärderna.”

Regeringen tycker dock inte att det behövs någon ny strategi för att motverka detta. Jag menar att hälso- och sjukvårdens regelverk, tillsynen och sanktionsmöjligheterna inte har räckt till för att garantera de rättigheter som uttrycks i patientsäkerhetslagen. Inget säger heller att det kommer att bli enklare bara för att den nya lagstiftningen kommer på plats.

Jag ser naturligtvis positivt på att berörda aktörer ges ett informations- och utbildningsuppdrag kopplat till den nya lagstiftningen – det är ett måste – men det är inte samma sak som att systematiskt förändra arbetssättet när det gäller tillsynen av hur samma lagstiftning följs. Därför anser jag att Ivo behöver få ett särskilt uppdrag att se över sitt arbetssätt för att motverka oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp och därmed säkerställa att implementeringen av den nya lagstiftningen får effekt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 3 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi justitieutskottets betänkande *Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp*. Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till förslaget i propositionen.

Inför den här debatten passade jag på att söka igenom Aftonbladets arkiv för att hitta artiklar där oskuldskontroller nämndes. Den allra tidigaste jag hittade var en artikel från 2002 som berörde mordet på Fadime, som är ett av de första och mest omskrivna hedersmorden i Sveriges historia. Under åren som följt sedan dess har hederskultur, hedersvåld och hedersmord varit vida omskrivet och omdebatterat.

Från flera partiers och politikers sida förnekades, förminskades eller förringades dock frågan om hederskultur till en början. Bara att begreppet balkongflickor etablerats som en följd av att unga kvinnor dödades genom att knuffas ut från balkonger visar hur långt problemen har tillåtits att gå i Sverige. Vi hade inte behövt ha det så här.

Från vänstersidan av politiken vägrade man tidigt att prata om detta som en kulturell fråga. Den tidigare vänsterledaren Gudrun Schyman pratade om att det inte handlade om ett kulturellt fenomen utan om en ordning där män förtrycker kvinnor. Samma år sa hon att det var samma norm, samma struktur och samma mönster som upprepades i talibanernas Afghanistan som i Sverige, som om det skulle röra sig om samma kamp.

Sverigedemokraterna har exempelvis länge drivit frågan om ett förbud mot niqab och burka i den offentliga miljön i Sverige. Dessa klädesplagg finns till för att kontrollera kvinnor och upprätthålla hedersnormer. Så sent som i förra veckan, när Kristdemokraterna föreslog samma sak, raljerade vänsterledaren – denna gång Nooshi Dadgostar – om att Ebba Busch minsann inte heller gillar att man bär jeans i riksdagens kammare, som om det skulle vara samma sak.

Likaså försvarar Miljöpartiets ledare Daniel Helldén bärandet av niqab och burka därför att han inte tycker att man ska förbjuda klädesplagg – som om detta skulle handla om vilka klädesplagg som helst.

Det här är tydliga exempel på att man inte är beredd att ta i med hårdhandskarna mot hederskulturen.

När det gäller frågan vi debatterar i dag, alltså oskuldskontroller, tog debatten fart omkring 2015. Sedan dess har detta fenomen blivit alltmer etablerat i svenska parallellsamhällen. Jag var tidigare inne på att detta har förnekats, förringats och förminskats av vissa partier. Mot bakgrund av att vi hade en vänsterregering under sju år efter att debatten tog fart är det alldeles uppenbart att det krävdes en högerregering tillsammans med Sverigedemokraterna för att det här skulle kriminaliseras. Jag är dock glad över att det nu finns en bred enighet om att förbjuda denna kulturella sedvana.

*Kriminalisering av
oskuldskontroller,
oskuldsintyg och
oskuldsingrepp*

Låt mig nu komma med ett tydligt besked: Alla kulturer är inte lika mycket värda. Alla är inte lika bra. De olika västerländska kulturerna är överlägsna såväl de islamistiska samhällena som klansamhällena i Mellan-östern och Afrika. Detta kan enkelt faktagranskas genom att man studerar statistik över ekonomiskt välstånd, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Det är inte bara slumpen som gjort att det har blivit så här. Det har att göra med äldre svenskars insatser inom arbete och företagsamhet och i hemmet samt med tidigare generationers insatser på samma områden. Om man inte förstår att vissa kulturer är bättre än andra och i stället ser hederskulturen som en generell patriarkal fråga, där kvinnor i Sverige för samma kamp som kvinnor i Afghanistan eller Somalia, är det också svårt att förstå varför vissa kulturella företeelser inte ska vara tillåtna i Sverige.

Frågan om oskuldskontroller och att förbjuda dessa hade inte behövt vara aktuell i Sverige om Sverige inte hade blivit det samhälle som tidigare politiker skapat. Invandringen från Mellanöstern och Afrika har tagit med sig kulturer som är helt oförenliga med ett västerländskt samhälle. Hederskulturen, med kontroll över flickor och kvinnor, är en del av denna förlegade kultur.

Fru talman! I dag kriminaliserar vi oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Propositionen kommer från en högerregering med stöd av Sverigedemokraterna. Alla dessa fyra partier är beredda att ta de här problemen på allvar och göra vad som krävs för att stå upp för alla flickor och kvinnor som utsätts för dessa förlegade kulturella inslag.

Anf. 4 LUDVIG CEIMERTZ (M):

Fru talman! I dag debatterar vi en proposition som tar sikte på fyra företeelser: oskuldskontroller, oskuldsintyg, oskuldsingrepp och underlåtelse att avslöja eller förhindra barnäktenskap.

Oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp är inte medicinska handlingar, fru talman, utan de är övergrepp och ska behandlas som övergrepp. De är integritetskränkande, saknar helt vetenskaplig grund och kan ge livslånga konsekvenser för de flickor som utsätts.

Regeringen föreslår därför i sin proposition att dessa handlingar ska kriminaliseras både inom och utom hälso- och sjukvården, vilket är viktigt. Oavsett om det finns samtycke eller ej ska det kriminaliseras att utföra denna typ av kontroller och ingrepp och att utfärda denna typ av intyg. Den som utför en oskuldskontroll eller ett oskuldsingrepp ska kunna dömas till fängelse.

I propositionen föreslår vi också ett underlåtenhetsansvar vid tvångs- eller barnäktenskap. Den som har konkret vetskap om att ett barn riskerar att giftas bort men väljer att blunda ska kunna hållas ansvarig. Den som kan agera och finns i barnets närhet måste kunna agera, fru talman, för vi vet att just tystnaden, lojaliteten och rädslan ofta är det som gör att unga flickor lämnas ensamma när de behöver hjälp som mest. Med den här lagen sätter vi ned foten. Att blunda när ett barn ska giftas bort blir inte längre acceptabelt, utan det blir straffbart. Det blir en plikt att agera.

Fru talman! Detta är en del av regeringens breda arbete mot hedersförtrycket. Sedan vi tillträdde har vi steg för steg byggt ett starkare skydd. Det finns studier som pekar på att uppemot 240 000 unga i Sverige lever under hedersförtryck. I en studie i Botkyrka uppgav över 40 procent av flickorna

i nionde klass att de är oroliga för att någon annan ska bestämma deras framtida partner. Detta handlar inte om marginella problem utan om ett systematiskt förtryck av framför allt unga flickor som pågår här och nu i Sverige.

Det är ett stort svek att vi inte har agerat tidigare. Det vi gör här i dag borde vi ha gjort för länge sedan.

Arbetet med att bygga ett starkare skydd mot hedersförtryck är en helhet. Det handlar inte om punktinsatser utan om ett stort arbete på flera områden. Detta är en av många viktiga delar, men vi måste gå fram med en helhet.

Den här regeringen går fram med flera åtgärder.

Bland annat går regeringen fram med förbud mot kusinäktenskap, vilket av ledande socialdemokrater har kallats för en genuin skitfråga. Men vi vet att kusinäktenskap ofta används som en del av hederskulturen för att hålla ihop släkter, kontrollera flickors liv och överföra hedersnormer till nästa generation. Därför föreslår regeringen att kusinäktenskap ska förbjudas i svensk lag och att utländska kusinäktenskap inte ska erkännas. Detta är en markering mot de strukturer som upprätthåller hedersförtryck och ett sätt att skydda barn och unga från tvång.

Regeringen skärper också lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap. Vi har sett hur förövare har försökt kringgå lagen genom att flytta över gärningen till andra länder eller genom att kalla det något annat. Därför skärper regeringen lagstiftningen så att den gäller inte bara äktenskapet utan även förberedelser och försök och att föra någon utomlands för att giftas bort. Detta gör att staten kan ingripa tidigare.

Fru talman! Regeringen skyddar även barn genom mer omfattande utreserestriktioner. Vi vet att flickor riskerar att skickas utomlands under förevändning av semester eller familjebesök, men i själva verket ska de giftas bort eller i värsta fall könsstympas. Regeringen har gett landets kommuner och socialnämnder möjlighet att stoppa detta genom mer omfattande utreseförbud, för barn ska inte behöva sätta sig på ett flyg med vetskapen att de aldrig mer ska få bestämma över sina liv. Det är ett konkret verktyg som redan används och som har gett stor effekt. Många barn har hindrats från att föras utomlands. Det är positivt, men det räcker inte.

Regeringen skärper också lagstiftningen mot könsstympning. Det är ett av de grövsta övergrepp som kan begås mot flickor. Regeringen har tydligt att svensk lag gäller även om ingreppet begås utomlands, och straffen har skärpts. Den som begår detta brott ska inte kunna gömma sig bakom gränser, traditioner eller tystnad.

Regeringen har också antagit ett omfattande åtgärdsprogram, Fri och trygg utan våld och förtryck. Det tar ett helhetsgrepp med över hundra åtgärder. Detta kan som tidigare nämnts inte hanteras med punktinsatser, utan det krävs ett helhetsgrepp.

Fru talman! Hedersförtryck har ingen plats i Sverige utan strider mot allt Sverige står för. Vi är ett land som ska bygga på jämställdhet och individens frihet. Flickor och kvinnor ska inte kontrolleras av sin familj, reduceras till sin familjs heder eller tvingas till äktenskap mot sin vilja. De ska ha samma rätt som alla andra att gå i skolan, träffa vänner, drömma om framtiden och välja sin partner. I Sverige är flickor ingen annans egendom utan individer med rätt till frihet och integritet.

Regeringens proposition är ett viktigt steg på den vägen. Oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp kriminaliseras. Underlåtenhetsansvar för att stoppa barnäktenskap införs. Helheten förstärks genom förbud mot kusinäktenskap, utreseförbud för barn, skärpt lag mot könsstämpling och ett omfattande åtgärdsprogram mot våld och förtryck. Detta gör regeringen för att varje barn, varje flicka och varje kvinna ska veta att staten står på deras sida, inte förövarens.

Fru talman! Sverige ska vara ett land där barn växer upp fria från hedersförtryck, där barn inte ska behöva oroa sig och där lagarna är skarpa, stödet starkt och budskapet tydligt: Hedersförtryck hör inte hemma i vårt land.

(Applåder)

Anf. 5 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! Oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp förekommer i Sverige, men självklart borde de inte få förekomma över huvud taget. Det är allvarliga brott mot framför allt kvinnors och flickors rättigheter och kan leda till allvarliga fysiska och psykiska skador för dem som drabbas. Därför instämmer Vänsterpartiet i att skyddet för flickor och kvinnor som lever i en hederskontext behöver stärkas.

Hedersrelaterat våld och förtryck har liksom mäns våld mot kvinnor i övrigt generellt sin grund i kön, sexualitet, makt och kulturella föreställningar om dessa företeelser. Detta är ett våld och förtryck som Vänsterpartiet anser måste bekämpas med kraft. Det hedersrelaterade systemet är komplext och innehåller en rad förtryckande former av strukturell och organiserad karaktär.

Fru talman! Det specifika med hedersvåldet är att det utövas med hjälp av kollektiva kontrollmekanismer, som många gånger sanktioneras av släkt och omgivning. Främst är det flickor och unga kvinnor som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck, men även pojkar och unga män blir utsatta.

Samhället måste göra betydligt mer för att tidigt upptäcka när någon blir utsatt och erbjuda ett långvarigt stöd. Tyvärr har vi sett att exempelvis socialtjänsten många gånger brister i att erbjuda långvariga och stödjande insatser. Det kan bero på att socialtjänsten är alltför pressad av ekonomiska och personella skäl. Även skolan har en viktig uppgift att fylla när det gäller att upptäcka och se varningssignaler tidigt.

Regeringens aktuella proposition fokuserar dock på straffrättsliga åtgärder – något som Vänsterpartiet välkomnar, och vi står bakom propositionen i sin helhet. När det gäller de konkreta lagförslagen anser jag att kriminaliseringen av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp är en särskilt angelägen åtgärd för att stärka flickors och kvinnors skydd.

Fru talman! Däremot har det inte varit lika självklart att ställa sig bakom förslaget om att kriminalisera underlåtenhet att avslöja eller förhindra äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Jag vill förtydliga att Vänsterpartiet länge har drivit på för ett totalförbud mot barnäktenskap och äktenskapstvång. Det ska självklart råda nolltolerans mot både barnäktenskap och påtvingade äktenskap. I Sverige finns ingen generell plikt att anmäla eller ingripa mot brott, men det finns däremot en skyldighet att anmäla vissa pågående grova brott. Vidare har vissa yrkesgrupper en skyldighet att anmäla begångna brott. Det gäller främst tjänstemän inom myndigheter

som arbetar med barn och som vid underlåtenhet att anmäla kan göra sig skyldiga till tjänstefel. Många av dessa yrkesgrupper har också enligt socialtjänstlagstiftningen en anmälningsplikt vid misstanke om att barn far illa.

Fru talman! Jag konstaterar vidare att försök, förberedelse och stämpling till äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott samt vilseledande till äktenskapsresa redan är straffbart. Bestämmelserna om medverkan till brott i brottsbalken är också tillämpliga, vilket innebär att medhjälp till de olika förberedande momenten är straffbart.

Vänsterpartiet har dock valt att inte reservera sig mot regeringens lagförslag i denna del. Det är dock mycket viktigt att det nya underlåtenhetsbrottet inte tillämpas så att det i praktiken blir fråga om ett angiverisystem. Vi kommer att följa frågan noga och vid behov återkomma med förslag på åtgärder.

Anf. 6 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till regeringens proposition och utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

I dag debatterar vi ett fenomen som borde vara uttraderat i ett modernt och upplyst samhälle. Vi talar om ett förtryck av flickor och kvinnor som inte tillåts välja partner och som begränsas och bevakas i sin vardag. För att bevara familjens heder avkrävs de avhållsamhet och kyskhet. De tillåts inte att i likhet med andra flickor och kvinnor utveckla sitt kärleksliv och sin sexualitet, något som andra ser som en naturlig del i vägen till vuxenlivet.

Tyvärr har flera kvinnor fått sätta livet till när de försökt bryta sig loss från en förlamande hederskultur med en önskan om självständighet och möjlighet att själva välja partner. Vi minns Pela och Fadime.

Fru talman! Vi minns även Shahida, vars vänner berättat om hennes kamp för att få leva ett liv som hon själv hade valt, inte ett som hennes familj och deras hedersnormer dikterade. Hon levde i ett fängelse. Hon såg hur andra tjejer i hennes ålder levde, och hon ville också ha det så. Hon ville vara fri. Shahida anträffades död i ett vindskydd utanför Lessebo, mördad av sin pappa och storebror. Orsak: Shahida hade gift sig med en man som inte accepterades av familjen.

Detta är bara några exempel där kravet på oskuld är en bärande del i hederskontexten. För att försäkra sig om att flickan eller kvinnan är orörd kräver familjen bevis på detta. I vården förekommer det fortfarande att personal genomför oskuldskontroller och kirurgiska ingrepp på tjejer och unga kvinnor för att ”återställa” underlivet efter samlag, så kallad hymenrekonstruktion. För alla och envar är det uppenbart att detta är en djupt kränkande behandling av flickor och kvinnor och deras integritet.

I en studie publicerad av Archives of Sexual Behavior berättar kvinnorna att det kunde kännas tryggare att genomföra en operation i stället för att riskera livet om det skulle komma fram att de haft samlag. Men deltagarna ifrågasatte även att läkare genomförde ingreppen, och nog är det märkligt att det finns läkare som är beredda att utfärda oskuldsintyg, trots vetskap om att det inte är möjligt att vid en medicinsk undersökning fastställa om en flicka eller kvinna haft samlag.

Det är skrämmande, fru talman, att detta förekommer i dag i vårt Sverige. En sådan undersökning är inte i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet och strider mot patientsäkerhetslagen. Helt klart är att sådana undersökningar, som förmedlar en felaktig föreställning om att flickan eller kvinnan har en intakt mödomshinna, vilket alltså saknar vetenskaplig grund, inte är förenliga med svensk rätt. Läkare som medverkar till sådana ingrepp och utfärdar oskuldsintyg gör detta i strid mot god läkareetik.

Fru talman! I grunden handlar synen om kvinnans oskuld om värderingar som inte hör hemma i vårt land. En uppfattning att familjens heder är kopplad till flickors och kvinnors underliv är och bör vara fullständigt främmande i ett modernt och jämställt samhälle. Det kan inte vara förhållningsbart. Vi kristdemokrater vänder oss starkt mot det hedersförtryck som drabbar flickor och unga kvinnor och som kränker deras integritet.

Den kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp som nu införs är välkommen, och vi bör alla verka för att denna avart och begränsning av kvinnors frihet och känsloliv upphör. Det är som sagt ett förtryck som inte hör hemma i ett modernt och upplyst samhälle, och nuvarande sanktioner är otillräckliga.

Anf. 7 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Hedersrelaterat våld och förtryck handlar om kontroll och begränsningar av en persons handlingsutrymme, rätt till sin kropp och rätt att själv välja partner. Det kan ta sig uttryck i form av barn- eller tvångs-äktenskap, könsstympning av flickor och kvinnor, fysiskt och psykiskt våld eller begränsningar i form av kontroll av socialt umgänge och kläddval. Det kan också handla om att den utsatta inte får välja utbildning eller arbeta utanför hemmet eller om att hens sociala medier kontrolleras.

Den som öppet utmanar eller trotsar rådande hedersnormer anses ofta dra skam över hela familjen och riskerar att straffas fysiskt, psykiskt och/eller socialt för att familjen ska återupprätta den heder som uppfattas som förlorad.

Hedersrelaterat våld och förtryck drabbar ofta unga kvinnor, men det är viktigt att komma ihåg att även andra grupper kan utsättas. Unga män kan också begränsas, inte minst vid val av partner, och hbtqi-personer kan utsättas i syfte att förhindra att vi lever våra liv i enlighet med vår sexuella läggning, vår könsidentitet eller vårt könsuttryck.

I regering var Miljöpartiet med om att ta flera steg för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi införde en straffskärpningsgrund för hedersbrott och gjorde det möjligt att bättre skydda barn från att föras ut från landet för att exempelvis ingå barnäktenskap. Vi inrättade ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck och medverkade till införandet av hedersförtryck som ett särskilt brott, från den 1 juni i år. Men det finns mycket kvar att göra.

Vi välkomnar att regeringen nu tar arbetet med att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck vidare. Så kallade oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp utgör en allvarlig kränkning av flickors och unga kvinnors rätt till sin integritet och sitt privatliv. Att regeringen nu inför en ny straffbestämmelse som fastställer straffansvar för dessa typer av ingrepp kan bidra till att bekämpa de skadliga och begränsande normer som

de upprätthåller. Nu gäller det att vi gemensamt säkerställer att lagstiftningen blir tillräcklig och effektiv och medverkar till verklig förändring.

Fru talman! Den utredning som ligger till grund för förslaget om att kriminalisera oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp, som vi debatterar här i dag, fick sommaren 2022 ett tilläggsdirektiv att också titta på behovet av att kriminalisera omvändelseförsök av hbtqi-personer. Direktivet fick man sedan en rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor hade visat att detta är något som förekommer i Sverige i en inte obetydlig utsträckning, beroende på definition av omvändelseförsök.

Tyvärr valde utredningen att inte föreslå att omvändelseförsök ska kriminaliseras, med hänvisning till att mycket av det som kan utgöra omvändelseförsök redan är kriminaliserat, till exempel misshandel och olaga tvång. Miljöpartiet menar att detta är olyckligt, och vi vill påpeka att själva förekomsten av ett omvändelsebrott skulle kunna få en normerande effekt, precis som de andra förbud som vi diskuterar här i dag. Det ska signaleras hur allvarligt lagstiftaren ser på påtvingade försök att förändra eller undertrycka en persons sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Regeringen har valt att lägga förbudet mot omvändelseförsök under en kommande särskild straffbestämmelse om psykiskt våld. Det syftar till att omvändelseförsök under hot eller tvång kan komma att omfattas av den föreslagna bestämmelsen. Förslaget har varit ute på remiss.

Vi i Miljöpartiet ser risker med att omvändelseförsök bara ska falla under bestämmelsen om psykiskt våld. Vår främsta oro är att regleringen inte blir tillräckligt träffsäker och att vissa former av omvändelseförsök faller utanför bestämmelsen om psykiskt våld. Den normerande effekten riskerar att utebli. Det är därför vi vill benämna det som ett särskilt brott, precis som det vi diskuterar här i dag.

Miljöpartiets uppfattning är att omvändelseförsök är ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck på samma sätt som oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Dock förekommer omvändelseförsök ibland i sammanhang som vanligtvis inte brukar uppfattas som hedersrelaterat våld och förtryck men som har många likheter.

Avslutningsvis vill jag betona att kriminalisering inte är det enda som krävs för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. För att lagändringar och lagskärpningar ska få genomslag krävs inte minst förebyggande insatser för att förhindra att barn och unga utsätts för brott. Miljöpartiet vill inrätta resurscentrum i varje län för att öka tillgången till hjälp för utsatta och utveckla hur myndigheter samverkar kring familjer.

Vikten av ökad kunskap och kompetens hos barn, föräldrar och professionella inom skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård är avgörande. Med en ökad medvetenhet kan vi bidra till att skapa trygga miljöer där utsatta får insikt om sin situation och vågar berätta för att få stöd och hjälp. (Applåder)

Anf. 8 HELENE ODENJUNG (L):

Fru talman! Att vara sist ut i den här kammardebatten känns lite speciellt. Å ena sidan gläder jag mig åt att vi nu är så pass eniga. Å andra sidan är jag lite sorgsen – eller arg, faktiskt – för att det har tagit så lång tid.

Liberalerna har länge gått i bräsch för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. I början var vi ganska ensamma och fick jobba i

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Kriminalisering av
oskuldskontroller,
oskuldsintyg och
oskuldsingrepp*

motvind, men det har inte hindrat oss. Jag skulle vilja passa på att rikta ett varmt tack till Nyamko Sabuni, Gulan Avci, Robert Hannah och Juno Blom men också till Nalin Pekgul och Amineh Kakabaveh. Den här lagstiftningen hade kunnat vara på plats för länge sedan om fler hade lyssnat på er tidigare.

Nu står vi inför ett avgörande beslut i den här frågan, ett beslut som handlar om att skydda flickors och kvinnors rätt till sin kropp, sin frihet och sin framtid. Vi har debatterat kriminaliseringen av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp, handlingar som är djupt rotade i hedersnormer och som inte hör hemma i ett modernt, jämställt och fritt samhälle.

Liberalerna har som sagt kämpat länge för att Sverige ska vara ett land där varje individ har rätt att bestämma över sitt eget liv, där ingen ska behöva genomgå en "undersökning" eller ingrepp för att bevisa sin oskuld och där ingen ska tvingas leva under hot om våld, uteslutning eller kontroll bara för att hon är kvinna – eller över huvud taget, faktiskt. Det är en ofrihet som samhället till varje pris måste bekämpa.

Fru talman! Socialstyrelsen konstaterar att oskuldskontroller och oskuldsintyg saknar medicinsk grund och strider mot svensk lag. Ändå förekommer de – både inom vården och i privata sammanhang. I vissa fall skickas flickor utomlands för att genomgå oskuldsingrepp, som kan leda till livslånga fysiska och psykiska trauman. Det får vi inte acceptera.

Rädda Barnen har samlat berättelser från unga som levt under hedersförtryck. En flicka berättar: "Den lilla frihet jag hade försvann den dagen jag fick mens." En pojke berättar: "Jag förlorade min lillasyster." Det här är inte bara enskilda röster och vittnesmål. Det är inte bara siffror i statistiken. Det här är verkliga människor, och deras vittnesmål kräver politisk handling för att förhindra att fler utsätts.

Fru talman! Propositionen föreslår tre nya brottsrubriceringar: oskuldskontroll, som kan ge fängelse i högst ett år, intygande av sexuell oskuld, som kan ge böter eller fängelse i högst sex månader, samt oskuldsingrepp, som förs in i lagen om förbud mot könsstympning.

Dessutom föreslås att underlåtenhet att avslöja eller förhindra tvångs- eller barnäktenskap ska bli straffbart. Det är ett viktigt steg för att bryta tystnadskulturen kring hedersförtryck.

Liberalerna har länge varit pådrivande och välkomnar därför dessa förslag. Vi har vågat tala klarspråk om hederskultur när andra partier inte velat se eller förstå problematiken och låtit bli att ta ofriheten på allvar. Det har stundom varit ensamt, men det har inte hindrat oss.

För att lättare kunna upptäcka hedersvåld behöver hela samhället arbeta aktivt, medvetet och förebyggande. Flera verksamheter har redan utvecklat rutiner för att upptäcka vilka som besöker exempelvis vården för att hantera skador kopplade till våld och förtryck i vardagen. Dessa rutiner behöver spridas till hela landet.

Liberalerna vill se en bred nationell strategi mot hedersförtryck med utbildning, stöd till utsatta och tydliga riktlinjer för vård, skola och rättssystem. Personal måste alltid ställa frågor för att upptäcka alla former av våldsutsatthet.

Fru talman! Det här är inte bara en juridisk eller medicinsk fråga. Det är en fråga om vilken värdegemenskap vi vill tillhöra och vilket samhälle vi vill skapa. Hederskulturens normer och värderingar tar ifrån flickor och

pojkar och hbtqi-personer deras grundläggande fri- och rättigheter: rätten att äga sitt liv och bestämma över sin kropp.

Vi liberaler tänker aldrig ge upp kampen för varje människas frihet. Att bryta det hedersrelaterade förtrycket är en av vår tids största jämställdhetsfrågor. Alla ska vara fria att älska vem man vill och leva det liv man vill – utan rädsla för repressalier.

Genom att rösta ja till detta lagförslag stärker vi skyddet och stödet för de mest utsatta. Vi sätter stopp för övergrepp som länge har kunnat ske i det tysta. Vi tar ställning – för frihet, för integritet och för mänskliga rättigheter.

Det är dags att gå från ord till handling. Den här propositionen gör just det. Den inte bara kriminaliserar handlingar; den utmanar normer. Den säger att samhället inte accepterar pseudovetenskap, patriarkal kontroll eller kulturella föreställningar som kränker individens frihet. Den säger att samtycke under press inte är samtycke – att en flicka som går med på en oskuldskontroll gör det för att hon är rädd, inte för att hon är fri.

Fru talman! Vi liberaler kommer att rösta ja till denna proposition för att bryta normer, för att skydda flickor och för att försvara friheten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 7 Ökade möjligheter att dela uppgifter inom Polismyndigheten

Justitiekontorets betänkande 2025/26:JuU4

Ökade möjligheter att dela uppgifter inom Polismyndigheten (prop. 2024/25:190)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 8 Ett nytt regelverk för bygglov

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU2

Ett nytt regelverk för bygglov (prop. 2024/25:169)
föredrogs.

Anf. 9 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Ska man förenkla eller försvåra för vanliga människor i Sverige? Det är där skillnaden i svensk politik i dag ligger. I dag debatterar vi en reform som många svenskar har väntat länge på. Det är en reform som handlar om att återupprätta sunt förnuft, tillit och handlingskraft i svensk byggpolitik.

Propositionen *Ett nytt regelverk för bygglov* är mer än en teknisk förändring. Det är ett uppbrott från årtal av byråkratiskt krångel, orimliga handläggningstider och onödiga kostnader för vanliga människor. För hur rimligt är det egentligen, fru talman, att man i Sverige fortfarande måste

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Kriminalisering av
oskuldskontroller,
oskuldsintyg och
oskuldsingrepp*

*Ett nytt regelverk
för bygglov*

söka bygglov för att sätta takfönster i sitt eget tak eller vänta i månader på beslut för att bygga ett litet uterum eller en carport eller byta fasadfärg på sitt eget hus – dessutom till en kostnad som är långt ifrån rimlig eller ringa i sammanhanget?

Vår regering har nu lagt fram ett förslag som på riktigt förenklar och som visar tillit till människor. Det gör det enklare att bygga, billigare att planera och snabbare att genomföra.

Med de nya reglerna kan en familj bygga till sitt hus med upp till 30 kvadratmeter utan bygglov, alltså dubbelt så mycket som i dag. För många innebär det att man kan skapa ett par extra sovrum, ett hemmakontor eller kanske ett generationsboende utan att behöva betala tiotusentals kronor i avgifter och vänta på besked från byggnadsnämnden. Det är en konkret förbättring i människors vardag.

Fasadändringar blir också bygglovsfria. Det betyder i praktiken att den som vill byta tak, måla om fasaden, sätta in takfönster eller installera solpaneler inte längre behöver vänta i månader på bygglovsbesked. Det blir fritt att göra det direkt så länge man följer de tekniska reglerna. Det sparar både tid och pengar för den enskilde, och det gör det lättare för hushåll att energieffektivisera sina hem. Många har tvekat att tilläggsisolera och byta fönster just på grund av den krångliga bygglovsprocessen, och nu försvinner äntligen det hindret.

Fru talman! Den kanske mest betydelsefulla förändringen handlar om våra ekonomibyggnader ute i landet. Med ekonomibyggnader avses byggnader som används inom näringsverksamheter med anknytning till fiske eller jord- eller skogsbruk såsom ladugårdar, logar, maskinhallar, magasin och så vidare. De uppförs redan i dag utan bygglov men har tidigare begränsats av att ny annan verksamhet kräver bygglov på byggnaden.

I dag står tusentals gamla ladugårdar, logar och magasin tomma eftersom reglerna gjort det krångligt att använda dem till något nytt. Nu blir det möjligt att inreda dessa befintliga byggnader till bostäder eller verksamhetslokaler helt utan dyra bygglov och byråkratiska krav.

Detta är en enorm möjlighet för vår landsbygd. En tom loge kan nu bli ett gästhus, en bostad, ett gårdskontor, ett kafé eller en verkstad, helt utan att man behöver gå igenom en lång och dyr bygglovsprocess. Det enda som krävs är att byggnaden ligger utanför detaljplan och att den uppfyller grundläggande tekniska krav.

För vår landsbygd betyder detta nytt liv. Nya bostäder kan växa fram i redan befintliga byggnader. Småföretagare får möjlighet att starta verksamheter hemma på gården. Unga familjer kan bosätta sig i trakter där de vuxit upp. Detta är politik som stärker Sverige, från de vackra röda och vita gårdarna i Småland till de små byarna i Norrland.

Samtidigt minskar också anmälningsplikten. I dag måste man göra anmälan till kommuner för nästan allt, även sådant som är helt okomplicerat. Det innebär att hundratusentals små byggprojekt inte längre kommer att belasta kommunernas handläggning.

För de svenska hushållen betyder det lägre kostnader. En vanlig atfallsanmälan kostar i dag mellan 7 000 och 15 000 kronor. Det är en betydande kostnad för den vanliga svensken som bara vill ha lite extra utrymme. Från den 1 december i år är kostnaden ingenting alls. Man kommer att kunna bygga upp till 30 kvadratmeter inom detaljplanelagt område och 50 kvadratmeter utanför detaljplanelagt område i en byggnad helt utan

anmälningsekostnader till kommunen. Detta är verklig förenkling, inte bara på papperet.

Fru talman! Den här reformen är en modernisering av hela systemet. Kommunerna får fokusera på det som verkligen betyder något, på säkerhet, miljöhänsyn och planering, medan vanliga människor får mer frihet i sin vardag. Det handlar om balans mellan frihet och ansvar, om att ha regler där det behövs men inte överallt. Den här reformen frigör människors kraft att själva ta ansvar, bygga, skapa och utveckla.

Fru talman! Sverige har enorma möjligheter. Vi har plats, kunskap och vilja. Men alldeles för länge har vi haft ett regelverk som stått i vägen. Den här propositionen ändrar nu äntligen på detta och gör det möjligt att bygga och bo där man vill. Det ger både kommuner och människor större handlingsutrymme. Det gynnar hela landet. Det stärker bostadsförsörjningen, ger nytt liv åt landsbygden och minskar byråkratin. Det är ett bevis på att vi kan förena enkelhet med ansvar och tillväxt med hänsyn.

Den fråga som jag ställde i min inledning, om vi ska förenkla eller försvåra för vanliga människor i Sverige, besvaras tydligt med den här propositionen. Vi ska ha mindre byråkrati och mer frihet. Vi ska ha mindre väntan och mer handling. Vi ska ha lägre kostnader och mer över till annat. Det är så vi bygger framtidens Sverige.

Det är dock långt ifrån självklart att få till denna lagstiftning om vi ser till vad oppositionen har lagt fram. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet har kommit med inte mindre än 16 reservationer i detta ärende, 16 punkter som nästan uteslutande handlar om att oppositionen vill ha mer byråkrati och mer kostnader för den enskilde.

Vänsterpartiet går allra längst och vill avslå allt. Flera har föreslagit anmälningssplikter och utökade bygglov. Man kan konstatera att det är spretigt i oppositionens förslag. Som väljare vet man inte vad man egentligen får om dessa ska styra, mer än att det blir mer byråkrati och färre förenklningar för vanligt folk. Vill man däremot ha fortsatt förenkling och så småningom även bygglovsbefriade Sverigehus är det på oss som står bakom propositionen man bör lägga sin röst i det kommande valet.

Jag yrkar bifall till propositionen *Ett nytt regelverk för bygglov* och avslag på reservationerna.

Anf. 10 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 3 och 5 i utskottets betänkande CU2.

Innan jag går in på själva betänkandet måste jag uttrycka min förvåning över att vår bostadsminister inte ens närvarar i dagens debatt om ett nytt regelverk för bygglov. Ministern har haft en hög svansföring kring denna proposition sedan han presenterade den vid en pressträff i våras och i en debattartikel i Aftonbladet den 25 augusti i somras. Det finns delar i propositionen som jag gärna hade debatterat med just bostadsministern, men tyvärr lyser han med sin frånvaro i dagens debatt.

Vad gäller regeringens förslag till nytt regelverk för bygglov finns det bra förslag som även vi socialdemokrater står bakom. Men det finns också stora delar som är riktigt dåliga och ogenomtänkta.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Ett nytt regelverk
för bygglov*

För oss socialdemokrater är det en självklar utgångspunkt att samhällsbyggnadsprocesser ska präglas av ordning och reda. Den enskildes intresse av såväl handlingsfrihet som förutsägbarhet och skydd mot betydande risker måste värnas, samtidigt som det allmännas intresse av god samhällsplanering upprätthålls. Det ska vara lätt för den enskilde att göra rätt och svårt att göra fel. Det allmänna ska också kunna upprätthålla en demokratisk kontroll. Det handlar hela tiden om komplexa avvägningar som inte lämpar sig för tvära kast och kräver ett inkännande förhållningssätt till sak-kunniga samhällsaktörers kunskaper och bedömningar.

För oss handlar det i grunden om vilken samhällsmodell vi vill ha. Vi socialdemokrater tror inte på ett samhälle där var och en lämnas ensam att navigera bland regler och risker utan på ett samhälle där vi tar ett gemensamt ansvar för att allting ska fungera för alla. Att riva ned strukturer för ordning och insyn i tron att friheten ökar är ett grundläggande missförstånd. Friheten ökar inte i kaos. Den växer i trygghet och i vetskap om att regler gäller lika för alla.

Vi socialdemokrater välkomnar att regeringen går fram med utredningens förslag om att bygglovsplikt ska formuleras endast i lag, något som bland annat innebär att kommuner inte kan besluta om lovplikt i detaljplaner och områdesbestämmelser. Vi är också positiva till det förslag som innebär att en mindre krets av berörda grannar och fastighetsägare ska få underrättelse vid lov- eller anmälningsärenden samtidigt som kravet på kungörelse kvarstår.

Vi avvisar dock den del av förslaget som innebär att känd hyresgästorganisation inte längre ska ingå i kretsen som ska få underrättelse. Det medför betydande risk att hyresgäster i grannfastigheter i praktiken behandlas olika till exempel bostadsrättsinnehavare i grannskapet.

Propositionen som regeringen nu presenterar måste dock ses som en del av en helhet. I propositionen aviserar regeringen att den anmälningsplikt som gäller i plan- och byggförordningen för det som vi i vardagstal kallar attefallsåtgärder ska avskaffas. Vi socialdemokrater konstaterar att kritiken från remissinstanserna är massiv. Bland de kritiska remissinstanserna kan nämnas Villaägarna, Bostadsrätterna, Boverket, Sveriges arkitekter, KTH, länsstyrelser, kommuner – både blå och röda – Forsvarsmakten, mark- och miljödomstolarna, Skatteverket med flera.

Ett brett borttagande av anmälningsplikten medför uppenbara risker för att den enskilde mycket lätt kan komma att göra fel och i efterhand drabbas av stora negativa konsekvenser. De 7 500 kronor som tidigare talare nämnde som kostnad inledningsvis kan bli en miljonkostnad om man behöver riva ett attefallshus som är ett bostadshus och som i dag kan kosta 1 ½ miljon att uppföra med alla anslutningar. Det är en betydande fördyring jämfört med att kunna göra rätt från början. De ekonomiska kostnaderna kan bli stora, men det gäller även de hälsomässiga riskerna. Ytterst kan det handla om liv eller död.

Vi menar att en förprövning i form av anmälningsplikt för bostäder alltid är nödvändig utifrån kraven på bärformåga, brandskydd och teknisk konstruktion i övrigt, tillgänglighet och buller samt dimensionering av vatten och avlopp.

Borttagandet av anmälningsplikten medför förvisso en mindre belastning inledningsvis genom att anmälningsärendena blir färre för kommunerna att hantera. Men i förlängningen menar vi socialdemokrater, i likhet med många andra remissinstanser, att en sådan förändring tvärtom medför en större belastning för kommunerna. I och med att avgiftsfinansieringen försvinner måste skattebetalarna bekosta att det finns personal som kan utföra tillsynsarbetet i efterhand. Flera kommuner menar dessutom att tillsynsarbetet är mer resurskrävande än dagens system. Var finns vinsten i det hela? Det måste vara bättre att få besked innan fel görs än att de ska komma fram i en tillsyn när felen är gjorda.

Till detta kommer att det är något av en chimär att anmälningsplikten tas bort. Tekniska åtgärder som ventilation, va-installationer samt brandskydd förblir anmälningspliktiga, vilket regleras i PBF:en. Den samlade avgiften för den enskilde blir alltså betydande vid uppförande av en bostad genom nybyggnad av komplementbostadshus eller tillbyggnad och ändring. Men myndigheternas möjlighet att värna såväl den enskildes intresse som det allmännas intresse försämras ju till exempel genom en okontrollerad förtätning i redan tätbebyggda områden. Därtill försämras och fördyras kommuners och statliga myndigheters viktiga arbete med att utföra sina uppgifter och upprätthålla ordning och reda i samhällsbyggnadsprocessen.

Mot bakgrund av den massiva kritiken vill vi socialdemokrater att regeringen inte tar bort anmälningsplikten i plan- och byggförordningen. Tyvärr är den frågan inte uppe på bordet i dag, men den hänger ihop med det förslag vi diskuterar i dag.

När bostadsministern har argumenterat för borttagandet av anmälningsplikten menar han att kommunala tjänstemän ska släppa lite på sin makt och låta enskilda få bestämma mer själva. Se debattartikeln i Aftonbladet.

Om man verkligen tror att Sveriges bygglovshandläggare är maktmissbrukare som vill sätta käppar i hjulen för människor, då har man väldigt lite kontakt med verkligheten. Om den enskilde exempelvis får ett negativt besked från kommunen kan det bero på att byggnaden kanske ligger för nära en annan byggnad av brandtekniska skäl. Det är detaljer kring olika regelverk som fortfarande gäller, även om anmälningsplikten tas bort. Jag tvivlar på att alla som deltar i den här debatten, inklusive mig själv, kan alla de detaljer som gäller för att förhindra spridning av brand.

En anmälan före byggnation hjälper den enskilde fastighetsägaren att göra rätt från början. Det måste vara bäst – eller hur? Som jag har sagt tidigare; det kan ytterst handla om liv eller död om bränder får spridning i ett okontrollerat system där fastigheter har byggts utan att man vet hur nära de kan stå. Det finns olika regler, har jag fått lära mig – tyvärr. Jag kom sent på detta – man får ta med sig det man får fram.

En vanlig oneliner inom politiken – jag själv har använt den – brukar vara att det ska vara lätt att göra rätt. Men med borttagandet av anmälningsplikten blir det i stället lätt att göra fel. Det borde vara Expressens rubrik i morgon: Lätt att göra fel.

Som ett svar på bostadsministerns debattartikel i somras skrev Annie Östlund, centerpartistiskt kommunalråd i Huddinge med ansvar för bygglov och tillsyn, att startbesked nekades för 68 procent av attefallshusen i Huddinge 2023 på grund av att de inte överensstämde med lagkravet.

68 procent skulle ha blivit felbyggda, om det inte hade funnits en anmälningsskyldighet så att man kunde titta på dem i förväg.

Riskerna är således väldigt stora att felaktiga byggnader uppförs, och det är den enskilde som får stå för hela risken, vilket även Villaägarnas Riksförbund tydligt påtalat i sin remisskritik.

Utöver riskerna för de enskilda har flera myndigheter och branschorganisationer belyst allvarliga brister i de förändringar som föreslås.

Exempelvis kom Svenskt Vatten in med en skrivelse sent i vår beslutsprocess eftersom de inte hade varit remissinstans, vilket i sig är väldigt bekymmersamt. Svenskt Vatten påtalade att när va-organisationerna inte får kännedom om nya byggnader eller att tillbyggnader sker, försämrar också möjligheterna att dimensionera kapaciteten i va-anläggningarna. För att ett korrekt uttag av va-taxa ska ske räcker det inte med att en va-installation ska göras, utan det krävs också kännedom om att en byggnad eller tillbyggnad uppförts för att kunna räkna ut nyttan av va-tjänsten.

Skatteverket påpekar att regeringens förslag leder till försämrad registerkvalitet i fastighetstaxeringsregistret. Det kan leda till svårigheter för rotavdrag, försäkringsfrågor, kreditgivning, försäljning och samhällsplanering.

Det här är bara några av alla de allvarliga brister som 44 av 62 remissinstanser pekar på utan att få gehör från regeringen. Man ställer sig frågan hur regeringen inte kan ta till sig den massiva kritik som framförts. Den frågan hade jag önskat få ställa till bostadsministern, men han lyser fortfarande med sin frånvaro.

Vi socialdemokrater konstaterar vidare att regeringens förslag innebär att grannar kan komma att möta olika regelverk för vad som kan uppföras utan bygglov. Bygglövsregler bör vara likformiga och lätta att förstå.

Exempelvis i mitt eget bostadsområde kan en granne få bygga ett 30 kvadratmeter stort attefallshus medan en annan granne, ett par hundra meter bort, får bygga 50 kvadratmeter. Grannen precis bredvid den grannen får bygga endast 25 kvadratmeter eftersom huvudbyggnaden är så pass liten på den fastigheten.

Det beror på att regeringen föreslår att olika stora byggnader tillåts beroende på om det gäller detaljplanlagt område eller icke detaljplanlagt område och att ett attefallshus inte får vara större än huvudbyggnaden. Det är en mycket olycklig utveckling som innebär avsteg från tidigare beslut i lagstiftningsärenden på området där principen om att utforma lättbegripliga och likformiga regelverk har respekterats.

Även dessa förslag har fått omfattande kritik av bland annat Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, som påtalar just problemet som jag beskrev, det vill säga att icke detaljplanerad mark kan finnas i områden med sammanhållen bebyggelse. Vi socialdemokrater vill därför att ett områdesdifferentierat regelverk utreds utifrån ett stads- och glesbygdsperspektiv. SKR har lagt fram ett förslag som är intressant utifrån det perspektivet och som borde utredas närmare. Regeringens förslag löser inte den frågan utan kommer endast att krångla till regelverket ytterligare och återigen öka risken för att den enskilde gör fel.

Propositionen medför, oaktat de ändringar som föreslås här, omfattande förändringar i ett mycket komplext regelverk. Konsekvenserna för såväl enskilda som det allmänna är svåröverskådliga, och vi har skäl att

förvänta oss även oväntade effekter. Lagstiftningen bör därför följas upp vid en kontrollstation efter fem år.

Herr talman! Regeringen talar ofta om småhus och trädgårdsstäder och deras kvaliteter. Avslutningsvis vill jag därför återge vad en av många arkitekter jag samtalat med inför dagens debatt har sagt.

De stadsdelar som vi håller högst i dag, tät villabebyggelse med inslag av radhus och mindre flerbostadshus, trädgårdsstaden med uppvuxen grönska, är alla resultatet av en sträng stadsplanering: en stark vision från en arkitekt tillsammans med en kommun som har dragit upp tydliga och ovillkorliga gränser för hur stadsdelen ska växa fram, vilka gaturum den ska ha, hur gatan ska vandra fram och hur husen ska förhålla sig till den samma. Att slita upp regelverket som kvalitetssäkrar detta är inte bara att omöjliggöra att fler stadsdelar kan få den här karaktären framöver utan det kommer också att förvanska det kulturarv vi i dag besöker och inspireras av.

Jag vill återigen yrka bifall till reservationerna 3 och 5 i utskottets betänkande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring (S).

Anf. 11 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att det inte är lätt att vara socialdemokrat och förorda mer byråkrati i dag när vi genomför en av de största lättnaderna i mannaminne, tror jag, när det gäller byggande och särskilt byggande på egen tomt.

En sak som jag reagerar på i Leif Nysmeds anförande är att man gärna pratar om dyra och besvärliga lösningar när det gäller attefallshus. Men de flesta attefallshus är faktiskt ganska enkla byggnader, som oftast inte har kostat särskilt mycket att bygga.

Då kan man fundera över anmälningsplikten. Den fungerar nämligen i dag som en smygbeskattning av invånarna. En sådan anmälan kostar mellan 7 000 och 15 000. Det kan knappast motiveras utifrån arbetsinsatsen när det gäller de enkla attefallshusen.

Jag har själv byggt ett attefallshus på min tomt. Det är en enkel träbyggnad, som står kvar än så länge. Jag kan garantera att den inte utgör någon brandrisk. Den står långt ifrån övriga byggnader och på ett avstånd om 4 ½ meter och lite mer till grannens tomt.

Att man ska betala mellan 7 000 och 15 000 utgör egentligen en av de dyraste kostnaderna vid byggandet. Det tycker jag är ganska orimligt. Därför är jag glad att vi äntligen kommer i mål med den här propositionen.

Jag vill fråga Leif Nysmed om det verkligen är rimligt att ta ut en kostnad på mellan 7 000 och 15 000 för att den enskilda villaägaren ska få bygga ett förråd eller en gäststuga på den egna tomten.

Anf. 12 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman! Ledamoten frågar om det är rimligt med den kostnaden, eftersom han har byggt rätt. Som jag också konstaterade är det väldigt många som kommer in med felaktiga anmälningar i dag. Det innebär att nästan 70 procent skulle ha byggt felaktigt. Visst skulle 30 procent ha

byggt rätt. Det finns många som kan, men det finns alltså också många som inte kan alla regler i fråga om detta.

Jag tycker att det är bra att man får ett besked före byggandet om att allt står rätt till och att man har tänkt på allting, speciellt av brandtekniska skäl. Jag vet inte hur stor ledamotens tomt är. Det finns kanske väldigt mycket utrymme där. Men många tomter är betydligt mindre och trängre. Om en byggnad, oavsett om den är billig eller dyr, ställs för nära en annan riskerar man exempelvis brandspridning.

Det är bra att få veta att man inte ska ställa byggnaden så nära innan man faktiskt gör det, även om det är en billig byggnad. Jag tror nämligen att flytt eller rivning av en byggnad kommer att bli lika dyr som de 7 000–15 000 kronor som ledamoten lyfter upp här. Jag tror att det, på det stora hela, är bättre att få reda på saker och ting i förväg än att behöva vidta åtgärder i efterhand. Efterhandsåtgärder är dyrare än förhandsbesked.

Anf. 13 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är lätt att slänga sig med statistik över vad som är felaktigt. Min anmälan om att bygga attefallshus var också felaktig enligt kommunen på grund av att en uppgift saknades när jag först slängde in den. Det hade ingen som helst betydelse för själva byggnaden. Jag tror att de allra flesta så kallade felaktiga anmälningar handlar om att man har missat att fylla i en uppgift, precis som jag hade gjort.

Samtidigt som man oroar sig för att det ska bli felbyggt och kopplas in en massa vatten och avlopp förespråkar Socialdemokraterna tvångsblandning av villaområden. Man kallar det inte tvångsblandning, men det framgår ganska tydligt att alla områden ska bli mer blandade, vilket ska uppnås genom att bygga flerfamiljshus i trygga villakvarter. Och samtidigt ska man lagstifta om att flyktingar inte får placeras i utanförskapsområden. I praktiken vill man bygga flerfamiljshus i villaområden där man sedan ska tvinga kommunen att placera flyktingar.

Jag vill fråga Leif Nysmed: Om man inte kan placera så många attefallshus i vissa områden på grund av att det ställer till det med tanke på vatten och avlopp, som vi fick höra tidigare, vad säger att det skulle vara mycket enklare att placera ett flerfamiljshus i ett villaområde? Skulle det inte innebära betydligt större problem för kommuner att hantera, särskilt när det gäller va, eftersom det blir betydligt mer va från flerfamiljshus än på grund av att någon enstaka villaägare har byggt en gäststuga på tomten?

Anf. 14 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att ledamoten blandar in lite andra frågor och påstår saker som inte är sanna. Men jag vill ändå besvara det lite grann.

Våra förslag är många gånger att vi ska försöka blanda de utsatta områdena med både parhus och bostadsrätter, för att i första hand få en mångfald i de områdena. Sedan vet jag att exempelvis kombohuset har förslag på radhus och parhus som man kan bygga. Det skulle man säkert kunna få in i ett villaområde också, utan någon större påverkan på området, utifrån kulturarv och så vidare, när det utvecklas. Det skulle kunna smälta in ganska bra i miljön.

Men om det kan funka är någonting som man provar, eller hur? Man har en detaljplan som man tar fram och tittar på om det passar in, fungerar och stämmer överens. Det är en skillnad från det förslag som ni lägger

fram, där man inte förprövar någonting. Är det lämpligt att ha det här, exempelvis utifrån vatten och avlopp? Klarar området av den påfrestningen eller inte? Det förprövar man ju.

Ni föreslår att man inte ska förpröva någonting. Då får det övriga vattenkollektivet, som faktiskt anmäler och är registrerade för att betala taxa, ta den kostnad som uppstår. Ni lämpar i era förslag över kostnaderna på grannarna i stället.

Jag tycker att vi ska nyansera debatten. Jag vill hellre diskutera och debattera det här förslaget än delta i andra pseudodebatter.

(Applåder)

Anf. 15 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! Eftersom talmannen är bördig från Östergötland tänker jag börja mitt anförande med en sedelärande historia från Mjölby. Våren 2015 skapade bildkonstnären Bernth Uhno stora rubriker i medierna och fick upprörda kommunpolitiker efter sig. Det som rörde upp känslor var dock inte något provocerande konstverk, såsom skändningar av den svenska flaggan, porträtter av Jesus som homosexuell eller ens en tecknad rondellhund.

Uppståndelsen och upprördheten handlade om Bernth Uhnos val av kulör på sin villa i Skänninge i Mjölby kommun. När Bernth Uhno köpte villan hade huset, enligt SVT, stått obebott sedan 1981, och färgen var solblekt i olika gula nyanser. Efter att huset målats om var den gula färgen kvar men uppblandad med vit nyans i nederkant och röd nyans i överkant. Husets väggar gick från rött till gult till vitt, ton i ton.

Mjölby kommuns byggnadsantikvarie beskrev denna för orten radikala färgsättning som främmande för Skänninge. Den centerpartistiske ordföranden för byggnads- och räddningsnämnden gick ännu längre och slog resolut fast: ”Den färgsättningen är inte svensk.” Därefter fattade en enig nämnd beslut om att huset behövde målas om i en av Mjölby kommun på förhand godkänd kulör.

Herr talman! I april 2023 tillsatte finansminister Elisabeth Svantesson Produktivitetskommissionen, vars uppdrag var att analysera vad som påverkar produktivitetstillväxten i Sverige. Kommissionen lämnade ett år senare, i april 2024, sitt delbetänkande och i oktober i år sitt slutbetänkande.

I både delbetänkandet och slutbetänkandet lyfts bygg- och bostadsmarknaden upp som områden där regelförenklingar har potential att bidra till ökad produktivitet, så till den grad att det är huvudnumret i kommissionens första delbetänkande. Det handlar om allt från liberalare markanvändning och omreglerad hyresmarknad till regelförenklingar kring ny- och ombyggnationer. Det är förändringar som är nödvändiga om Sverige som land ska kunna fortsätta utvecklas, få fler i arbete och trygga inkomsterna till vår gemensamma välfärd.

Herr talman! Förändringarna vi i dag kommer att rösta igenom bygger på individens frihet, äganderätt och vilja att ta ansvar för sin fastighet. Barnfamiljer kommer att ges möjlighet att bygga ut sin bostad i stället för att flytta när familjen växer. Valet av färg blir en fråga för husägaren och inte för kommunen. Tack vare en rad regellättnader kommer befintliga fastigheter att kunna innehålla fler bostäder. Det kommer att underlätta för unga som ska börja arbeta eller bilda familj.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Ett nytt regelverk
för bygglov*

Herr talman! Man kan också säga att det är ett första steg i de regelförenklingar som Produktivitetskommissionen pekat ut som nödvändiga för bostäder och byggande. Förslagen innebär att antalet åtgärder som kan vidtas utan krav på bygglov och som kan tillåtas utan hinder i detaljplan eller områdesbestämmelser utökas. Det innebär att vi både skapar möjlighet till fler bostäder och ökar fastighetsägares möjligheter att bestämma hur en fastighet ska användas och utvecklas.

Lagändringarna innebär också att lovplikten blir områdesdifferentierad. Krav på lov kommer att finnas kvar inom områden som är av riksintresse för totalförsvaret. Regelförenklingar får inte gå ut över samhällets försvarsförmåga. Bygglov kommer också att krävas inom kulturhistoriskt särskilt värdefulla områden. Vi ökar transparensen och förutsägbarheten, samtidigt som skyddet för särskilt värdefull bebyggelse kvarstår.

Herr talman! Bland de regelförenklingar som nu genomförs finns framför allt två spår som jag vill nämna särskilt.

Det första är att det blir enklare att skapa så kallade komplementbostäder. Vi tar bort anmälningsplikten för attefallshus och möjliggör upp till 50 kvadratmeter stora hus på icke detaljplanlagt område. Vi ökar möjligheten att göra tillbyggnader; vi gör en höjning från 15 kvadratmeter till 30 kvadratmeter. Vi tar bort anmälningsplikten för att inreda en ytterligare bostad och tar dessutom bort kravet på bygglov för att exempelvis sätta in en extra ytterdörr.

Detta kommer att göra att fler hårt arbetande familjer kan hyra ut en del av sin villa eller bygga ett attefallshus på tomten för att få en extra inkomst och finansiera sitt eget boende. Det är något som är vanligt i våra grannländer och som har stor potential även i Sverige. Det kommer att skapa fler mindre och billigare bostäder för unga och vara med och bidra till ökad täthet, såväl i bostadsområden som på landsbygden.

Herr talman! Det andra är en ren frihetsreform i Gösta Bohmans anda. För en- och tvåbostadshus slopas kravet på bygglov för fasadändringar. Det förenklar för att exempelvis måla om, byta fasadmateriell eller för den delen sätta in ett takfönster eller bygga balkong. Det blir också lättare att sätta upp staket och bygga altaner. Man ska som husägare själv i större utsträckning kunna rå om sitt hus utan att först behöva be kommunen om lov. Det blir, om man så vill, en lex Bernth Uhno för hans ton-i-ton-målade hus.

Herr talman! Vi genomför också flera förändringar av ett regelverk som tidigare helt enkelt inte fungerat särskilt väl. Det kanske tydligaste exemplet handlar om att tillbyggnader som inte omfattas av krav på lov ska få genomföras samtidigt med nybyggnad av ett en- eller tvåbostadshus. Det innebär att den bisarra situation som tidigare rått där man fått bygga upp väggar inför slutbesiktning för att sedan direkt riva dessa och bygga klart huset nu försvinner.

En annan viktig regelförenkling handlar om att bygglov nu får ges för att inreda vindar trots att det är förbjudet i detaljplan. Det kommer att möjliggöra för fler vindsbostäder. En ytterligare regelförenkling är att huvudmannen för allmän plats, exempelvis kommunen, nu kan medge förändringar nära gräns mot allmän plats. Det har tidigare inte varit möjligt, vilket skapat onödigt krångel.

Herr talman! En stor förändring är att systemet med så kallad bygganmälan nu tas bort för attefallshus och tillbyggnader.

När attefallsreformen genomfördes 2014 och det blev bygglovsfritt att bland annat uppföra komplementbyggnader, då på upp till 25 kvadratmeter, ersattes bygglovet med en bygganmälan till kommunen. Detta system, som den dåvarande alliansregeringen genomförde, hade fördelar, bland annat eftersom det gav kommunen kunskap om att ett attefallshus uppfördes på tomten.

Tyvärr höll inte den modellen rättsligt, vilket har konstaterats i flera avgöranden i Mark- och miljööverdomstolen. Där har man konstaterat att en bygganmälan med startbesked för ett attefallshus blir ett icke överklagbart myndighetsbeslut. Därmed strider regelverket mot Europakonventionen, eftersom grannar som påverkas inte ges möjlighet att överklaga startbeskedet.

Därmed ställs också vi som lagstiftare inför ett vägval. Ska vi helt ta bort de attefallsåtgärder som krävt bygganmälan och återinföra lovplikten, eller ska vi i stället ta bort bygganmälan för dessa åtgärder? Vi moderater tror på friheten och väljer det senare. Det är beklagligt att det finns partier i den här kammaren som i stället vill kringskära och ta bort möjligheten att sätta upp attefallshus.

Herr talman! Förändringarna vi nu diskuterar innebär ett delvis förändrat uppdrag för kommunen vad gäller bygglov. De åtgärder som undantas från lovplikt har uppskattats utgöra 30 till 40 procent av byggnadsnämndernas lovärenden. Det kommer därför att frigöras resurser hos byggnadsnämnderna. Samtidigt kan antalet tillsynsärenden komma att öka något. Den fastighetsägare som vill kan fortsättningsvis söka ett frivilligt bygglov, exempelvis om det finns frågetecken kring hur lagstiftningen ska tolkas i det enskilda fallet. Anmälningsplikten kvarstår också för åtgärder som berör de tekniska egenskapskraven på en byggnad, exempelvis gällande ventilation och brandsäkerhet.

Herr talman! Jag började mitt anförande med att berätta om det gula huset i Skänninge, som gick från rött till gult till vitt. Historien slutade faktiskt inte med ett enigt beslut i en kommunal nämnd om att Mjölby kommun skulle få godkänna färgen. Beslutet överklagades till länsstyrelsen, som konstaterade att fastighetsägaren faktiskt inte behövde bygglov för att måla om huset från gult till gult. Men då hade konstnären själv redan flyttat därifrån och sålt huset långt över utgångspris. Det, om något, är en sedelärande historia.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 16 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Nu gäller det att hålla tungan rätt i mun, när man är ersättare och försöker sätta sig in i ett ämne där man inte är hundra.

Vänsterpartiet välkomnar givetvis regeringens försök att skapa ett enklare regelverk för bygglov. Men tyvärr är det ingen enkel uppgift att ta sig an den komplexa plan- och bygglagen. Resultatet av regeringens ansträngningar är en proposition som i flera delar inte är tillräckligt genomarbetad, även om jag tycker att flera delar går i rätt riktning. Dessutom saknas viktiga konsekvensanalyser vad gäller både den kommunala myndighetsutövningen och våra byggda livsmiljöer i stort. Kort och gott innebär förslagen

att många och stora förändringar ska genomföras, dessutom på orimligt kort tid.

Syftena med propositionen är enligt regeringen i huvudsak två, dels att "underlätta att fler bostäder kan skapas", dels att "öka fastighetsägares möjligheter att bestämma över hur den egna fastigheten ska utvecklas". Vi i Vänsterpartiet ställer oss dock, liksom flera remissinstanser, ytterst tvivlande till att det nya regelverket för bygglov kommer att leda till några som helst förbättringar eller förenklingar. Vi menar i stället att det är ännu ett steg i att inskränka kommunernas självstyre och ett underkännande av kommunernas plankompetens.

Herr talman! Låt mig utgå från att regeringen anser att plan- och bygglagens grundläggande krav på bebyggelsen trots allt ska gälla också i framtiden. Sett ur det perspektivet blir de nu föreslagna reformerna ännu ett sätt för regeringen att gynna villaägare på bekostnad av de flesta andra invånare, i och med att man slopar förprövning och bygglovsavgifter. Vi är givetvis införstådda med att det inte är så att alla som bor i villa är rika miljonärer som bara vill göra fel. Det finns många som säkert skulle ha behov av att få enklare regler och billigare tillstånd för att kunna bygga ett attefallshus eller ett ytterligare bostadsutrymme. Men kostnaderna för denna utökade "frihet för villaägarna" kommer i stället i form av ökade kostnader för tillsyn från kommunernas sida. Vi har hört om riskerna för att man kan göra fel. Det kan gå åt andra hållet – det kan finnas saker som man inte tänker på när man själv är byggherre.

Vänsterpartiet är nämligen långt ifrån ensamma om att göra bedömningen att den minskade lovplikten kommer att leda till en betydande ökning av tillsynen. Det vi med säkerhet vet är att det kommer att drabba alla skattebetalare, även dem som bor i hyresrätter.

Alltså ska 3 miljoner hyresgäster, som redan är ekonomiskt missgynnade jämfört med villaägarna, behöva betala inte bara för villaägarnas köksrenoveringar med rotavdrag utan även för deras byggavgifter i form av kostnader för kommunernas tillsyn.

Herr talman! Det har alltid varit fastighetsägaren som inom vissa ramar bestämmer över utvecklingen av den egna fastigheten. Den friheten är inte kopplad till huruvida en åtgärd kräver bygglov eller inte.

Den stora skillnaden med regeringens förslag är att fastighetsägaren nu själv får ta reda på – och stå till svars för, som vi hört i exemplen från Socialdemokraterna – om åtgärden uppfyller plan- och bygglagens alla krav.

Ett av problemen med regeringens förslag som rör lovplikten är att frågan inte är tillräckligt genomarbetad. Jag håller med om att det finns mycket som jag skulle vilja se. Jag kommer i slutet av mitt anförande att ta lite exempel på sådant jag störs över på landsbygden.

Frågan är inte tillräckligt genomarbetad på utredningsnivå och utgör därför inte heller en tillräcklig grund för ny lagstiftning. Bygglovsutredningen hade helt enkelt för kort tid på sig för att genomföra sitt arbete. Även denna kritik delar Vänsterpartiet med en rad remissinstanser.

Ett annat problem är att det de senaste åren har kommit en lång rad utredningar som fått begränsade uppdrag som handlat om att utreda enbart specifika delar av regelverket. Detta är inte det enda exemplet.

Faktum är att alla dessa mindre justeringar som gjorts genom åren i själva verket sammantaget har bidragit till att byggregelverket blivit ännu mer komplext och snårigt. Det har snarare försvårat än förenklat tillämpningen. Det är något som också Bygglövsutredningen konstaterade.

Vi menar att förändringar måste göras mer samlat än vad som hittills varit fallet och anser därför att regeringen i stället bör återkomma med en helt ny proposition med en mer genomarbetad översyn av hela byggregelverket. En sådan bör också innehålla en fullständig konsekvensbeskrivning, något som saknas i den proposition vi diskuterar i dag.

Vänsterpartiet vill särskilt lyfta fram ett par av de många områden där det saknas seriösa konsekvensanalyser. Det gäller miljö, klimat, tillgänglighet och kulturmiljö. Vi menar att det är allvarligt, eftersom förändringar i plan- och bygglagstiftningen har långtgående effekter för samhällets ekologiska, sociala och rättsliga strukturer.

Även när det gäller tillgänglighet saknas konsekvensanalyser. Liksom flera remissinstanser menar Vänsterpartiet att det kräver särskild kompetens att utforma byggnader på ett tillgängligt sätt och att det därför är troligt att en minskad förprövning också leder till minskad efterlevnad av kraven.

Det är inte det första bakåtsträvande förslaget som denna regering lägger fram när det gäller tillgänglighet. Alldeles nyligen handlade det om att försämra tillgängligheten i studentbostäder. Vänsterpartiet anser inte att försämringar för människor med funktionsnedsättning hör hemma i ett sådant modernt samhälle som Sverige.

Herr talman! Innan jag går in på mitt yrkande om vår reservation vill jag ta ett exempel som många inte tänker på. Det finns byar längs älvar och sjöar i småkommunerna som snart inte har befolkning att göra det som man kräver av en kommun. Vi saknar folk.

Ibland skulle man vilja ge medalj till varenda en som bygger någonting över huvud taget. Där är det många regler som sätter stopp, oavsett om det är strandskyddet eller någonting annat.

Arjeplog har 8 727 sjöar men bara 2 578 invånare. De har tillgång till 3,4 sjöar per invånare. Ändå är det svårt att bygga. Ibland skulle man nästan önska att vem som helst som bygger någonting över huvud taget skulle få en medalj. Vi saknar människor där uppe.

Herr talman! Jag kommer nu till vår reservation. I Vänsterpartiets följdmotion har vi yrkat på att riksdagen i första hand bör avslå propositionen *Ett nytt regelverk för bygglov* och rikta ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med en bättre genomarbetad proposition.

I andra hand, om förslagen trots allt röstas igenom, anser vi att tiden för ikraftträdandet bör senareläggas till den 1 juli 2026. Det är för att kommunerna, berörda myndigheter och övriga aktörer ska ha en rimlig tid och chans att klara av de utmaningar som förslaget innebär. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 17 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi CU2 *Ett nytt regelverk för bygglov*. Det är en viktig reform som tar avgörande steg mot ett enklare, mer effektivt och mer ändamålsenligt system för bygglov. Det är en reform som vi kristdemokrater är glada att vi kan förverkliga för alla fastighetsägare.

Sverige står inför stora utmaningar när det gäller bostadsbyggandet. Bostadsbristen är akut i många delar av landet, och krångliga regler har alltför länge hindrat människor från att utveckla sina hem och fastigheter. Med detta nya regelverk förändrar vi det. Vi ger fastighetsägare större frihet att bestämma över sin egen egendom.

Vi underlättar för fler bostäder, och vi skapar bättre förutsättningar för tillväxt och utveckling, särskilt på landsbygden. Vi ger kommunerna möjlighet att lägga sin tid och kraft på de större planerna, för denna förändring ger enligt uträkning 40 procent färre ärenden till byggnadsnämnderna.

Vi har nog alla mött och samtalat med personer som har husdrömmar. Jag mötte en ung familj i Kungsbacka, en småbarnsfamilj som drömde om att bygga ut sitt hus för att ge plats åt ett extra rum åt sitt eget barn. Men de fastnade i en snårskog av regler och bygglovsprocesser.

Byråkratin hade gjort att deras dröm försenades i över ett år, med högre kostnader och frustration som följd. Det är precis den typen av hinder vi nu river bort med detta nya regelverk. För oss kristdemokrater handlar det om att ge människor frihet att forma sina liv och sina hem utan onödigt krångel.

Vi vet att sju av tio vill bo i eget ägt boende. Men de vill å andra sidan inte fastna i byråkrats klor när de vill anpassa sin bostad för sina behov. Därför är denna reform viktig.

Låt mig lyfta fram några av de centrala förändringarna som vi kristdemokrater ser som särskilt värdefulla:

För det första slopas kravet på bygglov för fler och större åtgärder i områden utan detaljplan. Det innebär att människor kan bygga ut sina hem, inreda vindar eller lägga till komplementbyggnader utan onödig byråkrati så länge det inte påverkar särskilt värdefulla områden eller riksintressen som totalförsvaret har. Det är ett steg mot mer frihet för individen och familjen, värden som ligger oss kristdemokrater väldigt varmt om hjärtat.

För det andra blir lovplikten mer förutsägbar och lättförståelig. Vi tar bort kravet på bygglov för fasadförändringar på en- och tvåbostadshus, och vi tillåter bygglov för vindsinredning även om det strider mot detaljplanen. Dessutom slopas det så kallade planstridiga utgångsläget efter 15 år från detaljplanens genomförandetid. Dessa förändringar minskar onödiga hinder och ger kommunerna bättre verktyg att hantera verkligheten som den är på marken.

Herr talman! Denna reform är inte bara en fråga om byggande, utan det handlar om att stärka samhället i grunden. Genom att förenkla regelverket bidrar vi till fler bostäder för unga familjer, bättre möjligheter för äldre att anpassa sina hem och en mer livfull landsbygd.

Vi kristdemokrater har länge drivit på för sådana förändringar, och som parti med ansvar för infrastruktur- och bostadsfrågorna är vi stolta över att kunna leverera det resultatet i dag. Vi har hört det förut: Det är den största reformen av bygglovsregelverket på över 15 år, och den träder i kraft den 1 december i år.

Är allt då rosenrött i propositionen? Nej, och oppositionen har synpunkter som pekar på behovet av fler analyser, mer tillsyn och andra justeringar. Jag kan i grunden känna med de synpunkterna, men vi menar att propositionen redan bygger på en gedigen utredning och remissvar. Den balanserar frihet med ansvar, och vi är övertygade om att utvärderingar kommer att visa på positiva effekter för samhället. Om ytterligare förbätt-

ringar behövs är vi öppna för det, men det får vi ta vid ett annat tillfälle. Det är nu vi måste handla, inte förhala.

Kristdemokraterna yrkar därför bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Anf. 18 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman! Jag ställer frågan till ledamoten eftersom bostadsministern inte närvarar. De tillhör ju samma parti.

Hur kommer det sig att regeringen inte lyssnar på sin egen expertmyndighet Boverket? Varför lyssnar man inte på mark- och miljödomstolarna eller Mark- och miljööverdomstolen, som är väldigt insatta i hur det fungerar?

Jag tänker bland annat på det som Boverket skriver i sitt remissvar angående borttagandet av anmälningsplikten: ”I likhet med Bygglövsutredningen (s. 517) anser dock Boverket att bostäder generellt sett alltid bör förprövas av samhället, inte minst utifrån bärförmåga, brandskydd och teknisk konstruktion i övrigt, tillgänglighet och buller samt dimensionering av vatten och avlopp, men också utifrån den allmänna omgivningspåverkan som människors boende kan medföra. Detta gäller enligt Boverket både för de bostäder som kräver bygglov som de bostäder som idag bara kräver anmälan.”

Jag har inte någonstans läst varför dessa saker inte ska vara med i en förprövning utan tas i efterhand. Hur mäter man bärförmåga i en färdig byggnad? Hur kollar man att brandskyddet är korrekt i en färdig byggnad? Ska man riva väggarna och kontrollera att det är tillräckligt med isolering och att väggarna är tillräckligt tjocka? Hur ska man göra detta?

Är det inte bättre att man gör rätt från början, åtminstone vad gäller bostäder? Jag tycker att det är en rimlig invändning från Boverket men också från ett flertal av de 44 remissinstanser som faktiskt sågar det här förslaget. Risken läggs i slutändan på den enskilda villaägaren som har byggt ett attefallshus eller byggt ut den fasta byggnaden med ett extra rum till barnen. Det måste ju vara bättre att man har detta klart innan.

Det kan kosta några kronor att göra det, 7 000–15 000, men det är en liten kostnad i sammanhanget om du sätter upp ett hus för 1 ½ miljon, som ett bostadshus kostar om du ska dra in vatten och avlopp, ventilation och allting, jämfört med om du måste riva och göra om det hela.

Anf. 19 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Jag tycker att David Josefsson förklarade själva situationen ganska tydligt: Anmälningsplikten fungerar inte i Sverige. Därför får man välja mellan att ha en bygglovspliktig del och att helt ta bort lovplikten.

Jag tycker att regeringen har gjort en bra avvägning. För attefallshusen, som vi kallar dem, var det från början tänkt att det bara skulle vara anmälan. Det har dock blivit mer och mer av en bygglovsprocess; det kan ingen säga emot. Så har det blivit, och därmed är det en avgift som ökar i kostnad hela tiden.

Jag tycker därför att det är rimligt att man återgår till det som den dåvarande regeringen 2014 faktiskt hade i åtanke, det vill säga att det skulle vara upp till den enskilda fastighetsägaren om man ville sätta upp ett

attefallshus eller inte, och genom att ta bort lov- och anmälningsplikten blir det upp till den enskilda fastighetsägaren.

Jag tror att det är det här ledamoten och jag har olika uppfattningar om, det vill säga hur mycket man kan lägga på den enskilda fastighetsägaren. Jag tycker att man kan lägga ganska mycket ansvar på den enskilda fastighetsägaren. Det är upp till fastighetsägaren att ta reda på vad som gäller på fastigheten och vad man får och inte får göra när man ska bygga någonting.

Jag tror att den enskilda fastighetsägaren kan ta det ansvaret, och jag hoppas att vi i framtiden får se fler bygga attefallshus och också komplettera och anpassa den egna fastigheten efter familjens situation. Behöver man ett rum till ska det vara enkelt att bygga till så att man inte behöver flytta. Det kan ju finnas andra problem med det, till exempel att barnen får byta skola, vilket jag tycker är mindre bra.

Jag tycker att man ska lägga mer ansvar på den enskilda fastighetsägaren, och det är det man gör i den här propositionen.

Anf. 20 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman! Larry Söder pratar om krångliga regler, och det återkommer jag till.

Jag vill citera vad Moderaterna och Liberalerna tillsammans med Kristdemokraterna yttrar i remissvaret från Stockholms stad: ”Vi ser generellt positivt på regelförenklingar och lättnader av den totala regelbördan, inte minst för privatpersoner.” Det tycker ni, ja. ”Denna promemoria handlar dock inte om någon regelförändring i sig, utan enbart om att ta bort kravet på anmälan. Det innebär i sak att prövningen av dessa ärenden kommer att hanteras betydligt senare i processen, vid tillsynskedet snarare än vid själva bygglovsskedet.”

Det har alltså inte blivit någon förändring i själva regelverket. Vilka krångliga regler är det som ni har tagit bort? Ni har ju bara tagit bort förprövningen. Det finns fortfarande krav på bärförmåga, brandskydd och teknisk konstruktion i övrigt, tillgänglighet och buller, dimensionering av vatten och avlopp och så vidare.

Dessa krav finns fortfarande kvar – det är bara det att det inte ska prövas på förhand. I stället ska man riskera att få göra om saker och ting i efterhand. Du får inte ställa din byggnad var du vill på din tomt eller hur nära en annan byggnad som helst utifrån brandskydd, exempelvis. De reglerna är inte borttagna utan finns fortfarande kvar.

Är det inte bra att man går igenom så att det är klart på förhand i stället för att den enskilda villaägaren ska behöva ta hela den ekonomiska risken? Om det skulle uppstå en brand och det blir en olycklig spridning för att villaägaren har ställt saker och ting fel, varför ska den enskilda villaägaren vara den som tar den stora risken? Varför kan inte vi som samhälle se till att det är klart innan fastighetsägaren börjar bygga? Att vi tar ansvar för den enskilda individen och samhället i stort betyder ju inte att folk inte får bygga.

Anf. 21 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Om vi utgår från att man inte bara ska ha anmälningsplikt utan också lovplikt betyder det ju att kommunen kan säga nej till ett attefallshus i dag, alldeles oavsett vad fastighetsägaren säger. Det handlar alltså inte om att fastighetsägaren ska göra rätt, utan det handlar om att

kommunen vill ha en överprövningsrätt och kunna tala om för fastighetsägarna vad dessa kan göra på sin egen fastighet.

Vi vill lägga det ansvaret på den enskilda fastighetsägaren. Du ska ha större möjlighet att göra som du vill på din fastighet, men du har lagar, regler och förordningar att hålla dig till. Dessa finns fortfarande kvar.

Det ledamoten vill är att samhället ska överpröva vad fastighetsägaren ska göra på sin egen fastighet, och det tycker inte vi. Vi tycker faktiskt att det är rätt att fastighetsägaren kan bestämma mer på sin egen fastighet. Sedan är det väl ingen hemlighet att kommunpolitiker runt om i Sverige alldeles oavsett färg, vill jag nog påstå, inte tycker att det här är en bra idé, eftersom de tycker att det blir krångligt för dem. Men en förändring måste till för att vi ska kunna öka möjligheterna att göra tillbyggnader och så vidare så att fastighetsägare ska kunna använda sin fastighet till det som de önskar.

Jag tycker därför att det är bra att vi gör den här förändringen, och jag tycker att propositionen i sin helhet är bra. Skulle det bli problem längre fram kan ju riksdagen förändra det om man vill.

Jag tycker att det är bra att vi lägger mer ansvar på fastighetsägaren, för det är det vi gör: Vi lägger ansvaret på fastighetsägaren. Att som politiker tro att fastighetsägaren inte kan ta det ansvaret tycker jag är lite förmåtet.

Anf. 22 ALIREZA AKHONDI (C):

Herr talman! Fördelen eller nackdelen med att stå rätt långt ned på talarlistan i en sådan här debatt är att man behöver justera rätt mycket i sitt förskrivna anförande.

När man lyssnar till vad kollegorna har sagt här i talarstolen får man två vitt skilda bilder. Den ena sidan vill slå an tonen att det här är en historisk frihetsreform, medan den andra sidan hävdar att det i princip är en High Chaparral-situation där vem som helst kan göra vad som helst, och sedan får Robert Aschberg flera nya uppslag till sitt tv-program *Grannfejden*.

Låt mig bringa lite sans och balans i den här debatten. Det är varken det ena eller det andra, skulle jag säga. Vi behandlar ju ett betänkande som på ytan handlar om bygglov och rätt mycket teknikaliteter. Mina kollegor har gjort sitt yttersta för att referera till diverse citat, och därför vill jag börja med att säga att det är jag som tecknar firma som talesperson för mitt parti i de här frågorna.

Det här är en frihetsreform. Är det en historisk frihetsreform? Svaret är nej, precis som Leif Nysmed sa i den här talarstolen. Man gör i praktiken inte några genomgripande förändringar, utan det handlar i grunden om ifall den som bygger ska anmäla det på förhand eller slippa göra det och sedan acceptera det som kommer i efterhand.

Vi ska komma ihåg att bara för att man bygger ett förankrat projekt i dag vet man inte vad som de facto gömmer sig bakom väggarna och om entreprenören eller den som har byggt har följt regelverket till punkt och pricka. Det är en bit papper som man skickar in. Det är inte så att det inte finns felbyggda konstruktioner när det kommer till såväl enskilda villor som flerbostadshus.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Ett nytt regelverk
för bygglov*

Centerpartiet står i huvudsak bakom regeringens övergripande ambition med det nya regelverket. Det är ett steg i rätt riktning för att förenkla och modernisera bygglovsprocessen i Sverige. Den nuvarande planen är från 2010 och enligt Boverket ett lapptäcke som man behöver ta ett helhetsgrepp om. Generellt sett behövs kortare handläggningstider och tydligare regler samt en kulturförändring som innebär att man rör sig från mistro till tillit. Bakom varje bygglov finns det en människa, ett företag och en dröm.

Centerpartiet välkomnar att lagändringarna ska bidra till fler bostäder, starkare lokalsamhällen och bättre möjligheter för fastighetsägare att själva utveckla sina tomter. Att enklare åtgärder ska kunna genomföras utan bygglov är ett sunt steg mot ett smartare regelverk. Men som vanligt när staten ritar kartan över Sverige finns det områden som lätt glöms bort, nämligen de på landsbygden. Trots att Kristdemokraterna på papperet har fått en ny kärlek till landsbygden har man glömt just landsbygden i det här betänkandet.

Centerpartiet vill inskräpa vikten av de gröna näringarna och de små företagen. Jag kan säga till Sverigedemokraterna att det är väldigt orättvist att klumpa ihop de olika reservationerna i det här betänkandet. Centerpartiets reservationer, som jag nu kommer att redogöra för, handlar om att förbättra förslaget, inte om att ta bort förenklingarna.

Fru talman! För det första, vad gäller de gröna näringarnas ekonomibyggnader, är det orimligt att verksamheter inom jord- och skogsbruk, hästnäring, fiske och rennäring riskerar att omfattas av nya bygglovskrav när de redan lever under tunga regelverk. En ny ekonomibyggnad på en gård är inte ett problem för samhället. Det är en investering i vår livsmedelsförsörjning och vår landsbygdsekonomi. Det är en investering i Sveriges självständighet.

Vi menar att byggnader kopplade till de gröna näringarna ska fortsätta att vara bygglovsfria. Regeringen bör därför återkomma med förslag som förtydligar detta så att man inte oavsiktligt stryper företagsamheten på landsbygden. För Centerpartiet är det enkelt: Den som odlar, fiskar eller bedriver uppfödning eller hästverksamhet ska inte mötas av mer byråkrati utan av mer tillit.

För det andra behandlar vi i detta betänkande även idrottsanläggningar och barns rörelsefrihet. Vi lever i en tid där barn och unga rör sig allt mindre och där föreningslivet kämpar med ekonomi, markfrågor och regler. Att regeringen föreslår bygglovsfrihet för idrottsanläggningar upp till 1 500 kvadratmeter är ett steg framåt, men Centerpartiet vill gå längre. Vi föreslår 2 000 kvadratmeter, som vissa remissinstanser också har skrivit. Varför gör vi det? Jo, för att rörelse, hälsa och gemenskap inte ska hämmas av fyrkantiga regler och för att det ska vara möjligt att bygga nya sporthallar, ridbanor och aktivitetsytor även i mindre kommuner utan att drunkna i bygglovsprocesser. Det handlar om framtidens folkhälsa och om förtroendet för civilsamhället.

För det tredje handlar detta även om grannmedgivanden. Det finns en enkel princip i svensk förvaltning: När något påverkar fler än en part ska det dokumenteras. I dag kan grannmedgivanden vid bygglov nära en tomtgräns ges muntligt eller via e-post. Om det några år senare uppstår en konflikt finns det alltså ingen spårbarhet. Det vill vi ändra på. Det är ohållbart. Centerpartiet föreslår därför att dessa medgivanden ska arkiveras systema-

tiskt. Det är en liten förändring på papperet men en stor vinst för rättssäkerheten. Det handlar om att förebygga konflikter, inte att skapa fler hinder.

Fru talman! Jag måste säga att jag inte begriper mig på dem som gång på gång vill lägga på nya lager av kontroll och tillstånd i stället för att lita på människor. Det pratas ofta om att Sverige behöver fler bostäder, men samtidigt gör man det nästan omöjligt för människor att själva bidra till lösningen. Det borde vara självklart att den som äger en fastighet ska ha frihet att använda den på ett rimligt sätt. Om någon vill bygga ett generationsboende, ett litet attefallshus, en uthyrningsdel eller en verkstad på den egna tomten är det inte ett samhällsproblem. Det är en samhällsresurs.

Varje gång bygglovsreglerna förenklas ökar möjligheten till nya bostäder, fler hyresrätter och starkare lokalsamhällen. Varje gång de försvåras stängs däremot dörrar för unga familjer, äldre föräldrar och småföretagare. Centerpartiet vill alltid stärka äganderätten, inte urholka den. Vi vill skapa tillit, inte mer kontroll, och vi tror på det enkla men kraftfulla att människor själva kan fatta kloka beslut om sina egna hem och sin egen mark.

Varför ska man behöva söka bygglov för små justeringar på sin egen fastighet? Varför ska staten detaljstyra var ett växthus får stå eller om ett garage får byggas ut en meter till? Det är inte där Sveriges problem ligger. Problemet ligger i att människor inte får bygga alls – inte i att de bygger för mycket.

Ett friare Sverige är alltså inte ett laglöst land. Det finns fortfarande flera tusen sidor med regelverk som en fastighetsägare som vill bygga ut ska förhålla sig till. Men vi vill ha ett land där reglerna utgår ifrån förtroende, inte misstro. Det är precis den andan som måste föras in i bygglovsreformen.

Fru talman! Det här betänkandet tar flera steg framåt. Det handlar om förenklingar av bygglovsprocessen, digitalisering, förutsägbarhet och fler möjligheter för medborgare att bygga. Men vi ska också komma ihåg vad som behöver utvecklas. För att lagstiftningen ska fungera i verkligheten måste den spegla den. Verkligheten ser olika ut i Sverige, från innerstaden i Malmö till gården i Arjeplog. Det är därför Centerpartiet lämnar sina reservationer. Det är inte för att bromsa utan för att förbättra och se till att lagstiftningen blir rättvis, effektiv och användbar i hela landet.

Fru talman! Vi står som sagt bakom regeringens förslag till nytt regelverk, men vi vill också att man återkommer med de justeringar som våra reservationer pekar på. Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation 9.

Anf. 23 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan instämma i det som Alireza Akhondi tog upp om att jag i lite för hög grad klumpade ihop Centerpartiet med oppositionen när jag beskrev dem i mitt anförande. Centerpartiet står mycket riktigt bakom i princip hela den proposition som vi har tillsammans med regeringen. De lyfter även särskilt fram hästnäringen och att de skulle kunna tänka sig större idrottsanläggningar som är upp till 2 000 kvadratmeter. Det är saker som jag mycket väl hade kunnat tänka mig och gärna hade suttit ned och pratat om med Centerpartiet.

Jag hade även kunnat tänka mig att prata om en höjning av hur mycket man får lov att bygga utanför detaljplanelagt område. Det finns ingen riktig anledning till att vi ska ha bara 30 kvadratmeter utanför när vi har 30 kvadratmeter innanför. Man skulle kunna tänka sig att ha till exempel 60 kvadratmeter utanför detaljplanelagt område.

Om vi ser till det politiska läget går ju Centerpartiet dock i princip till val på att samarbeta med Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Därför blir min fråga Alireza Akhondi om Centerpartiet kommer att medverka till att riva upp denna lagstiftning. Det är tydligt att Socialdemokraterna kommer att göra allt de kan för en återgång till bygglov för attefallshus, bostäder i ekonomibyggnader och så vidare. Kommer vi efter valet att få se ett centerparti som tvärtemot vad man säger här kommer att verka för att införa ett antal bygglov i stället för att ta bort dem, vilket vi har arbetat för under lång tid nu?

Anf. 24 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Mikael EskilanderSSon för frågan, även om jag inte är säker på om det var en fråga eller ett frieri. Det är uppenbart att vi rör oss mot valdagen.

Centerpartiet går alltid till val på Centerpartiets politik. Skulle vi gå till val på något annat partis politik är vi i fel bransch, fru talman. Jag och Centerpartiet går till val på att vår partiledare ska vara statsministerkandidat, och vi kommer att jobba stenhårt för att det ska bli så.

Sedan är realiteten den att vi inte har haft ett parti med egen majoritet så länge jag kan minnas. Det innebär de facto att man måste söka stöd för sin politik i Sveriges riksdag för att få igenom den.

Vi har sagt att vi är öppna för att samarbeta med sex av riksdagens partier. Vi har exkluderat ytterkanterna, och Mikael EskilanderSSon representerar en av dessa. Vi har exkluderat er för att vi inte har någon värdegemenskap. Sverigedemokraterna är inte ett borgerligt parti. Ni står för en människosyn som Centerpartiet och jag inte står för.

Därför ser jag ingen anledning att sitta vid samma bord som Mikael EskilanderSSon och förhandla. Jag sitter gärna tillsammans med David Josefsson och Larry Söder och förhandlar – eller med Leif Nysmed för den delen, även om vi här och nu tycker olika i just sakfrågan.

Anf. 25 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Man kan alltid diskutera vilket slags parti man är, men det är helt korrekt att Sverigedemokraterna inte är ett borgerligt parti. Vi är ett konservativt parti, och jag skulle knappast kalla mig borgerlig.

För att återgå till frågan: Centerpartiet kan alltså tänka sig att sitta ned och diskutera med ett annat parti som säger sig stå för exakt samma invandringspolitik som Sverigedemokraterna. Det är ungefär så som Socialdemokraterna uttrycker sig numera, nämligen att det inte är någon skillnad mellan den socialdemokratiska och den sverigedemokratiska invandringspolitiken. Då kan man fråga sig varför Centerpartiet tycker att det är okej att sitta ned och diskutera med ett parti som inte vill gå i den riktning som Centerpartiet vill och där man inte kan få igenom de förslag som Centerpartiet påstår att de vurmar för.

Det talas om att vilja gå längre än att bara riva upp den lagstiftning som vi nu genomför. Då borde man som centerpartistisk företrädare fundera över var man får igenom sin politik. Jag tror att man kanske kommer fram till att man har hoppat i galen tunna.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Ett nytt regelverk
för bygglov*

Anf. 26 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Ledamoten Mikael Eskilandersson har rätt på en punkt och fel på en annan punkt.

Ledamoten har fel i att Centerpartiet alltid stått för fri migration. Vi har alltid stått upp för en ansvarsfull migrationspolitik. Men det innebär att vi också utgår från den enskilda människan. Det är här som våra respektive partier aldrig kommer att kunna hitta varandra.

Jag är liberal. Liberalismens kärna är att ta vara på människors drivkrafter, se möjligheter och låta människor göra sitt för att förverkliga drömmar och bidra till det gemensamma. Det är en verklighet som jag vet att Sverigedemokraterna inte står för. Man svartmålar människor.

Närmare 5 miljoner av Sveriges befolkning har i dag någon utrikes koppling. Man får fundera på vilka signaler det sänder när man gång på gång pekar ut dessa människor som ett problem. Alla tillgängliga fakta visar att andra kulturer och människor som kommer hit och bidrar och betalar skatt faktiskt är en tillgång för ett land som Sverige.

Ledamoten har däremot rätt i att Centerpartiet vill gå längre och göra ytterligare frihetsreformer. Vi kommer att sätta oss med de partier som vill samarbeta med oss, exklusive de två ytterlighetspartierna. Ett av dem hör ledamoten till.

(Applåder)

Anf. 27 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Jag tänker gå tillbaka till vad ämnet handlar om och inte som andra sväva ut i andra diskussioner. Jag tycker att vi kan hålla oss till ämnet. Det finns ledamöter som vill debattera andra frågor efter oss. Vi kanske borde respektera det.

Först och främst vill jag inte göra mig till talesperson för Centerpartiet. Men det jag vill säga till dig, Alireza Akhondi, är samma sak som jag också sa till Larry Söder, nämligen att vi också bör lyssna på kommunalpolitiker och den kritik som de lyfter fram mot förslaget.

Varför ska vi lyssna på dem? Jo, det är de som får hantera den lagstiftning vi i denna kammare beslutar om. De sitter ute i verkligheten. Det är såklart bra att vi lyfter upp deras synpunkter på bordet också när vi fattar beslut, till skillnad från regeringen som helt har stängt öronen och inte alls lyssnar på vad kommunerna, regionerna, länsstyrelserna eller mark- och miljödomstolarna säger. Man struntar till och med i Boverket, den egna expertmyndigheten.

Jag vill som sagt inte göra mig till talesperson för centerpartister, utan jag tog bara ett exempel – ett klokt sådant.

Däremot hade jag en liten tanke, Alireza Akhondi. Du pratade om att byggfelen inte skulle minska om vi hade en förprövning eftersom det byggs en massa med fel i dag. Men det har inte med förprövningen att göra utan med fusk. Vi har byggfusk och en oseriös marknad. Där behöver vi rensa upp, men det är en helt annan debatt. Det kommer vi inte att komma åt med det här.

Vad jag undrar är: Tror du inte att byggfelen kommer att öka om vi inte har en förprövning, så som Boverket föreslår? Är det inte bra att man har fått klart för sig vad som gäller i sin ansökan eller i sin anmälan, om det är bygglovspliktigt eller anmälningspliktigt? Då vet man vad man måste tänka på och leva upp till innan man går vidare, i stället för att man hamnar i en tillsynssituation och får göra om det hela.

Anf. 28 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack, Leif Nysmed, för frågan!

Centerpartiet är ett decentralistiskt parti, vilket innebär att vi faktiskt tycker om våra kommunala politiker och lyssnar på dem allt som oftast. Men även i ett parti där det finns väldigt många kloka personer kan åsikterna ibland skilja sig åt. Så ser det ut i Centerpartiet, och så ser det ut i Socialdemokraterna och i flera andra partier. Jag har också talat med den person som du hänvisar till. Jag har även hört andra centerpartister välkomna det här förslaget och tycka att det är klokt och ett steg i rätt riktning.

Visst, jag köper absolut att det finns vissa risker. Men i andra vågskålen kan läggas vad den här friheten kan innebära i alla knepiga situationer som har uppstått. Man vill byta takfönster i sin villa men får ett nej – baserat på vad?

Det är inte så att dagens lagstiftning är guld och gröna skogar. Det är inte heller så att man bara för att man gör den här förändringen får en High Chaparral-situation. Det är fortfarande så att även den som inte är anmälningspliktig ska följa byggnormer. Då gäller det att städa upp bland de oseriösa företag som bygger fel och att inte ha den här misstron mot den enskilda fastighetsägaren, som faktiskt bara vill ha takfönster eller ändra något annat på sin egen fastighet.

Anf. 29 TREDJE VICE TALMANNEN:

Inför det avslutande replikskiftet påminner jag om tilltalet i kammaren. När en ledamot talar till en annan ledamot är det inte ”du” eller ”ni” utan för- och efternamn som gäller.

Anf. 30 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Tack, Alireza Akhondi, för svaret!

Takfönster är en teknisk detalj. När det gäller vad man behöver bygglov för eller inte har detta varit en avart och en brist som påpekats länge, så det är väl bra att det åtgärdas i det här sammanhanget.

Jag tänker snarare på att de krav som ställs fortfarande finns kvar, även om vi tar bort anmälningsplikten. Jag vet erfarenhetsmässigt, i och med att jag kommer från branschen, att de man utför arbetet åt oftast inte kan alla regler.

När det gäller den brandtekniska regeln satt jag i förra veckan och diskuterade detta med en brandinspektör. Jag konstaterade att jag, som kommer från branschen, själv är väldigt okunnig om de brandtekniska delarna. Hur ser det ut för gemene man? Hur vet du hur långt från huvudbyggnaden en byggnad får stå med tanke på risken för spridning av brand, exempelvis? Det är olika. Det är inte två, fyra eller åtta meter. Det kan vara beroende av hur huset ser ut. Vet man det? Är det inte bra att man får ett besked om detta innan man har ställt upp huset fel?

Jag tänker att det är smart att ha rätt uppgifter innan man börjar bygga, för i efterhand kommer det att bli dyrare. Det är inte bra för den enskilde. Det kan inte vara en frihetsreform att du ska behöva göra om en investering som du har gjort. Hur kan det vara en frihetsreform? Det är en chimär.

Det är inte Centerpartiet som har lagt fram det här förslaget, utan det är regeringen. Det är de som borde ta till sig kritiken mycket mer. Att lägga över hela risken på den enskilde är väldigt allvarligt. Detta måste man verkligen ta sig en funderare på. Man har faktiskt ett tag på sig efter att det här beslutet har tagits innan man avskaffar anmälningssplikten i PBF:en; det är inte det vi fattar beslut om. Man måste överväga hur detta drabbar den enskilde. Det här är inte en frihetsreform.

Anf. 31 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman och Leif Nysmed! Jag har stor respekt för de invändningar som framförs. Jag har en bror som jobbar i branschen. Han har studerat x år på KTH och har jobbat i branschen i x år. När man frågar honom om enskilda detaljregler är det inte säkert att han kan dem, utan han får söka upp svaret. Det visar hur komplexa vi har gjort saker – inte ens bransch-kunniga kan alla regler.

Men det är inte detta frågan handlar om. Frågan handlar om ifall fler saker och åtgärder ska kunna vara fria från anmälningssplikt. Det är inte heller så, Leif Nysmed, att allt i dag omfattas av anmälningssplikt. Vi litar på människor och på att de klarar av att ta fram information och se till att göra det allra bästa för sin egen fastighet. Där har man en egen drivkraft att vilja göra rätt. Jag är övertygad om att människor även nu när vi utökar antalet bygglovspliktsbefriade åtgärder – så komplext är detta – också av egen drivkraft kommer att kunna se till att de bygger rätt och riktigt.

Jag och Centerpartiet tror på människor. Kärnan i vår liberala livs-åskådning är att människor kan och att politikens uppgift är att skapa de förutsättningar som behövs för att man ska kunna förverkliga sig själv och sitt lokalsamhälle. Men jag uppskattar invändningarna och tackar Leif Nysmed, fru talman.

Anf. 32 PATRIK KARLSON (L):

Fru talman, ledamöter av kammaren, åhörare och lyssnare där hemma i tv-soffan! Som ni har märkt debatterar vi här i dag regeringens förslag om ett nytt regelverk för bygglov. Vid en första anblick kan det verka som att det endast rör sig om en teknisk justering av plan- och bygglagen. Men jag skulle vilja hävda att så inte är fallet. Detta är trots allt en reform som handlar om ökad frihet för individen, decentralisering av makt och tillit till människor.

Politiken ska leverera lösningar som matchar människors drömmar och behov och kontinuerligt jobba bort de hinder som uppstått i människors vardag. Därför välkomnar jag det nya regelverket. Det är som sagt en reform som i grunden bygger på en liberal övertygelse om att människor själva kan och vill fatta kloka beslut om sitt liv och sina hem, om de bara ges friheten och förtroendet att göra det.

Den röda tråden i den här reformen är som sagt ökad individuell frihet och tillit till människors förmåga. I dag detaljstyrs sådant som färgen på ditt hus – vi har hört exempel på detta här i talarstolen tidigare i dag. Vi liberaler tror att du som äger en fastighet själv vet bäst vilken färg den ska

ha och hur du ska utveckla den. Det offentliga ska helt enkelt inte lägga sig i detta i onödan.

Fru talman! Vad innebär det här egentligen i praktiken? Tänk er en familj, ett ungt par från Mjölby, kan vi säga, som väntar sitt andra barn. Med de nu gällande reglerna hade de varit tvungna att dra igång en bygglovsprocess som hade kunnat bli väldigt lång bara för att bygga ut huset med ett extra rum och slippa flytta från det bostadsområde de rotat sig i, där det första barnet börjat i förskola, lärt känna vänner och påbörjat fritidsaktiviteter. Med det nya regelverket kan de i stället sätta igång direkt och bygga ut sitt hem med upp till 30 kvadratmeter. Beroende på vilken kommun man bor i slipper man dessutom eventuella höga avgifter och onödigt lång väntan. För familjen betyder det att de kan anpassa sin bostad efter sina behov i takt med att livet förändras. Detta är trots allt frihet i praktiken.

Ett annat exempel är att man kommer att få en samlad bygglovsfri yta att disponera fritt. Inom detaljplanerat område blir potten 45 kvadratmeter och utanför detaljplan hela 65. Friheten ökar genom att du själv får välja om du vill uppföra en gäststuga eller en carport eller glasa in en altan utan att behöva kontakta kommunhuset för varje litet enskilt projekt.

Vi inför samtidigt en möjlighet för berörda grannar att ge sitt skriftliga godkännande om någon vill bygga lite närmare tomtgränsen än vad som är normalt i dag. Här släpper det offentliga lite av kontrollen och låter grannar sköta saker i samförstånd.

Kanske har grannen på andra sidan staketet trots allt en lite bättre förståelse för vad som är rimligt för dig och din familj än vad tjänstemännen på kommunen har. Detta är decentralisering i praktiken, baserad på tillit mellan människor.

Sådant som fasadändringar på småhus blir bygglovsbefriat. Byter du dörr, sätter in nya fönster eller målar om huset i en ny färg slipper du att söka lov. Dagens regelverk, där man i vissa kommuner måste göra detta, är en överdriven klåfingrighet som vi nu tar bort. Det blir också möjligt att inreda en vind till bostad även när detaljplanen tidigare har sagt nej. Varför ska vi låta en låst, mörk vind vara tom när den kan bli ett fint rum för en tonåring som har börjat utveckla ett mer självständigt liv och inte vill ha sina föräldrar runt hörnet varje sekund? Den skulle också kunna bli bostad åt en student som fått ett sent antagningsbesked och snabbt behöver en bostad i sin nya kommun. Nu ges den chansen.

När idrottsanläggningar under 1 500 kvadratmeter slipper bygglov blir det enklare att anlägga planer, utegym och mindre hallar. Detta betyder fler platser för spontanidrott, mer rörelse i vardagen och bättre förutsättningar för föreningslivet. Det blir mindre tid i kö och mer tid för att spela, springa och mötas.

Fru talman! Listan på förenklingar kan göras längre. Totalt handlar det om ungefär 40 olika regellättnader på bygglovsområdet. Samtidigt är det dock inte en frihet helt utan ansvar. Alla de grundläggande kraven på byggnader – krav på säkerhet, kvalitet, miljöhänsyn och annat som har tagits upp här tidigare i dag – kvarstår. Skillnaden är att vi inte längre miss-tror medborgarna och kräver förhandsgranskning av varenda liten förenkling.

Kritiker har bland annat pekat på att man tror att risken för tvister mellan grannar kommer att öka och att tvisterna flyttar från bygglovsskedet till efteråt. Men låt oss vara ärliga: Inte heller dagens system är konfliktfritt. Snarare kanaliseras konflikter i dag in i långdragna överklaganden av bygglov. Jag och mina kollegor tror på en tidig dialog och på att enklare regler kan minska dessa konflikter.

Redan i dag händer det att grannarna säger att de inte har något emot bygget, men ändå kräver byråkratin ett formellt bygglov som kan ta månader. Med den nya ordningen kan man komma överens utan att det offentliga blandas in i onödan.

Fru talman! Jag är övertygad om att samhällsnyttan på sikt kommer att bli stor. Det blir fler bostäder som kommer till. Processer kommer att gå snabbare, och resurser kommer att användas smartare. Genom att ge ökat förtroende och ökad frihet till husägare är jag övertygad om att vi kommer att göra Sverige lite bättre.

Med detta sagt vill jag också yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 33 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Ledamöter! Åhörare! Jag vill börja med att säga att vi från Miljöpartiets sida tycker att det är bra med förenkling.

Så länge man vet vad man gör, konsekvensanalyserar när det gäller natur och klimat och också värnar om natur, klimat och kulturmiljö tycker vi att det är bra med förenkling – det vill säga om reformen faktiskt också innebär en förenkling.

Men i det här fallet tror vi tvärtom att det kommer att bli väldigt rörigt. Det finns väldigt mycket bra input från tunga remissinstanser som regeringen tyvärr inte har lyssnat på. Den allra största bristen är det som Leif Nysmed har varit inne på flera gånger, nämligen att man går från förprövning, alltså att tänka till på förhand, till efterprövning i tillsynsskedet. Man tänker till när det redan är för sent. Vi tror att detta kommer att innebära stora risker för förgävesbyggande, alltså att man först bygger och sedan får rätta till. Det kommer att bli både kostsamt och svårt för dem som har byggt.

Vi tror också att det kommer att ge en grogrund för konflikter mellan grannar. Att det redan nu finns konflikter under förprövningsskedet tyder på att det kommer att bli ännu fler konflikter i efterhand.

Vi ser också att kostnaderna vältras från byggbolagen till skattebetalarna genom tillsynen. Det är inte bara vi i Miljöpartiet som tycker så utan också en lång rad remissinstanser. Det handlar bland annat om Statens centrum för arkitektur och design, DHR – Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet, flera länsstyrelser, Sveriges Kommuner och Regioner och Svea hovrätt. Det är alltså inga lätta remissinstanser. De tror inte att detta kommer att leda till en effektivare, enklare och mer rättssäker handläggning – tvärtom. De tror inte heller att det kommer att leda till ett långsiktigt hållbart byggande.

Vi ser redan i dag att tillsynen är eftersatt och behöver finansieras, och nu kommer ännu mer att läggas på tillsynsskedet.

Detta med kulturmiljö brukar ju Tidöganget tala sig varma för när det handlar om kulturkanon och annat. Här ser vi tunga remissinstanser som säger att detta kommer att riskera att kulturmiljövärden förloras för alltid. Det handlar om Boverket, Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd och

Svenska byggnadsvårdsföreningen. Och i stället ska man alltså ha oper-
sonliga, mallade Sverigehus. Detta tycker vi verkligen är beklagligt.

Vad gäller natur och klimat finns det inte riktigt några konsekvensana-
lyser. Vi tror att man underskattar risken för exploatering i ekologiskt
känsliga områden. Vi tror att det kommer att gå ut över vattenfrågor, kli-
matanpassning och biologisk mångfald. Vi är också oroliga över den öka-
de småskaliga bebyggelsen. Vad kommer den att innebära i ökad energi-
användning, transporter och resursförbrukning?

Sedan finns det flera andra tillstånd och dispenser som fortsatt kommer
att krävas. Enligt nuvarande ordning ska kommunerna upplysa om dessa
tillståndskrav i bygglovsbeslutet, men nu ska i stället den enskilda bygg-
herren hålla koll på detta. Det kommer att bli väldigt krångligt och rörigt,
tror vi. Vi skulle vilja att det gjordes ordentliga klimat- och miljöbedöm-
ningar.

Sedan vill jag också ta upp Sápmi. Regeringen föreslår ju att man ska
peka ut särskilt värdefulla miljöer och byggnader i översiktsplanen. Här är
det av största vikt att kommunerna inom Sápmi blir skyldiga att samverka
med den lokala samiska befolkningen.

När det gäller idrottsanläggningar är det många remissinstanser som
menar att effekterna på omgivningen beror på verksamheten i sig och inte
själva storleken på anläggningen. Vi tycker därför att det ska vara en bygg-
lovsplikt oavsett storlek. Det blir en påverkan med buller, ljusföroreningar,
transporter och annat.

Summa summarum: Detta hade kunnat bli väldigt bra om man hade
arbetat in synpunkter från remissinstanserna. Vi har en oro för kulturvär-
den och en oro för att man inte har konsekvensanalyserat när det gäller
klimat och miljö.

Sedan har vi detta med att man går från att tänka efter före till att göra
det i efterhand. Det späder på konflikter mellan grannar i onödan.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 6.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 9 Sekretess i vissa ärenden om strategiska nettonollprojekt

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU7

Sekretess i vissa ärenden om strategiska nettonollprojekt (prop.
2024/25:199)
föredrogs.

Anf. 34 LARS ENGSUND (M):

Fru talman! Regeringens lagförslag om sekretess i vissa ärenden om
strategiska nettonollprojekt, som finns i KU:s betänkande 7, har vållat en
del uppmärksamhet den senaste tiden. Det kanske till och med är så att fru
talmannen har fått ett och annat mejl i ärendet.

Låt mig vara tydlig och kort inleda med en sammanfattning av vad lag-
förslaget handlar om. Lagförslaget gäller en möjlighet till sekretess för de
företag som vill ansöka om att få sitt nettonollprojekt klassificerat som ett
strategiskt nettonollprojekt. Således kan endast ansökningsförfarandet

sekretessbeläggas. Sekretess gäller inte beslutet, som kommer att fattas av svenska myndigheter. Det gäller heller inte efterföljande tillståndsprövningar.

Lagförslaget är inte kopplat till statliga ekonomiska stöd, bidrag eller kreditgarantier. Emellertid ges de projekt som är klassade som strategiska nettonollprojekt kortare tidsfrister och tillståndprocesser på 9–18 månader beroende på typ av projekt.

Fru talman! Bakgrunden till propositionen är EU:s nettonollförordning från 2024, som ska främja tillverkning av så kallad nettonollteknik, vilket bland annat kan omfatta kärnteknik, batteriteknik och vätgasteknik.

Enligt förordningen krävs en ansökan för att ett projekt inom nettonollteknik ska kunna bli klassat som ett strategiskt nettonollprojekt. Det är Tillväxtverket och Sveriges geologiska undersökning som ger erkännanden av strategiska nettonollprojekt.

Fru talman! Dessa ansökningar, som företag lämnar in till myndigheter, innehåller ofta mycket känsliga uppgifter. Det kan handla om affärsstrategier, produktionsmetoder, leverantörskedjor och tekniska lösningar. Om allt detta skulle vara helt offentligt redan i ett tidigt skede finns det enligt regeringen en stor risk att dessa företag väljer att inte investera i Sverige. Därför föreslår regeringen att sekretess ska gälla för uppgifter om företags affärs- och driftsförhållanden om det kan antas att företaget lider skada om informationen röjs.

Men – och det är viktigt att understryka – själva besluten i ärendena ska fortfarande vara offentliga. Det är också viktigt att understryka att lagförslaget inte handlar om stöd, kreditgarantier eller andra finansiella fördelar för dessa projekt.

Besluten, motiven och myndigheternas bedömningar ska kunna granskas. Det handlar inte om att minska insynen utan om att skydda företags hemligheter i en global konkurrens.

Med detta sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag i KU:s betänkande, KU7.

Anf. 35 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Regeringens proposition handlar vid första anblick om något ganska tekniskt – sekretess i ärenden om så kallade strategiska nettonollprojekt. Men bakom de ganska byråkratiska orden döljer sig en fråga som går rakt in i kärnan av den svenska demokratin: Hur mycket insyn ska medborgarna ha i de beslut där staten vägleder, påverkar eller investerar i näringslivet?

EU:s nettonollförordning, som trädde i kraft tidigare, syftar till att stärka Europas egen förmåga att producera den teknik som behövs för den gröna omställningen. Det gäller allt från batterier och solpaneler till vätgas, koldioxidlagring och delar av kärnteknik. Förordningen innebär att medlemsstaterna kan ge vissa projekt status som just strategiska nettonollprojekt, vilket i praktiken innebär snabbare tillståndprocesser och ett politiskt erkännande.

Det är naturligt att företag som söker den statusen måste lämna in omfattande ansökningar. De måste kunna visa att projekten är tekniskt hållbara och ekonomiskt bärkraftiga och bidrar till EU:s klimatmål. De här ansökningarna innehåller förstås mycket detaljerad information om

Prot. 2025/26:23
22 oktober

Sekretess i vissa ärenden om strategiska nettonollprojekt

affärsplaner, tekniska beskrivningar och ekonomiska kalkyler. Det är den här informationen som regeringen nu vill göra hemlig i upp till 20 år.

Vi sverigedemokrater har förståelse för att företagshemligheter självklart behöver skyddas. Inga företag ska behöva riskera att deras tekniska innovationer eller ekonomiska strategier hamnar på konkurrenternas skrivbord. Det är rimligt och nödvändigt. Men vår uppfattning är att propositionen går längre än så. Den öppnar dörren för en långtgående sekretess som riskerar att göra hela processen oöverskådlig för allmänheten. Det är inte rimligt, anser vi, i ett land som byggt sin demokrati på just öppenhet.

Sverige är nämligen inte vilket land som helst i det här avseendet. Redan 1766 införde vi världens första tryckfrihetsförordning med offentlighetsprincipen som bärande idé. Den har i mer än 250 år gjort det möjligt för medborgare, journalister och forskare att granska myndigheter och politiker. Den har avslöjat skandaler, förhindrat missbruk och lagt grunden för ett förtroende mellan stat och medborgare som få andra länder kan mäta sig med.

Det är därför vi reagerar när man nu föreslår, med hänvisning till EU, att nästan alla handlingar i de här ärendena ska kunna hemlighållas i upp till två decennier. Det är inte EU som kräver det. EU-förordningen säger bara att vi ska skydda konfidentiell information – och det är självklart. Men hur det görs är upp till varje medlemsstat. Sverige hade kunnat välja en något mer balanserad lösning som både skyddar företagen och bevarar insynen.

Vi menar att det här förslaget är ett exempel på så kallad överimplementering. Sverige går helt enkelt längre än vad EU faktiskt kräver. Det görs ofta i tron att vi gör rätt för oss, men i praktiken blir det på bekostnad av våra egna värden.

Det problem som vi ser med propositionen är att man riskerar att dölja mer än vad som är nödvändigt. Om nu nästan allt i en ansökan blir sekretessbelagt blir det ganska svårt för medierna och allmänheten att förstå varför vissa projekt prioriteras, hur kalkylerna ser ut och vilka risker som staten faktiskt tar. När det handlar om stora satsningar med offentligt stöd måste de här frågorna tåla ljuset.

Vi har sett flera exempel på när entusiasmen för det gröna och det nya går lite före sunt förnuft. Northvolt är kanske det absolut tydligaste, och Stegra ser tyvärr ut att bli det absolut senaste. Politiska löften om tusentals jobb och miljardstöd presenterades som framtidens mirakel, men i efterhand har vi fått se en annan verklighet. Det är förseningar, kostnadsproblem och oklara ekonomiska förutsättningar. Vi tror att det hade varit bra om mer av den här informationen hade varit offentlig redan från början.

Vi förstår och accepterar behovet av sekretess men inte riktigt i den form som regeringen nu föreslår. Vi menar att sekretessen behöver begränsas till uppgifter som verkligen är affärskritiska. Vi menar också att sekretessen ska vara tidsbegränsad på ett lite mer rimligt sätt. 20 år är orimligt lång tid i en bransch där teknik och marknad kan förändras på bara några få år. Efter en rimlig period behöver handlingarna kunna granskas så att man i efterhand kan utvärdera om besluten verkligen var kloka.

Vi föreslår dessutom att oberoende instanser – det skulle exempelvis kunna vara Riksrevisionen – ska ges möjlighet till löpande insyn i de delar som inte är offentliga. Om nu handlingarna inte kan granskas av allmänheten måste i alla fall någon kunna göra det. Det här är inte ett misstroende

mot företagen, utan det är snarare ett sätt att skydda både dem och staten mot framtida missförstånd, felbedömningar och rena oegentligheter.

Fru talman! Det handlar inte bara om en paragraf i offentlighets- och sekretesslagen. Det handlar också om vilken väg Sverige väljer i mötet mellan nationellt självbestämmande och EU:s reglering. Det handlar om att vi inte får tappa bort den öppenhet som gjort Sverige starkt. När man lutar sig mot Bryssel för att förklara varför svenska principer måste vika är det vår uppgift att påminna om att demokratin faktiskt fungerar som bäst när människor vet vad som pågår och vad som händer.

Sverigedemokraterna står för en ganska enkel princip: Det svenska folket ska veta hur deras pengar används, även när det sker i klimatets eller industrins namn. Vi behöver den gröna tekniken, men vi behöver också insyn och ansvar. Offentlighetsprincipen är inte ett hinder för utveckling. Den är snarare en garant för att utvecklingen sker på rätt sätt.

Sverige ska vara ett land som både lockar investeringar och värnar insyn. Vi menar att vi kan skydda företagens hemligheter utan att gömma staten bakom stängda dörrar.

Offentligheten är inte gammalmodig – den är tidlös. Och i tider som dessa, när allt fler beslut tas långt från människors insyn, behöver den svenska offentlighetsprincipen försvaras kanske mer än någonsin.

Anf. 36 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Dagens ärende har de senaste dagarna förorsakat ett antal mejl som tycks grunda sig i vad som åtminstone delvis förefaller vara ett missförstånd. Låt mig därför redan i början av mitt anförande förtydliga att förslaget om sekretess bara gäller under den första delen av processen, när ett företag ansöker om att ett projekt ska bli ett strategiskt nettonollprojekt. När företaget sedan ska söka pengar görs det på samma sätt som i alla övriga processer, med en offentlig ansökan.

Varför ska det då finnas sekretess i den första delen? Anledningen är enkel: Det ska finnas för att det kan vara så tidigt i processen för företagen att de inte vill att deras val av bästa möjliga teknik eller deras affärsplaner ska bli offentliga. Dessutom gäller sekretessen bara så länge skaderekvisitet är uppfyllt. Skaderekvisitet är rakt, vilket innebär att det föreligger presumtion om offentlighet. Det innebär att sekretessen bara gäller om det kan antas innebära skada för den enskilda om uppgifterna röjs.

Ett företag som omfattas av EU-förordningen om nettonollprojekt ska om projektet uppfyller vissa kriterier kunna ansöka om att få ett projekt erkänt som ett strategiskt nettonollprojekt. Det är Tillväxtverket och Statens geologiska undersökning som ansvarar för att handlägga frågan om erkännande.

Att få ett projekt erkänt som ett strategiskt nettonollprojekt medför en prioritetstatus. Det innebär bland annat att det finns tidsfrister för prövning av tillstånd för sådana projekt. De strategiska projekten måste dock uppfylla alla relevanta materiella krav som gäller för tillstånd, exempelvis miljöskydds krav, och genomgå alla formella steg av de tillståndsprcesser som är aktuella för projektet.

Det är viktigt att tydliggöra att det inte innebär någon automatik i att få stöd genom svenska skattemedel att bli erkänd som strategiskt projekt. Det finns inga bestämmelser i EU-förordningen som ger strategiska projekt rätt till eller förtur till ekonomiskt stöd i Sverige jämfört med andra projekt.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

Sekretess i vissa ärenden om strategiska nettonollprojekt

Vidare innebär inte förslaget någon ändring i fråga om sekretess när det kommer till tillståndsansökan eller vid ansökan om ekonomiskt stöd för ett strategiskt projekt. Det kommer alltså att finnas samma möjlighet att granska företag som ansöker om exempelvis stöd som det finns i dag.

Skälet till att regeringen föreslår en ny sekretessbestämmelse är att de uppgifter som ska ingå i en ansökan om erkännande kan vara av mycket känslig natur för projektägaren. Om sådana uppgifter skulle bli offentliga i ett tidigt skede skulle det, inte minst om ett konkurrerande företag tar del av uppgifterna, kunna leda till ekonomisk skada för projektägaren. Det kan gälla uppgifter om bästa tillgängliga teknik och en affärsplan som utvärderar projektets ekonomiska bärkraft.

I dagsläget finns ingen sekretesslagstiftning som täcker motsvarande projekt. Det är därför regeringen föreslår en ny paragraf i offentlighets- och sekretesslagen för att skydda affärs- och driftshemligheter i ansökan om erkännande av projekt som strategiska nettonollprojekt.

När företaget sedan går vidare i ansökningsprocessen gäller, som jag tidigare har sagt, samma offentlighet som i alla andra ansökningar om tillstånd och stöd kopplat till näringslivet.

Med detta sagt yrkar jag bifall till betänkandets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 10 Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU6

Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse (prop. 2024/25:180)
föredrogs.

Anf. 37 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar konstitutionsutskottets betänkande om ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse. Man kan kortfattat säga att lagändringen innebär att uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för enskilda ska kunna lämnas mellan myndigheter om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet.

Innan en uppgift lämnas ska en intresseavvägning dock göras. En uppgift får inte lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Viss sekretess undantas helt från bestämmelsens tillämpningsområde.

Fru talman! Syftet är att generellt förbättra myndigheternas möjlighet att utbyta information om enskilda för att därigenom förebygga, utreda och bekämpa olika former av fusk, regelöverträdelser och brottslighet.

Sammantaget innebär detta ett systemskifte när det gäller sekretess. Vi går från att utgångspunkten har varit att inte dela information till att utgångspunkten ska vara att dela information när det exempelvis behövs för att förebygga och bekämpa brott.

Att riva sekretesshinder för att kunna hindra att unga dras in i kriminalitet eller för att olika aktörer ska kunna göra bättre insatser med en bredare kunskapsbild är någonting som har efterfrågats under väldigt lång tid. Jag personligen har under mina tio år som riksdagsledamot tagit del av omfattande kritik mot just sekretesshinder, och jag förstod faktiskt aldrig riktigt vad som hindrade politiken från att agera i denna fråga.

När vi nu har fått en ny regering på plats med stöd av Sverigedemokraterna levererar vi en solklar ny sekretessbrytande bestämmelse. Då synas också korten bland de politiska partierna, och förklaringen till ett sekretessbrytande motstånd syns nu tydligt. Vänsterpartiet yrkar avslag på regeringens lagförslag i sin helhet, och Miljöpartiet har väldigt starka invändningar.

Detta förklarar såklart varför socialdemokratiska regeringar inte har kunnat agera tidigare. Förklaringen är, precis som med andra avgörande lagförslag mot brottslighet, att det finns ett starkt motstånd i det rödgröna lägret.

Jag menar att de farhågor som lyfts fram i flera reservationer inte motiverar att exempelvis socialtjänstsekretessen bör undantas från de nya bestämmelserna eller att ändringen inte skulle vara proportionerlig. Tvärtom, fru talman, talar brottsutvecklingen i vårt samhälle för att mer behöver göras och att fler aktörer behöver bidra till ett brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete. Nu levererar vi just det som så länge har efterfrågats.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på de rödgröna partiernas olika reservationer.

Anf. 38 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Jag lyssnade på den tidigare debatten om sekretess, och det nämndes där att vi hade fått en hel del mejl. Vi har inte fått lika många mejl i det här ärendet, men det är nog minst lika viktigt som det tidigare – om inte viktigare.

I dag debatterar vi ett mycket viktigt betänkande gällande förändringar av offentlighets- och sekretesslagen. Det är förändringar som ska underlätta för våra myndigheter att förebygga och upptäcka brott, fusk och felaktiga utbetalningar. I grunden handlar det om verktyg som är nödvändiga för att tilliten till det offentliga ska kunna vidmakthållas och stärkas i en tid när mycket av det vi har tagit för givet sätts på prov. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag, med undantag för punkt 3. Där yrkar jag bifall till reservation 4.

Med de föreslagna ändringarna införs en ny generell sekretessbrytande bestämmelse. Bestämmelsen gör det möjligt för myndigheter att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter, om det behövs för vissa angivna syften.

Det är viktigt att framhålla att intresseavvägningen som propositionen föreslår ska gälla i dessa situationer. Det innebär att det måste vägas om det skydd som sekretessen ger den enskilde väger tyngre än behovet av att lämna ut uppgiften. Det finns alltså ett moment i förslaget där professionen kommer att behöva värdera den information som ska lämnas till annan myndighet.

Jag vet att det finns en viss oro inför den här lagstiftningen, men den innebär alltså inte att dammluckorna öppnas fullständigt och att känslig information ska flöda fritt och okontrollerat. Det finns dock vissa kritiska aspekter att förhålla sig till. Vi socialdemokrater menar ändå att den här lagstiftningen är nödvändig för att möta det oerhörda hot som kriminalitet och fusk faktiskt innebär för vårt samhälle.

I dag hindras myndigheter ofta från att samverka effektivt på grund av sekretessregler som är för snäva eller svårtolkade. Jag är medveten om att Lagrådet har ifrågasatt den här slutsatsen, men regeringen framhåller faktiskt i propositionen flera exempel på just detta. Det handlar exempelvis om otillräckliga möjligheter för Skatteverket att frivilligt dela med sig av uppgifter och om välfärdsbrottslighet som möjliggörs av att enskilda skyddas av sekretess.

Regeringen menar också att det i dag finns flera sekretessbrytande bestämmelser som vid tillämpning kräver komplexa juridiska avvägningar och som också överlappar andra bestämmelser. Även om det i lagförslaget finns en föreslagen intresseavvägning som innebär en viss risk vad gäller exakt tillämpning är det faktiskt någonting som i högsta grad gäller redan i dag.

Den komplexitet jag nyss nämnde gällande nuvarande sekretesslagstiftning innebär förstås att både lärare, handläggare, kuratorer och alla möjliga offentligtanställda har en mycket svår uppgift att tillämpa lagen korrekt. Förvisso vet vi att arbetsgivare eller chef ska tillgodose att beslut fattas korrekt, men vi vet också att det i verkligheten ofta krävs av en enskild medarbetare att kunna hantera dessa svåra frågor på grund av olika faktorer som resursbrist, frågans akuta natur eller bristande ledarskap. Det är naturligtvis ingen ursäkt men väl en förklaring, och det visar hur den generella sekretessbrytande bestämmelsen förhoppningsvis kan underlätta för den enskilde medarbetaren i vissa avseenden.

Fru talman! Jag vet att vissa partier i kammaren vurmar oerhört för ett så kallat återinfört tjänstemannaansvar, men jag skulle vilja framhålla att många tjänstemän nog redan i dag är oerhört försiktiga vad gäller just informationsdelning. Man är nämligen rädd att göra fel och därmed kunna straffas, trots att man har handlat med gott uppsåt och försökt bidra till en mer effektiv förvaltning eller brottsbekämpning. Den här förändringen i sekretesslagstiftningen tror jag avhjälper åtminstone en del av tillämpningsproblematiken i det avseendet, även om den naturligtvis inte löser allt.

Mot bakgrund av det jag har angivit ställer vi socialdemokrater oss bakom de föreslagna lagändringarna. De är nödvändiga för att vi ska kunna få bukt med kriminalitet, fusk och ineffektivitet. Men vi lyfter också fram, tillsammans med Miljöpartiet, att det finns vissa integritetsaspekter som är värda att beakta. Man ska komma ihåg att regeringen själv faktiskt nämner dem ganska utförligt i sin proposition.

Av den anledningen väljer vi att lyfta behovet av en samlad översyn av alla redan vidtagna och föreslagna åtgärder vad gäller sekretess och informationsdelning. Men, återigen: Vi står bakom sakinnehållet i lagstiftningen och de förändringar som föreslås.

Det handlar om att öka informationsutbytet mellan våra myndigheter. Det kan låta tekniskt – nästan byråkratiskt – men i verkligheten handlar det om något betydligt mer centralt för vår demokrati, nämligen att ge staten bättre förutsättningar att skydda medborgarna, värna välfärden och säkerställa att lagar och regler faktiskt följs.

Detta förslag har tre tydliga syften: att bekämpa brott, att minska felaktiga utbetalningar och att öka effektiviteten i myndigheternas arbete.

Det första syftet är att bekämpa brott. Att skydda Sveriges medborgare mot kriminalitet är statens kanske mest grundläggande uppgift. I dag hindras dock våra myndigheter alltför ofta av sekretessregler som gör att viktig information inte får delas trots att den hade kunnat avslöja brott eller förhindra att nya begås.

Kriminella nätverk utnyttjar dessa glapp när de flyttar pengar mellan olika system, använder falska identiteter och missbrukar välfärden, och de gör det med en cynism som skadar hela den svenska samhällsgemenskapen. Genom att möjliggöra ett mer effektivt informationsutbyte kan vi förebygga, upptäcka och framför allt utreda och bestraffa brottslig verksamhet snabbare och mer träffsäkert.

Det handlar inte om att minska integriteten, utan det handlar om att försvara den. Inget är ett större hot mot människors frihet än ett samhälle där brottsligheten tillåts breda ut sig och infiltrera våra samhällsinstitutioner och därigenom undergräva vår demokrati.

Det andra syftet är att minska fusk och regelöverträdelser. Vi vet att det varje år tragiskt nog betalas ut miljardbelopp från våra gemensamma system på felaktiga grunder. Det handlar om skattebetalarnas pengar – pengar som skulle ha gått till sjukvård, skola och äldreomsorg. Det är pengar som ska gå till dem som verkligen behöver stöd, inte till den som medvetet missbrukar systemen.

Den nya bestämmelsen kommer att göra det enklare för myndigheter att dela information och upptäcka felaktiga utbetalningar, regelöverträdelser och annat missbruk av systemet. Moderaterna står för en välfärd byggd på tillit, inte på naivitet, fru talman. Den som behöver hjälp ska mötas med stöd, men den som missbrukar våra gemensamma medel ska avslöjas, stoppas och framför allt ställas inför rätta. Ett effektivt informationsutbyte är inte ett hot mot rättssäkerheten; det är tvärtom ett sätt att försvara och stärka rättsstaten. Rättvisa handlar nämligen inte bara om skydd utan även om att varje medborgare ska kunna lita på att systemet också är rättvist.

Det tredje syftet, fru talman, är att öka effektiviteten. Vi behöver en stat som fungerar. Sverige behöver myndigheter som samarbetar snarare än myndigheter som de facto motarbetar varandra. När handläggare på Försäkringskassan, Skatteverket eller Polismyndigheten lägger timmar på att försöka få fram uppgifter de redan borde ha haft tillgång till slösar vi med både resurser och kapacitet. Genom att ta bort dessa onödiga sekretesshinder skapar vi en mer sammanhållen och effektiv förvaltning som ger medborgarna ett snabbare och bättre stöd som i sin tur leder till ett ökat förtroende.

Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse

Fru talman! Med det sagt är det självklart att integriteten ändå måste stå i centrum. Varje sekretessbrytande bestämmelse måste vara tydligt avgränsad, väl motiverad och rättssäkert utformad. Våra medborgare ska kunna lita på att uppgifter inte sprids godtyckligt, att beslut kan prövas och att transparens råder i hur information används.

Det vore dock fel att låta en överdriven rädsla för informationsutbyte hindra staten från att göra sitt jobb. Integritet och effektivitet är inte varandras motsatser; de är faktiskt tvärtom varandras förutsättningar. En rättsstat som inte kan agera mot brott och missbruk av systemet riskerar att tappa medborgarnas tillit, och när tilliten försvinner urholkas själva fundamentet för den svenska demokratin.

Fru talman! Vägen framåt är tydlig. Den här lagstiftningen är ett viktigt steg mot en starkare och en mer handlingskraftig stat – en stat som bekämpar brott, minskar fusk och använder resurserna på ett klokare sätt och en stat som står på medborgarens sida, inte över honom eller henne. När vi ger myndigheter rätt verktyg, när vi river byråkratiska hinder och när vi sätter ordning och ansvar i centrum skapar vi både frihet och trygghet.

Låt mig avsluta med att understryka följande, fru talman: Dessa bestämmelser handlar inte om att staten ska veta mer om människor. De handlar om att staten ska kunna skydda människor bättre. Det är därför Moderaterna och våra samarbetskollegor nu driver igenom ett mer effektivt, rättssäkert och samordnat informationsutbyte mellan våra myndigheter. Vi tror nämligen på ett samhälle där den som gör rätt ska känna trygghet och där den som bryter mot reglerna ska ställas till svars och även, ärligt talat, känna otrygghet.

Det är så vi stärker tilliten, det är så vi stärker välfärden och det är så vi stärker Sverige.

(Applåder)

Anf. 40 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Jag hade planerat att inleda mitt anförande på ett visst sätt, men när jag hörde föregående talare blev jag lite förvånad och undrade nästan om han läst vad regeringen själv skriver i sin proposition. Mats Green sa precis många fina ord i talarstolen, men det är ju ett faktum att regeringen själv skriver i sin proposition att det här förslaget kan innebära ett försämrat skydd för den personliga integriteten och att det finns en risk att tilliten till myndigheterna minskar.

Jag blev lite förvånad när jag hörde anförandet. Det är ju inte jag och Vänsterpartiet som säger detta, utan det är regeringen själv. Jag får rekommendera Mats Green att läsa propositionen lite till.

Fru talman! Vänsterpartiet anser, precis som regeringen, att det är av yttersta vikt att förhindra felaktiga utbetalningar från våra välfärdssystem, att stoppa fusk och att stoppa den organiserade brottslighet som ätit sig in i vår välfärd. På grund av omfattande och ogenomtänkta privatiseringar och utförsäljningar har välfärden genomgått stora förändringar som har gjort den sårbar och till en måltavla för oseriösa företagare och ekonomisk brottslighet.

Det är just därför vi i Vänsterpartiet tycker att det är olyckligt att regeringens förslag att införa en sekretessbrytande bestämmelse kan leda till ett helt okontrollerbart informationsutbyte där konsekvenserna inte går att överblicka. Detta står i strid med min och Vänsterpartiets syn på integritet och med den uppfattning om skydd för sekretessbelagda uppgifter och människors integritet som har gällt fram till nu. Det här förslaget är tyvärr inte så väl avgränsat som vissa andra partier påstår.

Fru talman! Vänsterpartiet värnar demokratiska grundvärden som rättssäkerhet och skydd för den personliga integriteten. Den tekniska utvecklingen med allt större möjligheter till insamling av privata uppgifter innebär en stor utmaning. I dag är det möjligt att samla in en stor mängd uppgifter av känslig karaktär som visar var människor befinner sig och vilka rutiner de har. Det är därför av yttersta vikt att skyddet för den personliga integriteten hela tiden bevakas i takt med den ökande digitaliseringen.

Samtidigt vill vi i Vänsterpartiet givetvis inte försvåra de brottsbekämpande myndigheternas arbete med att utreda och beivra brott. Därför är vi angelägna om att det finns ett regelverk som ger ett gott skydd för Sveriges och landets invånares säkerhet.

Fru talman! Jag är en av dem som berörs av den personuppgiftsläcka som skedde förra månaden. Jag är verkligen inte ensam – över 1 miljon svenskar berörs. I den kommun som jag var anställd i är alla anställda sedan 2011 drabbade. För min egen del ledde detta främst till lite obehag och till funderingar på vilka uppgifter om mig som kan användas och på vilket sätt. Jag kanske behöver vara lite mer vaksam än tidigare. För en person med skyddad identitet kan en läcka som denna dock vara rent livshotande.

Jag tror att alla begriper att risken för att känsliga uppgifter kommer i orätta händer blir större ju fler som får tillgång till uppgifter om enskilda. Just därför anser vi att det är viktigt att sekretessbrytande regler införs på ett genomtänkt sätt och att man balanserar olika värden mot varandra. För övrigt finns det redan i dag sekretessbrytande regler för att underlätta samarbetet mellan myndigheter.

Vänsterpartiet står bakom ett annat förslag som behandlas i riksdagen i dag, nämligen att man ska få bättre möjlighet att dela information inom Polismyndigheten. Vi från Vänsterpartiet säger alltså inte alltid nej till allt, men vi kan inte stå bakom förslaget i detta ärende i dess nuvarande skick. Därför anser vi att regeringen bör ta fram ett mer proportionerligt och rättsäkert förslag som riktar in sig på att bekämpa grova brott.

I likhet med Lagrådet anser vi att regeringens förslag är ett radikalt avsteg från de principer som hittills har gällt på offentlighets- och sekretessområdet och att det innebär en risk för att uppgifter som bör ha sekretesskydd sprids i en omfattning som inte är motiverad.

Vi instämmer i den kritik som många remissinstanser, bland andra Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Riksdagens ombudsmän, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och Statens haverikommission, har fört fram om att detta förslag kan leda till ökad risk för intrång i den personliga integriteten, bristande tillit till myndigheter och att sekretesslagstiftningen blir ännu mer svårtillämpad än i dag, eftersom den har förändrats flera gånger på relativt kort tid och dessutom inte har hunnit utvärderas.

Fru talman! Det finns väldigt goda skäl till att vi har ett remissförfarande i Sverige. Efter att regeringen har låtit göra en utredning ska man kunna få förslagen i utredningen allsidigt belysta av de myndigheter vi har i Sverige för att få exempel på vad som skulle kunna vara brister i utredningen. Det är därför vi tycker att det är väldigt oroväckande att regeringen har skickat denna utredning på remiss och fått in väldigt många kritiska synpunkter men trots det inte har gjort några förändringar utan bara gått vidare och lagt fram förslaget till riksdagen. Det är oroväckande för remissväsendet. Det är också oroväckande eftersom det kommer att leda till stora konsekvenser på den personliga integritetens område. Därför yrkar jag avslag på utskottets förslag.

Anf. 41 MUHARREM DEMIROK (C):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens förslag om en ny sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen. Det är ett förslag som genomgick ett gediget arbete innan det nådde kammaren.

Centerpartiet kommer att ställa sig bakom förslaget. Vi gör det därför att vi ser ett reellt behov i dagens samhälle, men vi gör det med öppna ögon och med respekt för de risker som följer när staten får allt större möjligheter att dela information.

Sverige står inför allvarliga utmaningar. Flera ledamöter har i kammaren lyft frågan om fusk. Vi ser också att den organiserade brottsligheten har bitit sig fast och kryper allt längre ned i åldrarna.

I bakgrundsmaterialet till det gedigna arbete som har föregått det här förslaget finns bland annat rapporter från Brottsförebyggande rådet där särskilt barns och ungas situation nämns. Barn och unga lockas, pressas eller tvingas in i kriminella miljöer, och alltför ofta sitter myndigheter fast i stuprör och med sekretessgränser som förhindrar helhetssyn. Socialtjänsten ser ett mönster, skolan ser ett annat och polisen ser ett tredje, men ingen har hela bilden. När ingen ser helheten riskerar vi att tappa en människa – kanske ett barn – som hade kunnat räddas i tid.

Det är i de här situationerna som sekretessbestämmelserna ibland står i vägen för det goda syftet, och det är därför vi ser behovet av en mer effektiv och ansvarsfull informationsdelning mellan myndigheter.

Fru talman! Centerpartiet tror på ett samhälle där både frihet och trygghet ryms. Vi ser ingen motsättning mellan att skydda individens integritet och att skydda människor från brott. Vi vet dock att makten måste omslutas av tydliga ramar varje gång staten får mer makt. De nya bestämmelserna ska inte vara ett generellt frikort för att dela information, utan varje utlämnande ska bygga på en noggrann avvägning. Det ska finnas starka skäl, och nyttan ska överväga intrånget. Det ska dessutom ske med respekt för den enskildes rättssäkerhet. Centerpartiet har betonat, och kommer att fortsätta betona, att balansen mellan effektivitet och integritet måste vara tydlig i både lagtext och tillämpning.

Herr talman! Vi vet att myndigheters förmåga att samverka kan avgöra om ett barn får hjälp i tid, om ett företag stoppas innan det lurar till sig miljoner i bidrag eller om polisen hinner före ett nätverk som utnyttjar människor i beroendeställning. I dessa fall måste staten kunna agera snabbt och samordnat. Det är därför vi stöder förslaget. Vi gör det inte därför att vi tror att det är perfekt utan därför att det är nödvändigt. Det är ett steg i rätt riktning för ett samhälle som vill stå starkt mot brott och otrygghet.

Men, herr talman, stöd betyder inte blind tilltro. Centerpartiet kommer att följa tillämpningen noggrant. Vi förväntar oss att regeringen utvärderar hur bestämmelsen används, att integritetsskyddet inte bara finns på papper utan fungerar i praktiken och att eventuella brister rättas till.

Sverige är ett land som bygger på tillit – tillit till varandra och till staten. Men tilliten är ömtålig. Den vilar på vissheten att staten inte vet mer än nödvändigt, att våra personliga uppgifter inte cirkulerar utan tydliga skydd och att det finns gränser som skyddar den enskilde mot övermakt. Det är därför denna balans är så central: Vi ger myndigheterna de verktyg de behöver för att agera utan att montera ned de spärrar som skyddar friheten.

Herr talman! Avslutningsvis: Centerpartiet ställer sig bakom förslaget om ett utökat informationsutbyte mellan myndigheter. Vi gör det för att vi vill se ett tryggare samhälle, för att fler barn ska kunna räddas i tid och för att samhället inte ska stå handfallet inför brott och otrygghet. Vi gör det också för att vi tror på den svenska modellen, där effektivitet och rätts-säkerhet kan gå hand i hand.

Vårt gemensamma uppdrag är att försvara både tryggheten och friheten, för bara i den balansen kan tilliten till staten bestå.

Anf. 42 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Vårt svenska språk är ett rikt språk. Vi har många möjligheter att uttrycka det vi vill ha sagt vare sig det gäller känslor eller fakta – eller för den delen när det handlar om lagstiftning. I det senare fallet är oftast den stora språkliga utmaningen precision, alltså att så noggrant som möjligt tala om vad som faktiskt menas. Därmed blir det också möjligt att sätta en föreslagen lagstiftning i relation till befintliga regler och dessutom till erfarenheter och forskning på området.

Utan att vara expert på språk och än mindre på juridik tycker jag att det är rimligt att vänta sig ett träffsäkert språk i ett förslag till lagstiftning. I all synnerhet som den rör områden som det finns goda skäl att uppmärksamma, inte minst brottslig verksamhet riktad mot våra välfärdssystem. Till den föreslagna lagstiftningen listas fyra syften varav det fjärde är att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda fusk och olika typer av överträdelser. Att utreda olika typer av överträdelser är alltså ett syfte med förslaget till lagstiftning. Med all respekt, herr talman: Vi kan väl bättre än så?

Inom parentes kan nämnas att begreppet gummiparagraf inte finns i Svenska Akademiens ordbok – men däremot i ordlistan. I ordboken finns dock dess föregångare kautschukparagraf, som tidigast användes år 1890 i betydelsen just tånjbar lagstiftning.

Herr talman! Lagrådet, denna fyrbåk på regeringsjuristernas ängsliga seglats, har man inte upptäckt eller valt att ta hänsyn till. Lagrådet påpekar att det i huvudsak redan finns lagstiftning inom området och att den i betydande omfattning antas täcka behoven i den nu föreslagna lagen. Den existerande lagstiftningen är dessutom tämligen precis vad gäller tillfällen när sekretessen kan brytas. Detta, menar Lagrådet, riskerar nu att åsidosättas på grund av en vag text som trumfar andra bestämmelser. Lagrådet skriver att förslaget därmed skulle kunna beskrivas som ett alexanderhugg med svåröverblickbara effekter och att förslaget därför inger betänkligheter.

*Ökat informations-
utbyte mellan myndig-
heter – en ny sekretess-
brytande bestämmelse*

Herr talman! Det är givetvis viktigt att det finns tydliga bestämmelser om informationsutbyte mellan myndigheter. Det är också utomordentligt angeläget att myndigheter kan samarbeta effektivt för att fullgöra sina uppdrag. Det gäller för övrigt inte bara för att motverka brottslighet utan också i hög grad för att skydda oss vanliga människor och kanske särskilt barnen. Alla barn är våra barn. Flera utredningar visar att det finns ett behov av ett förbättrat informationsutbyte för att motverka bland annat välfärdsbrott och felaktiga utbetalningar. Men ett utökat informationsutbyte måste vara proportionerligt och inte innebära alltför stora ingrepp i rättssäkerhet och enskildas personliga integritet.

En generell sekretessbrytande bestämmelse som den i regeringens förslag är mycket långtgående och väcker allvarliga farhågor. Detta har inte bara Lagrådet utan också andra remissinstanser påpekat. Lagrådet menar att förslaget innebär ett förhållandevis radikalt avsteg från gällande principer på sekretessområdet och medför en inte obetydlig risk att uppgifter sprids slentrianmässigt.

Jag och Miljöpartiet menar därför, som jag antydde tidigare, att den nya bestämmelsen måste vara tydlig, träffsäker och proportionerlig. Regeringen borde ha omarbetat bestämmelsen i enlighet med vad Lagrådet anfört och tydligt avgränsat dess tillämpningsområde.

Herr talman! En fråga som har lyfts upp av flera remissinstanser är hur ett ökat informationsutbyte skulle påverka allmänhetens förtroende för myndigheterna. Särskilt allvarliga risker uppstår inom verksamheter som socialtjänsten, där arbetet i hög grad bygger på förtroendefulla relationer. Detta påpekas av bland andra Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, och Finansinspektionen.

Vi tycker att skolan ska vara en trygg plats för elever och skolpersonal. Regeringen har inte tagit hänsyn till vilka allvarliga konsekvenser som kan uppstå om elever som behöver stöd inte vågar fråga efter det av rädsla för att uppgifterna kan komma att spridas. Jag menar därför att även sekretessen på skolområdet bör undantas från den nya bestämmelsens tillämpningsområde.

Herr talman! Under den nuvarande mandatperioden har flera förslag lagts fram som rör sekretess, informationsdelning och övervakning. Även om varje åtgärd var för sig kan argumenteras för har helheten blivit svåröverskådlig. Vi måste säkerställa att de tillsammans inte leder till ett integritetsintrång som går utöver vad som kan anses rimligt och proportionerligt i en rättsstat. Den totala effekten av flera samtidiga reformer måste bedömas i sin helhet.

Jag tänker att regeringen hellre borde förtydliga de nuvarande bestämmelserna. Regeringen bör även verka för ökad samverkan mellan myndigheter och bättre kunskap hos handläggarna på myndigheter.

Vi noterar självklart att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att göra en rättslig och systematisk översyn av reglerna om hemliga och preventiva tvångsmedel. Jag tycker att det hade varit ännu bättre med en översyn av samtliga regleringar som påverkar den personliga integriteten, inte bara hemliga och preventiva tvångsmedel.

Vi menar mot denna bakgrund att regeringen bör tillsätta en bred utredning för att kartlägga alla nyligen genomförda och pågående lagstiftningsåtgärder inom detta område för att bedöma den samlade påverkan på den personliga integriteten och rättssäkerheten och föreslå hur skyddet för

enskildas rättigheter kan säkerställas. I en sådan översyn kan experter från Justitiekanslern, Integritetsskyddsmyndigheten, forskare och företrädare för civilsamhället ingå.

Med detta sagt tackar jag för ordet och yrkar bifall till reservation 3 under punkt 2.

Anf. 43 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Välfärdsbrottsligheten beräknas försnilla gigantiska be-
lopp av våra gemensamma, offentliga medel varje år. Ekonomistyrnings-
verket uppskattade 2021 att felaktiga utbetalningar från statliga myndig-
heter uppgick till 13–16 miljarder kronor. SKR bedömer att minst lika
mycket pengar dräneras från kommuner och regioner. I ett inslag i *SVT
Nyheter* i augusti förra året uppgavs att polisen uppskattade att den krimi-
nella ekonomin genererade 100–150 miljarder kronor per år, varav väl-
färdsbrott beräknades omsätta uppemot 75 miljarder kronor årligen.

Dessa tiotals och hundratal miljarder kronor hade vi bättre behövt för
att anställa fler sjuksköterskor och barnmorskor och för att förbättra till-
gängligheten i vården, höja kvaliteten i förskola och skola och utbilda och
anställa fler engagerade personer till äldreomsorgen. Men i stället lurar
samvetslösa personer, företag och föreningar samhället för att komma över
felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det kan handla om bidrags-
fusk från sjuk- eller arbetslöshetsförsäkring eller att företag fakturerar
kommuner eller myndigheter för tjänster som aldrig har utförts.

Det är för att få möjlighet att stoppa detta som regeringen nu föreslår
en lagändring. Den innebär att uppgifter som omfattas av sekretess till
skydd för enskilda ska kunna lämnas mellan myndigheter, om det behövs
för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, för att ut-
reda brott eller för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga
utbetalningar, fusk och olika typer av överträdelser.

Grundförutsättningen för svensk sekretesslagstiftning är att uppgifter
inte får utlämnas mellan myndigheter och inte heller mellan olika enheter
inom en myndighet om de kan uppfattas vara sinsemellan självständiga.

Det grundläggande skyddet mot kränkningar av den personliga integri-
teten är grundlagsskyddad i regeringsformen, i Europakonventionen om
de mänskliga rättigheterna och friheterna och i Europeiska unionens stad-
ga om de grundläggande rättigheterna. Skyddet mot kränkningar av den
personliga integriteten finns också i offentlighets- och sekretesslagen och
i författningar som reglerar personuppgiftsbehandling.

Samtidigt, herr talman, behöver myndigheter samverka för att få stopp
på läckaget av offentliga medel till kriminella nätverk. Därför är det nöd-
vändigt att införa möjligheter att dela vissa uppgifter, för att exempelvis
förhindra att någon lyfter ersättning från a-kassan och Försäkringskassan
samtidigt.

Olika former av fusk, överträdelser och brottslighet ska kunna motver-
kas, upptäckas, förhindras och utredas. Ett välfungerande informationsut-
byte bidrar inte bara till att minska samhällets kostnader och sårbarhet utan
stärker också samhällets motståndskraft mot fusk, överträdelser av regler
och brottslighet. För att möta de utmaningar som samhället står inför i
form av den alltmer systemhotande brottsligheten är det nödvändigt att
myndigheter har goda möjligheter att utbyta information.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Ökat informations-
utbyte mellan myndig-
heter – en ny sekretess-
brytande bestämmelse*

Regeringens utredning visar på flera situationer där dagens reglering inte medger ett tillräckligt informationsutbyte. Olika aktörer, som Centrala studiestödsnämnden, Polismyndigheten och Skatteverket, framhåller att det behövs både en förenkling av regelverket och bättre möjligheter till informationsutbyte. Annars finns exempelvis risk för dubbelfinansiering av EU-medel.

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, påpekar att välfärdsbrottslighet många gånger möjliggörs genom att uppgifter om enskilda skyddas av sekretess och det faktum att myndigheterna är förhindrade att utbyta information med varandra. Det bör särskilt noteras att socialtjänstsekretess är strängare och undantagen från flera nu befintliga möjligheter att utbyta information.

Herr talman! Med anledning av Lagrådets synpunkter bör det påpekas att det finns behov av förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter i den offentliga sektorn. På grund av den organiserade brottsligheten behöver de befintliga mönstren brytas samtidigt som det görs kraftfulla förstärkningar av de verktyg som finns. Myndigheterna behöver få avsevärt större möjligheter att dela relevant information med varandra.

Jag vill inte förringa den risk som finns – att utredningens förslag kan ge ett försämrat skydd för den personliga integriteten och därmed också en risk för att förtroendet kan minska för de myndigheter som lämnar ut uppgifter. Förslaget innebär dock inte att myndigheter kan utbyta vilka uppgifter som helst, hur som helst, utan det ska göras en intresseavvägning. En uppgift får inte lämnas ut om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda väger tyngre än intresset av att uppgiften lämnas ut. En sådan intresseavvägning behövs för att regleringen ska vara proportionerlig.

Det får förutsättas att myndigheter inte begär ut andra uppgifter än sådana som de har ett legitimt behov av. Mot den bakgrunden bör därför den myndighet som lämnar ut uppgifter kunna utgå från att det görs en bedömning av att den mottagande myndigheten behöver de uppgifter som den begär ut.

Med detta lagförslag öppnas nu nya möjligheter att ringa in fall där välfärdssystemen missbrukas i brottsligt syfte.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 11 Riksrevisorns årliga rapport 2025

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU9
Riksrevisorns årliga rapport 2025 (redog. 2024/25:RR5)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU3
Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige – innovation, produktion och samarbete (skr. 2024/25:193)
föredrogs.

*Försvarsindustri-
strategi för ett starkare
Sverige – innovation,
produktion och
samarbete*

Anf. 44 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till försvarsutskottets förslag till beslut, så att jag inte glömmer det.

Det säkerhetspolitiska läget är fortsatt oroväckande och osäkert. Ryssland är, och kommer att vara, ett allvarligt hot mot Sverige och Europa under överskådlig framtid. Man kan utan att överdriva säga att hotet har ökat på senare tid, med ryska kränkningar av våra allierades lufttrum.

Rysslands agerande har varit hotfullt under lång tid, men hotet kom väldigt nära oss morgonen den 24 februari 2022 då vi möttes av nyheten att Ryssland gått in i Ukraina med full kraft. Sedan dess har över 1 miljon människor skadats svårt eller dött i Ukraina. Även antalet civila offer är högt: cirka 50 000 sårade och döda, enligt de senaste verifierade uppgifterna. Antalet kan vara betydligt högre eftersom det är svårt att få tillförlitliga uppgifter från de av Ryssland ockuperade områdena. Det står dock helt klart att det mänskliga lidandet är enormt.

Herr talman! För att något liknande inte ska drabba Sverige och våra allierade behöver vi ett starkt och avskräckande försvar, något vi sverigedemokrater har påpekat sedan vi kom in i riksdagen 2010.

Ett starkt försvar bygger på flera delar, varav försvarsindustrin är en. Därför är vi glada att regeringen har hört sammat flera av våra synpunkter i försvarsindustristrategin. Strategin presenterar åtgärder för att stärka näringslivets förutsättningar att bidra till Sveriges säkerhet.

Herr talman! Få, om ens några, länder i vår storlek klarar av att producera avancerade system på så många områden som vi gör. Stridsflyg, stridsfordon, artilleri och sensorsystem är några exempel på områden där Sverige ligger i absolut framkant och exporterar krigsmateriel till flera andra länder. Det är alltså inte bara Sverige som har nytta av vår försvarsindustri, utan den är en tillgång för Europa, Nato och stora delar av världen, inte minst Ukraina.

Herr talman! Den tekniska utvecklingen i världen går fortare än någonsin. Ny teknik dyker upp så fort att man knappt hinner bestämma sig för vilken tv man ska köpa innan den känns gammalmodig. Utvecklingen på slagfältet är inget undantag – om något går den kanske ännu snabbare.

När kriget i Ukraina bröt ut i full skala 2022 kunde en typ av drönare användas i cirka sex månader innan motmedel utvecklades. I dag beräknas de kunna användas i fyra till sex veckor, eventuellt kortare, innan fienden kommer på hur man slår ut dem. I västvärlden har vi betydligt längre utvecklingstider än så. Detta är något som adresseras i strategin genom flera åtgärder. FOI och FMV är några av nyckelaktörerna här, och de har fått utökade uppdrag med inriktning på just innovation.

Herr talman! I krig förbrukas enorma mängder materiel och ammunition. Därför är produktion avgörande för såväl försvar som avskräckning.

Försvarsindustrin har lyckligtvis lyckats hålla näsan ovanför vattenytan under den strategiska timeouten.

Små beställningar och korta produktionstider har varit vanligt, fram till nu. Nu är orderingsångarna stora, och stora mängder ammunition och materiel behöver produceras snabbt. Det är en omställning som inte alltid är helt enkel att genomföra, och även EU har vidtagit åtgärder för detta.

För att öka produktionen behövs ofta utökade miljötillstånd, något som inte alltid är helt enkelt att få. Det är välkommet och välbehövligt att tillståndprocesserna nu ses över i Regeringskansliet. Att underlätta tillståndsgivning är nödvändigt för att underlätta försvarsindustrins uppbyggnad.

Investeringar är också nödvändiga för att öka produktionen, men industrin tvekar – helt förståeligt – att göra nödvändiga investeringar om inte framtida beställningar garanteras. Ett sätt att möta detta är att fördela risker genom villkorade, statliga investeringar i produktionsförmåga, något som också föreslås i strategin. Detta har redan skett genom att staten har delfinansierat en förstärkning av produktionen av artilleriammunition.

Herr talman! Under lång tid har banker och investerare, däribland regioner och kommuner, tvekat att investera i försvarsindustrin eftersom den inte ansetts hållbar. Det tar emot att säga det, men även min region har fattat beslut om en hållbar investeringspolicy, vilket innebär att investeringar i försvarsindustrin uteblir.

Nu vaknar allt fler investerare efter den eviga freden och ser över sina investeringsplaner, så även min region. Jag hoppas att fler följer efter så att försvarsindustrin, som lidit av detta under lång tid, äntligen får det stöd och det erkännande den förtjänar.

Herr talman! Natos försvarsindustriella förmåga är komplex och bygger till stor del på internationella samarbeten. Det gäller även vår försvarsindustri, som samarbetar nära med många andra länder. Därför är det välkommet att strategin även syftar till att stärka sådant samarbete, inte minst med Ukraina.

Export har varit en nyckel till överlevnad för vår försvarsindustri under den strategiska timeouten. Utan export är det tveksamt om den svenska försvarsindustrin hade överlevt, åtminstone som just svensk försvarsindustri.

Export kommer också att vara en viktig framgångsfaktor i framtiden. Med den här strategin stärker staten exportstödet, vilket möjliggör en bredad kundbas för vår industri.

Slutligen, herr talman, ska försvarsindustristrategin främja en innovativ och konkurrenskraftig försvarsindustri med hög produktionskapacitet. I en föränderlig omvärld kommer åtgärderna att utvecklas successivt i takt med förändrade omvärldsförutsättningar. Genomförande och uppföljning av försvarsindustristrategin kommer därför att ske löpande.

Anf. 45 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! I dag debatterar vi regeringens skrivelse om försvarsindustristrategin.

Det här är något som vi socialdemokrater har väntat på. Vi har också påpekat under en längre tid att det är ett dokument som Sverige är i behov av i allra högsta grad.

Vi befinner oss i ett väldigt ansträngt omvärldsläge med hot näst intill dagligen och olika attacker i vår omvärld, så det är otroligt viktigt att vi rustar vår försvarsförmåga.

Vi har fattat många beslut om detta i den här kammaren. Vi har haft en försvarsberedning som har sett över många av de viktiga frågorna när det gäller att rusta vårt försvar. Precis som föregående talare sa är försvarsmaterielen en avgörande faktor framgent.

Det här har hanterats i samsyn, vilket är positivt för landet, för riket, för vår framtida säkerhet och också utifrån andra länders syn på Sverige. Anslagen till försvarsmateriel kommer att ligga på betydligt högre nivåer framöver, vilket kommer att ha avgörande betydelse för framtiden.

I Sverige har vi historiskt sett haft en statlig försvarsindustri som tjänat oss väl med innovationer och utveckling av nya produkter som också efterfrågats internationellt. En hel del av de produkterna har också kunnat appliceras på den civila marknaden. Man har använt sig av teknikkunnande, industrikunnande och annat för att utveckla också mot civil marknad.

I dag är industrin privatägd och exportorienterad, vilket den också var tidigare. Det finns hög spetskompetens i svensk försvarsindustri med världsledande produkter och kostnadseffektivitet som utgör de svenska företagens konkurrensfördelar.

Försvarsindustrin i Sverige har byggts upp under lång tid med försvars- och säkerhetspolitiska skäl som grund. Vi hade en period i landets historia då vi avrustade väldigt mycket. Då gick också försvarsindustrin ned under en ganska lång tid, av förklarliga skäl.

Det här har i sin tur resulterat i att några av världens bästa och mest avancerade produkter och vapensystem har utvecklats i Sverige, från ubåtar, artilleri och stridsfordon till, numera, avancerade sensorer, robotar och stridsflygplan. Det är bara några delar.

I nästan alla våra län har vi någon leverantör till försvarsindustrin, antingen direkt eller indirekt, så det är en marknad som verkligen växer. Framför allt visar alla tecken på att detta kommer att vara under lång tid framöver. Man kan ha olika synpunkter på det, men det är utifrån världsläge och annat.

Svensk försvarsindustri är en nyckelkomponent i försvaret av Sverige och Europa och våra allierade och partner samt bidrar till sysselsättning och exportintäkter, även internationellt. Vi har en ganska betydande marknad där vi säljer materiel, naturligtvis under kontrollerade former. Det finns ett strikt reglerat regelverk för hur detta ska ske. Vi har också flera betydelsefulla internationella huvudleverantörer, och vi utvecklar produkter tillsammans med andra företag i andra nationer.

De stora försvarsföretagen pratar vi ofta och mycket om. Men vi ska komma ihåg att de utgör knappt en femtedel av den svenska försvarsindustriella basen. Det är många små företag runt om i landet som levererar till den här marknaden och som också ser en framtida utveckling. Men flera av företagen är utlandsägda. Man har också verksamhet i ett flertal länder, vilket är positivt.

Ur ett europeiskt perspektiv och även ett internationellt perspektiv är många av företagen statligt ägda, helt eller delvis. Det finns flera sådana exempel i våra grannländer.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Försvarsindustri-
strategi för ett starkare
Sverige – innovation,
produktion och
samarbete*

Försvarsindustrin utvecklas snabbt. I dag är det ungefär 22 000 anställda i de 25 största svenska försvarsföretagen som står för ungefär 90 procent av den svenska krigsmaterielförsäljningen. Vi är naturligtvis väldigt måna om att ha en väl utvecklad industri som kan möta framtiden med nya produkter.

Det är totalt cirka 500 företag med knappt 160 000 anställda som har Försvarets materielverk som kund. Det visar också det jag sa tidigare – att även de små företagen är verksamma på den här marknaden.

Alla produkter som tillverkas står under tillsyn av Inspektionen för strategiska produkter, som har ett tydligt regelverk för vad som får exporteras och inte.

I strategin pekar man på tre områden som man vill vidareutveckla: innovation, produktion och samarbete. Alla de tre områdena är väldigt viktiga för framtiden i den här delen.

Regeringen kommer att återkomma i kommande budgetpropositioner i de delar som kräver ändrade ramar. Vi trycker i en av våra reservationer på att det är viktigt att man redovisar handlingar inom områden som har landvunnits.

Statliga kreditgarantier kommer att krävas för nya produktionslinjer. Det behovet ser vi redan i dag. Det är svårt för företagen att starta verksamhet. Det är nämligen ett ganska stort kapital som krävs initialt innan man har kunnat påbörja sin export. Vi ser nödvändigheten av att hitta någon form av finansiell lösning kopplad till det – det kan vara investeringsstöd, kreditgarantier och annat – för att kunna ta den initiala kostnaden när det gäller teknologi, produktionslinjer och annat.

Svensk rådighet över kritisk försvarsmaterielproduktion behöver säkerställas genom ökat statligt ägarskap i strategiskt viktiga delar av försvarsindustrin.

Jag kommer att avsluta med att yrka bifall till två reservationer, herr talman.

Den första är reservation 4 om svensk rådighet över försvarsmaterielproduktionen. Där pekar vi på just detta att statligt ägarskap kommer att krävas i strategiskt viktiga delar av försvarsindustrin som en väldigt angelägen fråga.

Den andra, som också är väldigt viktig, är reservation 9 om nordisk samverkan inom det försvarsindustriella området. Där ser vi att vi har mycket mer att göra när det gäller samverkan med de övriga nordiska länderna. Man har en stark försvarsindustri även där – dock statligt ägd, helt eller delvis – men också ett helt annat inflytande kopplat till detta. Vi pekar även på att den marknaden naturligtvis måste vidareutvecklas så att vi kan uppnå fler landvinningar tillsammans med partner i den delen.

Anf. 46 LARS PÜSS (M):

Herr talman! Sverige behöver en tydlig riktning i försvarsindustripolitiken. I ett allvarligt säkerhetsläge behöver näringslivet mobiliseras för att det militära försvaret ska ha den uthållighet och materielen den tekniska spets som krävs för att försvara Sverige.

Redan 2019 påtalade den dåvarande Försvarsberedningen behovet av en strategi. Sedan dess har världen förändrats. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och Sveriges Natotillträde har i grunden ändrat de säkerhetspolitiska förutsättningar vi verkar inom. Därför är det med stor glädje

och tillfredsställelse som vi nu kan behandla denna skrivelse i riksdagen och visa på en sammanhållen politik med konkreta åtgärder för att möta de utmaningar vi ser.

Svensk försvarsindustri står stark i dag, men den står inför växande utmaningar. Våra företag är ledande inom flera högteknologiska områden, men de verkar i en global konkurrens där investeringar, tempo och långsiktighet avgör framtiden.

Därför är det avgörande att vi nu skapar stabila och förutsägbara villkor. Det handlar om att staten är en långsiktig och tydlig beställare. Det handlar om att vi säkrar kapacitet för produktion, särskilt i de mest kritiska områdena, och att vi värnar hela värdekedjan från grundforskning till serietillverkning.

Men det handlar också om något mer grundläggande: att vi tydligt visar industrin att den är en del av totalförsvaret, inte ett bihang utan en nödvändig och självklar del av Sveriges säkerhet.

Herr talman! Det är ingen hemlighet att vissa partier gärna ser att staten går in som ägare i strategiska företag. Vi moderater ser annorlunda på saken. Staten ska ta ansvar, men det gör den bäst genom att vara en tydlig beställare, genom långsiktiga kontrakt och genom strategiska inköpsmönster – inte genom att styra varje företag med politiska pekpinnar.

Samtidigt är det rimligt att staten har verktyg redo för extraordinära situationer, som vid en väpnad konflikt eller allvarlig kris. Där kan särskilda lagar, till exempel om beredskapslager, insatsorder eller kreditgarantier, komma till användning. Men det ska ske selektivt och med återhållsamhet.

Vi tror på marknadens kraft. Men vi vet också att man i krig måste kunna fatta vissa beslut snabbt och samlat. Därför krävs en balans, och det är just denna balans vi söker i vår politik.

Svensk försvarsförmåga bygger i allt högre grad på avancerad teknologi. Det är inte bara vapen och fordon; det är AI, cybersäkerhet, kommunikation och sensorsystem. För att klara detta måste vi investera i vår kompetens och i vår innovationsförmåga.

Moderaterna och regeringen vill se ökade satsningar på FOI och andra forskningsaktörer. Men vi vill också stärka bandet mellan civila teknologikluster och försvarssektorn så att innovationer som uppstår inom exempelvis svensk rymdindustri, 5G eller halvledarteknik också kan bidra till vårt militära försvar.

Vi vill även se fler utbildningssatsningar i tekniska högskolor, i yrkesutbildningar och inom Försvarsmakten för att möta industrins växande behov av kvalificerad arbetskraft. Här måste staten, industrin och akademien arbeta tätare tillsammans.

Herr talman! Sveriges försvarsindustri är exportberoende. Det är ingen hemlighet. Men det är också ett faktum vi måste hantera ansvarsfullt. Vapenexport måste ske under strikt kontroll – och det gör den också, genom ISP och gällande lagstiftning. Men vi säger samtidigt nej till alltför långtgående exportbegränsningar som saknar verklighetsförankring. Om vi stryper exportmöjligheterna kommer vi på sikt också att försvaga vår egen försvarsförmåga. Företagen behöver tillgång till internationella marknader för att kunna växa, investera och utveckla nya system som i sin tur också kan användas i försvaret av Sverige.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Försvarsindustri-
strategi för ett starkare
Sverige – innovation,
produktion och
samarbete*

Med ett svenskt medlemskap i Nato förändras förutsättningarna. Vi blir en del av en större säkerhetsgemenskap, där samarbete och interoperabilitet är helt avgörande.

Moderaterna välkomnar detta. Vi vill se ökad samproduktion, gemensamma utvecklingsprojekt och bättre samordning av logistik och lagerhållning, både inom Norden, inom EU och inom Nato. Men vi ska inte förlora det svenska självbestämmandet. Vår försvarsindustri måste fortsatt kunna agera utifrån svenska behov och inte bara i linje med andras prioriteringar. Vi måste ha förmåga att själva ta ansvar för vår försörjningsberedskap. Det är en grundpelare i totalförsvaret.

Herr talman! Miljö- och klimataspekter ska inte vara ett särintresse. De ska vara en integrerad del av all statlig politik, även i försvarssektorn.

Försvarsindustrin har möjlighet att gå före genom att utveckla mer energieffektiva system, minska sin klimatpåverkan och ta ansvar för sin resursanvändning. Men detta måste ske utan att man tummar på funktionalitet eller leveranssäkerhet. Det är fullt möjligt att förena teknologisk spets med miljömässig hållbarhet, och vi uppmanar industrin att göra just det.

Att bygga en trovärdig försvarsförmåga handlar om mycket mer än budgetposter. Det handlar om långsiktig planering, nationell samling och konkret genomförande. Det handlar om att vi, när det verkligen gäller, måste kunna lita på att försvaret fungerar – att utrustningen är där, att kompetensen finns och att försörjningskedjorna håller.

För Moderaterna är detta inte bara en fråga om säkerhet. Det är en fråga om självständighet – om att Sverige ska kunna fatta egna beslut och ha kraften att stå upp för dem.

Vi står bakom strategin, och vi är beredda att se till att den blir verklighet.

Anf. 47 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Tack för ditt anförande, Lars Püss! Mycket av det du sa instämmer jag till fullo i. Vi har nog en ganska bred samsyn när det gäller försvarsindustri och annat.

En punkt instämmer jag dock inte i. Det handlar om ägarskapet när det gäller försvarsindustrin. Jag tycker att du delvis utvecklade detta, men jag är ändå inte riktigt nöjd med Moderaternas motiv till att vi inte ska ha något statligt delägarskap eller inflytande här.

Både Lars Püss och jag har varit kommunalpolitiskt aktiva och minns att man när den så kallade gyllene freden inträffade trodde att det fanns en hylla att köpa materiel och annat från. Svensk försvarsindustri fick ställa om väldigt mycket. Det var egentligen bara den internationella marknaden som fanns, och den krympte också väldigt mycket.

Det som också är viktigt är att detta ju inte är en avreglerad marknad. Marknaden för försvarsmateriel är inte som någon annan marknad. Den är otroligt statligt kontrollerad både när det gäller inköp, när det gäller export och när det gäller andra delar. Det är näst intill alltid, vill jag nog hävda, statliga beslut och statlig finansiering som ligger bakom inköpen.

Min fråga till Lars är: Utifrån den diskussion jag nu för, är synen hos Moderaterna fortfarande så bergfast att det inte finns någon öppning för att ändå kunna hitta en möjlighet till statligt inflytande i den här delen? Det handlar inte om att styra men ändå vara med och kunna ha kontroll över verksamheten.

Anf. 48 LARS PÜSS (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Johan Andersson för frågan. Ska jag svara kort och koncist blir svaret nej. Men jag kan utveckla det lite för ordningens skull.

Jag tror på att fri företagsamhet kommer att slå statlig företagsamhet även på det här området. Jag förstår vad ni är ute efter. Tittar man på våra grannländer – Frankrike är väl ett framstående exempel – är vissa delar privata, men det mesta är statligt ägt. Det kan i vissa situationer vara en trygghet, men jag skulle hävda att det är en falsk trygghet. Jag tror att vår industri skulle fungera betydligt bättre om den skulle jobba under samma förutsättningar som alla andra.

Vad vi behöver göra från statens sida är att vara tydliga och ge industrin förutsättningar att faktiskt fungera. Vi behöver vara tydliga i hur vi beställer, och vi behöver ge långsiktiga kontrakt. Vi behöver ge garantier där vi kanske inte har möjlighet att själva göra beställningar, men det finns vid rådande tillfälle ett stort internationellt intresse. Det gäller alltså att laga efter läge.

Jag tror inte på statligt ägande i försvarsindustrin, men jag tror på att vi måste bli betydligt bättre som beställare och integrera industrin på ett betydligt bättre sätt i totalförsvaret.

Anf. 49 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna instämma med Lars Püss om det vore på det sättet att det är frågan om en helt avreglerad marknad, men i det här fallet är det inte så. Det är inte på långt när så i den delen.

Jag anser att det här är en i mångt och mycket basverksamhet för Sverige. Sedan ska jag inte jämföra med andra sektorer, men det är så. Det finns ett högt kunnande. Det finns produkter som efterfrågas, och med all sannolikhet kommer de att efterfrågas under lång tid framöver – även om vi naturligtvis hoppas att världsläget ska ändras till det bättre. Men det finns spetskompetens värd att värna om.

Jag instämmer i frågan om långsiktiga kontrakt. De måste finnas för att kunna ge garantier. Avrustningen visar hur snabbt kompetens och annat försvinner. De länder i vår närhet som har försvarsindustri i helt eller delvis statligt ägande har haft det lättare att starta tillverkning.

Min följdfråga är mer kopplad till samverkan med andra länder. Både Lars Püss och jag är verksamma i Nordiska rådet, och vi har täta kontakter med våra kamrater i de nordiska länderna. Där ser vi socialdemokrater en möjlighet till ännu mer samverkan med våra grannländer när det gäller försvarsindustrin. I dag har vi på olika sätt ett försvarssamarbete, men ser även Lars Püss en möjlighet att utveckla samverkan på det försvarsindustriella området?

Anf. 50 LARS PÜSS (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Johan Andersson för följdfrågan.

Vi är rörande överens om behovet av att samarbeta mer i första hand med våra nordiska grannar. I andra hand bör vi inkludera Baltikum. Vi har ett samarbete inom EU och givetvis numera inom Nato, och jag tycker att det är en självklarhet att vi ska stärka det samarbetet.

Det ligger i vårt intresse att börja titta i Norden eftersom de är våra närmaste grannar. Om vi kan samarbeta med dem har vi mer att vinna än om vi samarbetar med någon som är långt bort. Det förtar inte möjligheten att samarbeta med sådana som är långt bort, men för vår egen säkerhets skull är det mer intressant att samarbeta med Finland, Norge och Danmark än med andra.

Det här ligger också i vårt intresse vad gäller Baltikum. Det är något som vi har pratat om mycket i Nordiska rådet, nämligen att det i allra högsta grad ligger i vårt intresse att deras försvarsförmåga är så stark som det bara går eftersom det i allra högsta grad gynnar oss.

Jag hade velat se betydligt mer. Jag kommer inte exakt ihåg vilka nordiska länder som var med i den här vändan, men vad gäller CV90 ser vi en tydlig trend. Jag pratade med Hans Wallmark, vår ambassadör till Danmark, som menade att Danmark har visat ett betydligt ökat intresse för försvarssamarbeten på alla nivåer. Det finns en stor gemensam syn på området.

Anf. 51 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman och ärade ledamöter! Och hej till alla er som sitter och tittar och lyssnar hemma!

I dag debatterar vi regeringens försvarsindustristrategi – den första i sitt slag. Jag ska erkänna, herr talman, att försvarsindustrin inte har stått jättehögt upp på Vänsterpartiets dagordning tidigare. Närings- och företagspolitik är något som jag kan väldigt lite om.

Men de senaste åren, sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, har såklart försvarsindustrin hamnat väldigt mycket i centrum. Rysslands anfallskrig mot Ukraina är folkrättsvidrigt, en humanitär katastrof för den ukrainska befolkningen och en attack mot freden i Europa.

Det är tack vare industrin, företagen, forskningen och utvecklingen som vi inom svensk försvarsindustri har kunnat bidra så mycket till Ukrainas kamp mot den ryska invasionen. För det vill jag rikta ett stort tack till alla inblandade, både inom industrin och hos de myndigheter som arbetar med den strategiska planeringen och möjliggör att materielen kommer fram.

Möjligheten att producera egen försvarsmateriel och försörjning av råmaterial till produktionen är en viktig grund för vår egen försvarsförmåga och hela vårt totalförsvar. Vi ska inte vara beroende av företag i andra länder.

Svensk försvarsindustri består av både små och stora företag, företag med lång historia och helt nya innovativa företag. Det är viktigt att vi ser till alla dessa olika förutsättningar för olika typer av verksamheter.

Jag vill också passa på att tacka alla de företag som jag har fått göra studiebesök på de senaste åren och för alla de diskussioner vi har fört. Det är otroligt uppskattat av oss politiker att få komma på besök och få ställa frågor, dumma eller inte, och att få lära oss hur allting fungerar. Jag har lärt mig otroligt mycket på de studiebesök jag har gjort inom den svenska försvarsindustrin.

Herr talman! Låt mig gå över till ärendet.

Vänsterpartiet tycker att det är bra att regeringen har tagit fram en försvarsindustristrategi och att innehållet till stora delar också är bra. Framför allt fokuset på långsiktiga beställningar, kontrakt och planering ger för-

svarsindustrin större möjligheter att säkra råvaror, bygga ut och anställa personal. Det gör också att vi förhoppningsvis kan få bättre pris och kan säkra det vi behöver till den svenska försvarsmakten så att vi vet att vi har materiel när vi behöver den.

Vänsterpartiet anser dock att ett robust och motståndskraftigt samhälle kräver en offentlig kontroll över den samhällsviktiga verksamheten. Till det måste man räkna försvarsindustrin.

Svensk försvarsindustri är i dag privat. Många av företagen har en lång historia, och de har startats som små företag på mindre orter och sedan vuxit till det de är i dag. Med tanke på försvarsindustrins mycket stora betydelse för Sveriges försvar och säkerhet, och just nu även Ukrainas försvar och säkerhet, och det nära samarbete som industrin har med staten, anser vi i Vänsterpartiet att det behövs ett större statligt ägande och inflytande – och det bör utredas. Ett sådant ägande och inflytande kan se ut på många olika sätt. Jag kan lugna alla; det handlar inte om ett förstatligande. Men det handlar om att säkra produktion i Sverige av det Försvarsmakten behöver.

Herr talman! Det är några saker som vi trots allt saknar i strategin och som vi tycker borde ha varit med. Eftersom det är första gången strategin tas fram ser vi detta som ett inspel till kommande uppdateringar. En sådan sak är personal- och kompetensförsörjningen. Personal är såklart grunden för att kunna producera, och dessutom behöver försvarsindustrin personal med stora kunskaper. Det är på många sätt ett hantverk att jobba inom delar av försvarsindustrin. Det behövs bra utbildning, även för vuxna som vill skola om sig till ett nytt yrke, och det krävs nära kontakter mellan utbildningarna och näringslivet.

Att kunna rekrytera är avgörande för hela totalförsvaret och den stora tillväxt vi nu ser. I det sammanhanget vill jag också påpeka att de nödvändiga säkerhetsprovningarna behöver vara lite snabbare och lite smidigare.

Vi saknar även en diskussion om fungerande samhällsservice på mindre orter och i hela landet. Det handlar om infrastruktur, energiförsörjning, bostäder och välfärd. Många av de viktiga företagen inom försvarsindustrin finns på mindre orter, ofta små bruksorter, som är präglade av industri och produktion. På en del orter kan försvarsföretaget till och med vara ortens dominerande industri och ha varit det under lång tid.

Sverige har under decennier fört en centraliserad politik som inte har tagit hänsyn till hela landets behov. I dag kämpar många kommuner och regioner med begränsade medel för att kunna erbjuda sina invånare goda levnadsvillkor. Det påverkar såklart möjligheten att rekrytera personal.

Även bristerna i infrastrukturen påverkar industrin. För att leveranser ska kunna tas emot och skickas iväg behöver man kunna lita på att transporterna, framför allt på järnvägen, fungerar. En stor del av försvarsmaterielen är tung och skrymmande. I sådana fall är järnvägen det bästa sättet att transportera. Vi vet och ser att järnvägen lider av dåligt underhåll och en mycket stor underhållsskuld, vilket resulterar i både fel och avbrott. Det påverkar såklart näringslivet och industrin och deras leveranser.

Slutligen vill jag lägga till att vi saknar lite skrivningar om miljö och klimat. Om vi ska ha ett land och en värld som är trygga och säkra krävs det att vi tar krafttag mot klimatförändring och miljöförstöring. Vi vet att många konflikter runt om i världen beror på att klimatförändringen leder till konkurrens om resurser och vill därför höja ett varningens finger. Vi

behöver förenkla och snabba på miljöprocesser. Miljökraven finns av en anledning: för att skydda vårt dricksvatten, vår rena luft och den biologiska mångfalden. Allt det behövs för vår överlevnad.

Till detta vill jag trycka på behovet av folkförankring och dialog mellan industrin, Försvarsmakten och de kringboende. Dialog är avgörande för att minska de negativa effekter som övning och testning ändå får för dem som bor runt omkring.

Herr talman! Sverige ska vara ett land med höga ambitioner i det internationella arbetet för en hållbar, fredlig och demokratisk utveckling. Sverige måste därför på riktigt stoppa vapenexporten till diktaturer, stater som för angreppskrig och regimer som begår brott mot de mänskliga rättigheterna.

Det ligger också ett stort ansvar hos de enskilda företagen att själva göra en första bedömning av vilka kunder de ska ha och om de är acceptabla utifrån ett demokratiskt och folkrättsligt perspektiv. Det är därför värdefullt att regeringen i strategin har med ett resonemang om god affärsetik och nolltolerans mot korruption.

Vänsterpartiet menar också att Sverige behöver kunna kontrollera importen av försvarsmateriel och behöver en lagstiftning om just import. I dag pågår omfattande import av krigsmateriel från Israel samtidigt som det pågår ett krig och ett folkmord i Gaza. Försvarsmakten har också slutit ett miljardavtal med israelisk vapenindustri. Senast nu i höst har det gjorts ett inköp av en sjömålsrobot.

Vänsterpartiet menar att Sverige omedelbart måste upphöra med att köpa vapen från Israel. Det gäller all vapenhandel med Israel. Vänsterpartiet menar därför att det behövs en lagstiftning om vapenimport, precis som vi har om vapenexport.

Herr talman! Jag vill med anledning av detta yrka bifall till två reservationer: reservation 3, om statligt ägande, och reservation 12, om vapenimport.

Anf. 52 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande 3 *Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige – innovation, produktion och samarbete*.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Den debatt och diskussion som vi har i dag sker i ett speciellt läge. Vi har ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge, och ett krig har nu pågått i Ukraina i tre och ett halvt år. Utskottet hade nyligen besök av Ukrainas nya ambassadör till Sverige. Hon påminde om något som det är värt att påminna om också här: Sverige har kanske inte spelat en huvudroll, men vi har spelat en väldigt viktig roll i att hjälpa Ukraina.

Herr talman! Det är glädjande att vi har en enighet om det här, om att stå tillsammans. Vi förstår ju att det krig som Ukraina för inte bara gäller dem, utan det är också vårt krig. Vi vet att det i grunden handlar om att Ryssland vill återupprätta något slags fallet imperium, och det finns flera territorier i vårt närområde som kan komma i fråga. Därför är det moraliskt rätt att ställa upp för Ukraina. Men det handlar också om vår egen, svenska folkets, säkerhet. Vi har all anledning att fortsätta med det stödet.

Kriget, som nu har pågått i tre och ett halvt år, har också lett till att Nato nu rustar upp. Vi har ett förmågemål, som också Sverige har fått. Därför gör vi rejäla satsningar. Det handlar om att öka den procentuella andelen av bnp. Vi har legat runt 1 procent. Steg för steg har vi kommit upp i drygt 2 procent. Nu ska vi upp till 3 ½ procent till 2030. Vi ska också satsa 1 ½ procent på det civila försvaret.

Detta är helt nödvändigt för att ha ett starkt försvar som avskräcker. Det är nämligen att ha en förmåga som det handlar om, herr talman. Det språk som Ryssland förstår är inte ord, utan det är att ha militär förmåga. Det är då chanserna ökar för att det aldrig blir något krig. Men om man bara kan glida in i Sverige eller något av våra grannländer ökar äventyrs- lustan. Därför är det viktigt, också med tanke på att det kan bli värre.

Både den svenska säkerhetstjänsten, Must, och den danska säkerhets- tjänsten har varnat för att det skulle kunna vara ett regionalt krig inom ett par år eller ett storkrig om fem år. Vi har alltså inte all tid i världen. Det gäller att snabba på.

När det gäller försvarsindustrin, som det här handlar om, har vi en stolt historia. Under kalla kriget byggdes det upp en stark försvarsindustri. Om vi jämför oss med andra länder är vi faktiskt unika, med tanke på att vi har Archer, som inte minst ambassadören från Ukraina berömde, Stridsfor- don 90, Jas Gripen, sensorteknik och radarteknik. Vi har också företag som Volvo och Scania, som bidrar på olika sätt, och många andra.

Men det här är också viktigt för framtiden, för vår säkerhet och för vårt område och närområde. Strategin bygger i grunden på att det vi nu har och som vi ska vara stolta över, som gör så många viktiga produkter för vår säkerhet, ska växa. Det finns ett behov, i Sverige men också i omvärlden.

Därför är det viktigt, som flera har påpekat, att det blir långa beställ- ningsordrar. Det kan inte vara fråga om kortsiktighet. Det gäller inte minst det som pekats ut i förmågemålen för hela Nato: en väldig brist på ammu- nition. Som jag pekade på behöver vi därför bättra på och snabba på pro- duktionen i vårt eget land.

Vi har stora företag, som BAE Systems, Saab och andra, men även en lång rad små och medelstora försvarsföretag. Försvarsutskottet uppvakta- des nyligen av SOFF, som vi har träffat i olika sammanhang. Vi kan göra mer för att anpassa, så att de här företagen kan växa. Det handlar om er- sättningar och att se till att vi har system som är anpassade för att också de små och medelstora företagen ska kunna växa.

I hela den här strategin handlar det också om förståelsen av näringsli- vets betydelse. Det är en del av vår säkerhet, och det har alltid varit så. Men nu betonar vi i den här strategin att vi vill kroka arm och på det sättet se till att vi tillsammans i Nato, med vår försvarsindustri och med de mili- tära satsningar vi gör, ökar tryggheten och säkerheten för oss och vår om- värld.

Anf. 53 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Vi lever i oroliga tider med det värsta säkerhetspolitiska läget sedan andra världskrigets slut. Att satsa på totalförsvaret och allt vad det innebär är oerhört viktigt för att värna vår demokrati, rättsstatens prin- ciper, mänskliga rättigheter, yttrandefriheten och alla människors rätt att leva som de vill.

Herr talman! För att stärka Sveriges och Natos försvarsförmåga är vår svenska försvarsindustri oerhört viktig. Svensk försvarsindustri har en nyckelroll i att stärka Sveriges totalförsvar. Runt om i Sverige där försvarsindustrin finns bidrar den självklart till att stärka det lokala, men man verkar samtidigt i det globala.

När vi nu lever i denna svåra tid behöver det offentliga ge rätt förutsättningar och underlätta för att försvarsindustrin ska kunna öka produktionen och kapaciteten. Men för att klara av en ökning inom försvarsindustrin krävs mer än slutproduktion. Det kan handla om långsiktiga kontrakt, kompetensförsörjning och tillgång till olika materiel och komponenter för slutproduktion men också om att exempelvis korta ned processerna för miljötillstånd för att man ska kunna provskjuta på ett enklare och effektivare sätt. Byråkrati och långa processer får inte göra att utvecklingen inom industrin stannar upp, och vi hoppas på att strategin ska motverka detta och se till att vi får svar på en hel del av frågorna.

Herr talman! Att fortsätta stödja Ukraina är en av de viktigaste frågorna för Sverige, EU och Nato. Svensk försvarsindustri har en nyckelroll i att stödja Ukraina. Det har tagits flera initiativ av politiken och försvarsindustrin, och det är viktigt att lyfta dem och se till att de blir genomförda. Ukrainas sak är verkligen vår.

Herr talman! Centerpartiet ser överlag positivt på den strategi som regeringen har tagit fram och via denna skrivelse överlämnat till riksdagen. Det är dock viktigt att skrivelsen också leder till konkret handling. Med rådande säkerhetsläge har Sverige inte råd att låta en försvarsstrategi bli en hyllvärmare.

Därför anser Centerpartiet att det är nödvändigt att följa upp strategins genomförande löpande med den omfattning och grundlighet som en skrivelse till riksdagen skulle kunna möjliggöra. Genom en sådan uppföljning blir det också möjligt att på ett bättre sätt sträva efter långsiktiga mål samtidigt som nödvändiga uppdateringar kan göras under tiden då strategin genomförs. Centerpartiets förslag är därför att åtgärderna redovisas i en årlig skrivelse till riksdagen där regeringen kan konkretisera vad som uppnåtts och vilka konkreta åtgärder som vidtagits.

Herr talman! När jag besöker försvarsindustriföretagen slås jag av den stolthet, den framåtanda och den stora innovations- och utvecklingspotential som finns. Det gäller både de stora och de mindre företagen och kanske även de underleverantörer till försvarsindustrin som finns utspridda runt om i hela vårt land.

Svensk försvarsindustri kommer att behövas i dag, i morgon och i framtiden. Därför är det viktigt att jobba mer, bättre och tydligare med uppföljning och utvärdering, som Centerpartiet framhåller i sin reservation tillsammans med Socialdemokraterna.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation nummer 1.

Anf. 54 GULAN AVCI (L):

Herr talman! Samtidigt som vi står i den här kammaren har Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj precis landat på svensk mark. Han är inte här på någon nöjesresa utan på grund av att vi befinner oss i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Europa brinner åter av krig. Vi står inför en tid då hoten mot vår frihet, vår demokrati och vårt

öppna samhälle inte längre är teoretiska. De är verkliga och berör oss alla, även här hemma.

Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina har visat vad som händer när man underskattar ondskan eller tror att diplomatin ensam kan tämja en despot som inte förstår diplomatins språk. Därför måste Sverige bygga upp sin egen försvarsförmåga och sin egen industriella styrka. Vårt medlemskap i Nato är både historiskt och verkligt. Men det ersätter varken vårt eget ansvar eller vår egen försvarsförmåga. En trovärdig allierad måste också vara självförsörjande. Tiden då vi kunde åka snålskjuts på andra länders bekostnad är förbi. Nu krävs det att även vi som Natoland bidrar till avskräckning.

Det är här försvarsindustrin kommer in, herr talman. Försvarsindustrin är inte bara företag, maskiner och fabriker. Den är en del av Sveriges säkerhetspolitiska ryggrad – där innovationskraft möter vårt behov av skydd, där forskare, ingenjörer och tekniker omsätter svensk kunskap till konkret försvarsförmåga. Men för att vi ska lyckas måste vi sluta se försvarsindustrin genom ideologiska skygglappar och i stället tala klarspråk om vad det innebär att försvara ett land i en tid av krig i vårt eget närområde.

För oss liberaler är försvarsindustrin inte något nödvändigt ont. Tvärtom är den en del av lösningen för att bevara freden, friheten och demokratin. Det är genom att kunna leverera ammunition, fordon, system och teknik både till våra egna förband och till våra allierade som vi bygger en trovärdig säkerhetspolitik och skapar tillit till våra egna förmågor.

Liberalerna står självklart bakom försvarsindustristrategin. Den handlar om tre saker som går rakt in i vår liberala kärna: innovation, produktion och samarbete. Innovation behövs därför att tekniken måste hinna i kapp hoten. Vi vill se snabbare processer, färre hinder och fler testmiljöer där nya lösningar kan nå ut till våra förband i tid. Produktion behövs för att vi ska kunna tillverka den materiel som krävs i kris och krig. Det kräver fleråriga beställningar, riskdelning mellan stat och industri och fokus på strategiska materielområden som ammunition, ledningssystem och undervattensförmåga. Samarbete behövs för att Sverige ska vara en pålitlig och stark partner i Nato, i Norden och i EU. Det handlar om att vi ska kunna bidra till alliansens industriella bas samtidigt som vi står stadigt på våra egna ben.

Herr talman! Försvarsindustristrategin är ett viktigt första steg. Men vi liberaler ser också behovet av nästa steg. Det handlar om att undanröja byråkratiska hinder och öppna upp försvarssektorn för fler aktörer. Sverige har en stark innovationskraft i små och medelstora teknikbolag inom AI, cybersäkerhet och autonoma system. Därför måste dessa företag få en tydligare väg in i försvarsindustrin. Om vi släpper in deras kompetens stärker vi också vår nationella förmåga och svensk industris konkurrenskraft på den globala marknaden.

Herr talman! För att allt detta ska kunna uppnås krävs givetvis politiskt ledarskap. Men i den här debatten finns det vissa inslag som oroar lite.

Oppositionens förslag spretar. Tyvärr, måste jag ändå säga. Jag har varit så stolt över att vi har kunnat enas om inriktningen i försvaret och den totala enigheten som råder om Ukraina. Men man hör lite olika ingångar om försvarsindustristrategin.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Försvarsindustri-
strategi för ett starkare
Sverige – innovation,
produktion och
samarbete*

När socialdemokraterna står i talarstolen och säger en sak sägs det lite annorlunda saker till vänster om socialdemokraterna. Det är klart att det är oroande. Det kan bli svårt för en framtida socialdemokratisk regering att kunna samla en stark försvarsindustripolitik när dess samarbetspartner ibland ifrågasätter Nato, även om man har accepterat medlemskapet, exporten och också industrins existens.

Det är inte bara en teoretisk fråga. Det är en fråga om trovärdighet gentemot våra allierade, våra svenska försvarsindustriföretag men framför allt gentemot våra svenska soldater som förlitar sig på att politiken också levererar i ansvarstagande.

Sverige har inte råd med splittring när hoten växer. Vi har inte råd med naivitet när granaterna faller över Ukraina. Vi har definitivt inte råd med en säkerhetspolitik som bygger på drömmar om nedrustning medan omvärlden rustar upp i snabb takt.

Liberalerna står för ett nyktert ansvarstagande och ett realistiskt perspektiv. Vi vet att fred inte upprätthålls med ord utan med förmåga. Vi vet att innovation och teknik inte är fiender till etiken utan förutsättningar för att vi ska kunna stärka våra egna förmågor. Ett land som inte kan försvara sig självt kan inte försvara sina värderingar. Så enkelt är det.

Herr talman! Jag vill avsluta med följande. Sverige är i dag ett fritt land, tack och lov, men friheten är inte gratis. Den försvaras varje dag i våra förband, i våra fabriker, i våra forskningslabb och i de beslut som vi fattar här i kammaren.

Vi måste bygga ett försvar och en försvarsindustri som står pall i krig, i kris och i samarbete. Det kräver politiskt mod, samling och att vi släpper naiviteten om att vi fortfarande lever under evig fred.

Putin förstår inte samtalstoner. Han förstår bara styrka, hot och aggressivitet. Vad Sverige behöver är styrka, både för vår egen säkerhet, för trovärdigheten bland våra allierade och för Ukrainas skull.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga av oppositionens yrkanden.

Anf. 55 ULF HOLM (MP):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag välkomnar att regeringen har presenterat en strategi för försvarsindustrin som vi har att debattera och besluta om i dag. Jag tycker det är viktigt att det finns en öppenhet kring försvarsindustrin, inte minst i dessa tider då en nödvändig upprustning sker, för att vi ska få en samlad strategi för näringslivets och industrins roll som ett säkerhetspolitiskt instrument.

Vi får inte glömma att försvarsindustrin verkar under särskilda omständigheter där statens säkerhetspolitiska avvägningar påverkar industrins inriktning. Vi delar regeringens målsättning att Sverige ska ha en robust försvarsförmåga och en långsiktigt hållbar försörjning av försvarsmateriel. Samtidigt anser vi att strategin bör kompletteras och nyanseras.

Jag vill särskilt understryka tre områden:

- Vikten av att svensk vapenexport alltid lever upp till högt ställda demokratiska kriterier.
- Betydelsen av svensk kontroll över kritisk försvarsmaterielproduktion.
- Försvarsindustrins påverkan på klimat och miljö.

Gällande vikten av att svensk vapenexport ska leva upp till högt ställda demokratiska kriterier betonar regeringen att Sverige ska vara en trovärdig och pålitlig allierad och partner. Det tycker jag är bra.

Det är också viktigt att svensk vapenexport alltid lever upp till högt ställda demokratiska kriterier. Respekten för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status utgör centrala villkor vid prövningen av tillstånd för att exportera vapen. Ju sämre den demokratiska statusen är, desto mindre utrymme finns för att tillstånd ska beviljas.

Ifall det finns allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i den demokratiska statusen tycker Miljöpartiet att det ska vara ett hinder för att bevilja tillstånd för export av vapen och eventuella följdleveranser.

Herr talman! För att försvarsindustristrategin ska vara trovärdig och etiskt förankrad anser jag att denna princip behöver betonas och efterlevas fullt ut i all exportverksamhet. Lagstiftningen i dag lämnar för stort utrymme för tolkning, vilket gör att export tillåts till länder som rimligen borde falla på ovan nämnda definitioner, till exempel Turkiet och Thailand.

Miljöpartiet vill därför se ett strikt förbud mot vapenexport till diktaturer, krigförande länder eller länder där allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer, inklusive följdleveranser. Det ska dock inte hindra att Sverige solidariskt kan bistå ett angripet land med vapen, vilket har blivit aktuellt efter Rysslands fullskaliga och olagliga invasion av Ukraina.

Regeringen tycks nu vilja tumma på regelverket kring vilka svenska vapen som exporteras och har tillsatt en utredning för att se över regelverket för att utvärdera regelverket, styrning och former för det statliga exportstödet. Jag hoppas att detta inte ska leda till försämrade kriterier och kryphål för svensk vapenexport.

Herr talman! Det andra området i det här betänkandet som är viktigt för oss är att ha en stark inhemsk kontroll över produktion av försvarsmateriel som är strategiskt viktig för Sveriges säkerhet. Regeringen har, på förslag av Försvarsberedningen, definierat vissa försvarstekniska områden som strategiska materielområden. Det är av största vikt att Sverige har råddighet över produktionen inom dessa nyckelområden.

Regeringen understryker att det långsiktiga försörjningsperspektivet inom de strategiska materielområdena förutsätter ett strategiskt partnerskap mellan staten och näringslivet för att den försvarsindustriella förmågan över tid ska möta Sveriges behov. Vi delar denna analys, men menar att det finns fog för Sverige att gå längre.

För att upprätthålla nationell råddighet krävs att staten tar ett aktivt ansvar för försvarsindustrins utveckling. I en tid då försvarsindustrin expanderar snabbt och företagens ägarförhållanden förändras måste vi säkerställa att strategiska företag förblir i linje med de svenska säkerhetsintressena.

Miljöpartiet anser att direkt statligt ägande eller deläggande i bolag som hanterar strategiska materielområden skulle kunna vara ett effektivt verktyg just för detta.

Genom statligt ägarengagemang kan Sverige få inflytande över beslut som rör exempelvis företagens inriktning eller ägarstruktur. Offentligt ägande inom detta område skulle dessutom underlätta en styrning av verksamheten mot långsiktiga säkerhetspolitiska mål, snarare än kortsiktig vinstmaximering. Försvarsmateriel är inte vilken marknad som helst. Sam-

hällets intresse av trygg leverans och suveränitet väger tyngre än affärs-
mässiga motiv i dessa sammanhang.

Herr talman! Det är också värt att notera att Sveriges nuvarande statliga
åtagande i försvarsindustrin är relativt litet jämfört med många andra län-
der. Situationen i flera europeiska länder visar att de ofta tar ett större an-
svar, exempelvis genom direkt ägande, för att säkra nationell försörjnings-
förmåga i händelse av kris och krig.

Genom att staten tar en mer aktiv ägarroll kan vi bättre säkerställa att
industrin tjänar landets säkerhet framför något annat. Jag tycker därför att
regeringen ska ta fram förslag på hur det offentliga ägandet och inflytandet
i strategiska försvarsfrågor kan stärkas.

Detta skulle stödja målet med en tryggad materielförsörjning och bidra
till att försvarsindustristrategin för ett starkare Sverige verkligen resulterar
i ett starkare och säkrare Sverige under nationell kontroll.

Herr talman! Det tredje området som jag tänkte lyfta i denna debatt är
försvarsindustrins påverkan på klimat och miljö. I Försvarsberedningens
rapport *Allvarstid* från 2023 slogs det fast att klimatförändringarna är ett
både allvarligt och långsiktigt hot mot Sverige, som också påverkar försva-
rets uppbyggnad. Jag menar därför att försvarsindustrins klimatpåverkan
och miljörisker måste uppmärksammas mer i försvarsindustristrategin.
Den nödvändiga upprustningen och ökade försvarsproduktionen får inte
ske på bekostnad av miljön eller försvåra möjligheterna för Sverige att nå
våra klimatmål.

Regeringen framhäver i strategin att enkla regelverk och snabba till-
ståndsprocesser skapar förutsättningar för en snabb ökning av försvars-
industriell produktion. Snabba tillståndsprocesser i sig är självklart att
föredra. Frågan om effektivare tillståndsprocesser är helt nödvändig för att
kunna göra en snabb klimatomställning.

Herr talman! Det får dock inte ske genom att Sveriges helt nödvändiga
miljökrav urholkas eller att krav om att söka tillstånd slopas. En hög miljö-
standard och en hållbar resursanvändning måste gälla även i försvars-
sektorn. Att säkerställa att försvarsindustrins utveckling sker i linje med
klimat- och miljömål stärker både vår långsiktiga säkerhet och vår trovär-
dighet som föregångsland i omställningen till ett hållbart samhälle.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla Miljöpartiets reservationer i
detta betänkande, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reserva-
tionerna 4 och 13.

Anf. 56 GÖRAN HARGESTAM (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi 2025/26:FöU3 *Försvarsindustristra-
tegi för ett starkare Sverige*. Jag vill yrka bifall till försvarsutskottets för-
slag till beslut.

Sverige rustar, inte för att vi vill utan för att vi måste. Säkerhetsläget i
Europa är det allvarligaste sedan andra världskriget. Rysslands brutala an-
fall mot Ukraina påminner oss varje dag om att frihet aldrig är gratis. Där-
för bygger vi nu ett starkare totalförsvar – militärt, civilt och industriellt.

Den försvarsindustristrategi som vi nu debatterar är en central del av
det arbetet. Den sätter fokus på tre saker: att vi måste bli snabbare i inno-
vation, starkare i produktion och bättre på samarbete. Men, herr talman,
för att den här strategin ska fungera i verkligheten måste vi också ge vår
försvarsindustri de rätta förutsättningarna, och här vill jag lägga särskild

tonvikt på ett område som alltför länge bromsat utvecklingen, nämligen våra tillståndprocesser.

I dag tar det ibland flera år att få tillstånd för att bygga ut produktionsanläggningar, lagra sprängämnen eller utöka testverksamhet, trots att alla vet att behoven är akuta. Under tiden väntar vi på ammunition, komponenter och reservdelar som borde vara i produktion. Vi riskerar att i närtid få ett gap mellan försvarets behov och industrins möjligheter att leverera.

Det är ohållbart, herr talman, och därför är det glädjande att strategin är tydlig med att regler och tillståndprocesser måste förenklas, och vi kommer att gå från ord till handling.

Vi ska införa snabbspår för verksamheter som är avgörande för Sveriges försörjningssäkerhet. När det handlar om försvaret av vårt land ska inte projekten fastna i årslånga handläggningar.

Vi ska samordna myndigheterna bättre. Försvarsföretag ska inte behöva navigera mellan flera olika instanser. En samlad kontaktyta, en one-stop-shop, hos FMV kommer att etableras.

Kortare handläggningstider och parallella prövningar ska bli norm. Miljöprövning, bygglov och säkerhetsskydd ska hanteras samtidigt, inte efter varandra.

Regelverken ska vara förutsägbara och proportionerliga, herr talman. Vi ska ha höga krav på säkerhet och miljö, men det får inte bli byråkratiska hinder som stoppar kritisk produktion.

Herr talman! Förenklade tillståndprocesser är inte en genväg utan en nödvändighet för att Sverige ska kunna försörja sitt försvar, stötta Ukraina och bidra till Natos gemensamma styrka.

Men det handlar om mer än bara tillstånd. För att försvarsindustrin ska kunna växa behövs också långsiktighet och tillgång till kapital. Därför är det bra att strategin anger att vi ska ge fleråriga beställningar som skapar förutsägbarhet, att vi ska stärka riskdelningen vid investeringar i ny produktionskapacitet samt att vi ska öka dialogen med finanssektorn så att svenska banker och pensionsfonder ser försvarsindustrin för vad den är, nämligen en del av vår demokratiska hållbarhet.

Det är också viktigt med insatser för små och medelstora företag, som är ryggraden i svensk innovation. FMV:s uppdrag att sänka trösklarna för nya aktörer, förenkla upphandlingar och underlätta testverksamhet skapar bättre förutsättningar. Försvarsteknik kan lika gärna växa fram i en liten verkstad i Småland som i en stor koncern i Linköping.

Herr talman! En viktig del är att stärka kopplingen mellan civil och militär innovation. Den dubblade satsningen på det civil-militära innovationsprogrammet, från 60 till 120 miljoner kronor, är väl investerade pengar. Där möts svenska techbolag, forskare och försvarsmyndigheter för att lösa gemensamma problem. Det är så vi bygger ett modernt försvar – med hela samhällets kompetens.

Slutligen har vi samarbetet. Sverige är nu en del av Nato men också en stark industrination i Europa. Vi ska bidra till Natos försörjningskedjor, driva gemensam materielutveckling inom EU och fördjupa samarbetet inom Norden. Det stärker både vår egen och våra allierades säkerhet.

Herr talman! Sverige har i dag företag som levererar världsledande teknologi, från Gripen och ubåtar till avancerade sensorer och cyberförsvar. Det är en tillgång för vårt land och för hela den fria världen. Men vi kan

inte ta detta för givet. Staten måste vara en tydlig, snabb och pålitlig partner.

Försvarsindustristrategin visar vägen. Den är inte bara en plan utan även ett åtagande – ett åtagande att riva hinder, snabba på tillstånd, ge stabila villkor och säkerställa att svensk försvarsindustri fortsätter att vara en grundpelare i vår säkerhet, vår ekonomi och vår frihet.

Ett starkare Sverige kräver en stark försvarsindustri, och den ska vi ge bästa möjliga förutsättningar.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad

(Beslut fattades under § 17.)

§ 13 Förenklad in- och uthyrning av skepp

Trafikuskottets betänkande 2025/26:TU2

Förenklad in- och uthyrning av skepp (prop. 2024/25:178)
föredrogs.

Anf. 57 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Herr talman! I dag tar vi ett viktigt steg framåt för svensk sjöfart. Det är med stolthet jag konstaterar att Sverigedemokraternas inflytande i regeringssamarbetet har bidragit till en reform som stärker både Sveriges konkurrenskraft och vår kontroll över sjösäkerheten.

Herr talman! Vi har länge drivit linjen att Sverige behöver moderna, robusta och ändamålsenliga regelverk för sjöfarten, som ger företagen möjlighet att växa utan att tumma på rättssäkerhet, ansvar eller säkerhet till sjöss.

Därför välkomnar vi att riksdagen i dag behandlar trafikuskottets betänkande TU2, och jag vill härmed yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Det här är en välbalanserad och nödvändig modernisering. Den ger svenska rederier förbättrade möjligheter att hyra in utländska fartyg men också att hyra ut svenska fartyg till utländska aktörer genom en så kallad skeppslega eller bareboatcharter.

Att införa en särskild skeppslegodel i fartygsregistret är ett klokt beslut. Det ökar transparensen, tydliggör ansvaret och stärker kontrollen över vilka fartyg som faktiskt opererar under svensk flagg.

Herr talman! Vi är också mycket positiva till att stämpelskatten på in-teckning i skepp tagits bort. Det var en konkret åtgärd som nu gjort det lättare för rederier att finansiera och registrera sina fartyg i Sverige. Det är en förbättring som stärker svensk sjöfart och som är ett direkt resultat av det samarbete vi sverigedemokrater är en del av.

Herr talman! Det är viktigt att understryka att lagstiftning inte är ett mål i sig. Den är ett verktyg, ett första steg. Sedan måste vi följa upp, utvärdera och vid behov justera. Reformer får aldrig ske på bekostnad av sjösäkerhet eller svenska intressen.

Sjöfarten är en av grundpelarna i vårt land. Den är avgörande för vår handel, vårt näringsliv och vår beredskap. Att modernisera regelverken är

därför inte bara efterlängtad, utan det är nödvändigt. Men det måste ske med eftertanke och ansvar.

Vi sverigedemokrater har varit tydliga i förhandlingarna. Vi stöder reformer som stärker svensk sjöfart. Men jag vill, herr talman, särskilt lyfta fram fyra principer som varit avgörande för vårt stöd.

För det första ska det svenska inflytandet vara verkligt, inte symboliskt. Fartyg under svensk flagg ska ha faktisk närvaro och stå under svenska myndigheters kontroll.

För det andra är sjösäkerheten grundläggande. Svenska farvatten får aldrig bli en fristad för undermåliga fartyg eller oseriösa aktörer.

För det tredje ska arbetsvillkoren vara svenska. Den svenska arbetsmarknadsmodellen ska gälla även till sjöss med sjysta villkor och trygg arbetsmiljö.

För det fjärde ska konkurrensen vara rättvis. Seriösa svenska rederier ska inte missgynnas till förmån för upplägg som bygger på lägre standard eller brist på ansvarstagande.

Herr talman! Det här är en reform vi sverigedemokrater är stolta över. Den visar att det går att kombinera modernisering med ordning och reda och att man kan stärka svensk sjöfart utan att tumma på säkerhet eller svensk kontroll. Vi kommer att följa genomförandet noggrant, precis som vi alltid gör. För oss är det avgörande att reglerna fungerar i praktiken, att sjösäkerheten upprätthålls och att svenska rederier får de långsiktiga och rättvisa villkor de förtjänar.

Herr talman! Sverige ska vara en stark sjöfartsnation. Detta är ett steg i rätt riktning – ett steg vi tagit tillsammans men med ett tydligt sverigedemokratiskt avtryck.

Anf. 58 JOHANNA RANTSI (M):

Herr talman! I dag debatterar vi ett så kallat bareboatregister för sjöfarten. Det har bearbetats länge. Redan 1987 – det var innan jag föddes – föreslogs ett bareboatregister. Förslaget ledde emellertid inte till någon lagstiftning under den dåvarande socialdemokratiska regeringen.

Den 20 januari 2014, under den moderatledda regeringen, beställdes en utredning om regelförenklingar inom sjöfarten. Inte heller den blev till någon skeppslega när den under 2015 presenterades för den socialdemokratiska regeringen Löfven som hade tillträtt.

Nu, år 2025, är vi äntligen här. Den moderatledda regeringen tror på en konkurrenskraftig svensk sjöfart och levererar ett bareboatregister för fler svenskflaggade fartyg. När regeringen Kristersson tillträdde hade vi under många års tid sett fler och fler fartyg flagga ut och färre och färre fartyg flagga hem. Antalet svenskflaggade fartyg minskade i rasande fart. Den socialdemokratiska regeringen stod bredvid och tittade på, och branschen talade för döva öron. Den dåvarande regeringen sa att sjöfarten var viktig men gjorde ingenting för att visa det.

När den nuvarande, sjöfartsvänliga, regeringen tillträdde gjorde vi det vi sagt i många år, för vi håller vad vi lovar och ser vikten av svensk sjöfart. Vi levererar vad vi lovat sjöfarten: en slopad stämpelskatt, ett reformerat tonnageskattesystem och ett bareboatregister.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Förenklad in- och
uthyrning av skepp*

Herr talman! Redan nu ser vi resultat av detta. Fler fartyg väljer att flagga hem – att flagga med svensk flagg. Det är viktigt för Sveriges försvarsförmåga, ekonomi och näringsliv, bland mycket annat.

I dag diskuterar vi ett bareboatregister. Det kommer att underlätta för svenska rederier. Det kommer att öka den affärsmässiga flexibiliteten och göra det lättare för rederierna att anpassa sin verksamhet efter rådande marknad. Inrättandet av registret bedöms också kunna stärka de svenska rederiernas konkurrenssituation gentemot de länder som redan har infört ett sådant. Det tydliggör även ansvaret för tillsyn av sjösäkerhets- och arbetsmiljöfrågor, vilket är väldigt viktigt.

Herr talman! Sjöfarten är avgörande för ett fungerande Sverige. Sjöfarten är Sveriges blodomlopp. Nu ger vi fler fartyg möjlighet att bära svensk flagg. Med det vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 59 HELENA GELLERMAN (L):

Herr talman! I dag ska vi debattera förenklad in- och uthyrning av skepp. Sjöfartens betydelse för svenska företag och svensk livsmedelsförsörjning och beredskap gör att vi liberaler vill stärka förutsättningarna för att Sverige åter ska ha en stor inregistrerad fartygsflotta.

Sverige har stora råvarutillgångar och världsledande företag som exporterar större delen av sin produktion till alla världsdelar samtidigt som varor vi svenskar använder varje dag importeras. Sjöfarten står för 90 procent av vår export till utlandet. Därmed är den väldigt viktig för Sveriges företag, välfärd och jobb. Kriget i Ukraina har samtidigt visat att vi måste stärka den svenska sjöfarten både med svenskinregistrerade fartyg och med svenska sjömän för att stärka beredskapen.

Herr talman! Liberalerna med samarbetspartier har lyssnat på vad branschen under många år har fört fram, nämligen att det inte fungerar att ha en radikalt annorlunda lagstiftning och andra regler i Sverige än i våra grannländer. Det har den tidigare socialdemokratiska regeringen också hört men inte agerat på. Med den nuvarande regeringen har det äntligen blivit skillnad. Antalet inregistrerade fartyg ökar.

Vi har tagit bort stämpelskatten för nya fartyg, och det gäller från den 1 juli i år. Utöver den rena kostnaden hade stämpelskatten dessutom en negativ påverkan på utvecklingen av en klimatvänlig sjöfart. I samband med beslutet i riksdagen fick vi direkt respons genom Stenas inflaggning av flera fartyg.

Regeringen arbetar på ett nytt tonnageskattesystem som ska minska kostnadsgapet till våra grannländer och tillåta fler typer av fartyg i systemet. I budgeten för 2026 finns mer pengar till Sjöfartsverket för ett arbete om hur man kan undvika att uppgifter som inte är kopplade till handelsfartygen belastar farledsavgifterna. I förslaget till infrastrukturplan finns dessutom pengar till ytterligare en isbrytare.

Alla dessa positiva signaler bidrar också till en stark ökning av antalet studenter som söker sig till sjöfartsutbildningarna, inte minst på Chalmers.

Herr talman! Efter dessa många positiva signaler kommer vi nu med ytterligare en åtgärd för att stimulera inflaggningen av fler svenska fartyg.

Rederiernas behov av fartyg som kan frakta gods över havet varierar över tid. Lagförslaget går ut på att förenkla rederiernas möjligheter för in- och uthyrning av skepp. Syftet är att underlätta för svenska rederier att anpassa verksamheten till rådande marknadsförutsättningar. De ska kunna

organisera sin verksamhet på ett rationellt sätt och delta i samriskprojekt med utländska rederier. Därtill är syftet att underlätta finansiering av nya skepp.

Vid inhyrning av ett utländskt skepp som i huvudsak upplåtits obemannat och tillfälligt ska det anses vara svenskt och vara berättigat att föra svensk flagg. För att det ska vara möjligt är det nödvändigt att vi lägger till en del i fartygsregistret som kallas skeppslegodel. Vid skeppslega kan skeppet vara registrerat i två länder samtidigt: i ägarens hemland och tillfälligt i landet det hyrs in till. Då skiftar man också flagg.

Ägarrelaterade frågor, som inskrivning av ägande, inteckningar och pantsättning, styrs fortfarande av det ursprungliga ägarlandet, medan frågor om skeppets drift, bemanning, arbetsmiljö, sjösäkerhet och så vidare styrs av landet som det hyrs in till. På samma sätt ska svenska obemannade fartyg kunna hyras ut utomlands och därmed skifta från svensk flagg. Transportstyrelsens tillsynsansvar övergår då till det nya landet.

Herr talman! Med detta mycket positiva förslag tar vi ytterligare ett steg för att Sverige ska bli ännu mer attraktivt för inflaggning av fartyg. Samtidigt underlättar vi för rederier att bedriva en rationell ekonomisk verksamhet.

(Applåder)

Anf. 60 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Herr talman! I den proposition som vi i dag behandlar föreslår regeringen lagändringar för att förenkla in- och uthyrning av skepp i syfte att underlätta för svenska rederier att anpassa sin verksamhet efter rådande marknadsförutsättningar, organisera sin drift och finna finansiering för nya fartyg.

Lagändringarna innebär att regelverket för inhyrning av utländska skepp och uthyrning av svenska skepp – det som på fackspråk kallas skeppslega eller bareboatcharter – utökas och moderniseras. Förslaget innebär bland annat tydligare regler för under vilka förutsättningar sådan in- och uthyrning ska kunna ske och hur inhyrda utländska fartyg ska hanteras i det svenska fartygsregistret. Det svenska fartygsregistret kommer enligt förslaget också att kompletteras med ett särskilt skeppslegoregister.

Herr talman! Sjöfarten är helt avgörande för Sverige. Nio av tio varor till eller från vårt land transporteras på sjön. En stark och konkurrenskraftig svensk sjöfart är därför inte bara en näringspolitisk fråga utan också en fråga om försörjningssäkerhet, handel och beredskap för Sverige.

Regeringen genomför nu flera viktiga reformer för att stärka svensk sjöfart och få fler rederier att flagga in sina skepp till Sverige. Stämpelskatten har tagits bort, och tonnageskatten ses nu över för att skapa bättre villkor för rederier i Sverige.

En viktig uppgift för regeringen är att minska regelkrånglet, vilket denna proposition har som perspektiv. Vi har lyssnat på svensk sjöfart. Med de förändringar som nu föreslås blir det enklare för svenska redare att både hyra ut och chartra in fartyg. Det ger våra företag bättre och stabilare förutsättningar över tid och stärker den svenska sjöfartens konkurrenskraft.

Prot. 2025/26:23
22 oktober

*Förenklad in- och
uthyrning av skepp*

Herr talman! Jag kommer själv från Skåne, vilket hörs på min dialekt. Det är en region med mycket vatten och många hamnar. Där spelar sjöfarten en avgörande roll för både näringsliv och sysselsättning. Det är därför glädjande att regeringen nu vidtar flera åtgärder som stärker svensk sjöfart.

Inför det fortsatta arbetet vill jag dock lyfta upp två viktiga frågor. För det första har vi behovet av nya isbrytare. Det är positivt att Trafikverket uppmärksammat denna fråga och tar upp det i sitt förslag till ny infrastrukturplan. För det andra har vi vikten av bättre kopplingar mellan hamnarna och våra landförbindelser.

Kristdemokraterna har tidigare föreslagit att det görs en ny hamnutredning som skulle se över förutsättningarna för våra hamnar ur både ett nationellt och ett europeiskt perspektiv. Det har blivit än mer nödvändigt nu när Sverige är medlem i Nato och vårt strategiska läge i Östersjön har fått ökad betydelse.

Herr talman! Sammantaget är detta en proposition som stärker svensk sjöfart, skapar enklare regler och förbättrar villkoren för våra rederier. Det är ett viktigt steg för att säkerställa att Sverige även framöver är en stark sjöfartsnation.

Jag yrkar bifall till trafikutskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 14 Skärpt kontroll av styrelsen i besiktningsorgan

Trafikutskottets betänkande 2025/26:TU3
Skärpt kontroll av styrelsen i besiktningsorgan (prop. 2024/25:170)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 15 Riksrevisionens rapport om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU7
Riksrevisionens rapport om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt
(skr. 2024/25:184)
föredrogs.

Anf. 61 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! I dag debatterar vi skatteutskottets betänkande 7, som handlar om Riksrevisionens rapport om de tillfälliga anstånden för inbetalning av skatt för företag under pandemin.

Pandemin kan tyckas höra till vårt förflutna, men det är ändå viktigt att vi nu analyserar den då förda politiken. Riksrevisionens rapport visar

tydligt att mycket av den politik som bedrevs av den S-ledda regeringen under pandemin var klok, nödvändig och i grunden framgångsrik.

De tillfälliga anstånden för inbetalning av skatt var en åtgärd som i grunden hade lagstiftats redan nästan ett decennium innan den användes, men när den togs i bruk under pandemin gjordes de sista handpåläggningarna på lagstiftningen i ett exceptionellt läge och under tidspress, framför allt när vi talar om helheten av åtgärderna.

Likväl kan vi konstatera att åtgärderna som helhet uppfyllde sitt syfte. Likviditeten stärktes för i grunden livskraftiga företag här i vårt land. Det var den typen av avvägningar som politiken stod inför under pandemin. Hur hjälper vi både företag och hushåll i kris? Hur skapar vi hjälp till livskraftiga företag utan att kasta goda pengar efter dåliga? Hur kan vi värna skattebetalarnas pengar och samtidigt kratta manegen för framtida tillväxt?

Så såg avvägningarna ut för fem sex år sedan. Så ser de ut i dag, och så såg de också ut när lagstiftningen i grunden kom till i slutet av 00-talet.

Herr talman! Konkret betydde den S-ledda regeringens politik att tusentals jobb faktiskt kunde räddas, att företag kunde fortsätta betala ut löner och att svensk ekonomi stod stadig genom en av de svåraste kriserna i modern tid.

Kontrasten till den nuvarande regeringen är bjärt. Med Kristersson vid rodret har 100 000 människor blivit arbetslösa. Tillväxten ligger i Europas botten, och var fjärde ung människa i vårt land är arbetslös – samtidigt som skatterna sänks för de allra rikaste. Det är slående att exempelvis Jimmie Åkesson har sänkt skatten för sig själv med 4 000 kronor – varje månad, herr talman. Varje ledamot i den här kammaren har sänkt sin egen skatt med 2 500 kronor, alltså 30 000 kronor per år. Samtidigt försämrats a-kassan, och regionerna och sjukvården sätts på svältkur. Antalet arbetslösa ökar.

Jag kommer att tänka på en Muf-pin från 90-talet som var väldigt populär bland vissa: Gör statsministern arbetslös så slipper du bli det själv. För mig är det uppenbart när jag läser den här Riksrevisionsrapporten att det gör skillnad om statsministern är moderat eller socialdemokrat.

Herr talman! Gällande pandemiåtgärderna är det såklart lätt att i efterhand säga att saker skulle ha gjorts på ett annat sätt. Men mitt under pandemin var verkligheten annorlunda. Då behövdes handlingskraft, inte efterklokhet. Då behövdes åtgärder, och därför är jag extra glad att besluten likväl blev välavvägda. Detta gäller också regleringen av tillfälliga anstånd för företag. Jag var själv riksdagsledamot i näringsutskottet under pandemin och minns hur vissa partier ville sprida skattebetalarnas pengar runt sig på ett sätt som hade fått Gunnar Sträng att vända sig i sin grav.

Herr talman! Riksrevisionen pekar likväl på vissa brister i träffsäkerheten och uppföljningen. Det måste vi naturligtvis ta på allvar. Men den övergripande slutsatsen blir i alla fall för mig ändå tydlig: Åtgärden var i grunden effektiv – de tillfälliga anstånden fyllde sitt syfte. Sammantaget måste man ändå säga att den S-ledda regeringens politik gjorde vad som krävdes för att skydda svenska företag och arbetstagare.

Jag vill också påminna om – och detta tycker jag är viktigt – att de tillfälliga anstånden inte var ett isolerat initiativ utan en del av en bred palett av krisåtgärder, som permitteringsstöd, omsättningsstöd och statliga

garantier. Tillsammans bidrog de till att Sverige klarade krisen bättre än många andra länder.

Herr talman! Sverigedemokraterna har i sitt särskilda yttrande valt att lyfta fram ett annat verktyg än det vi diskuterar i dag, nämligen den så kallade carry back-modellen, där företag kan kvitta förluster mot tidigare vinster. Det kan för många låta tekniskt, men i praktiken innebär det att staten betalar tillbaka skatter som redan är intjänade.

Därför skulle jag vilja ställa några frågor till Sverigedemokraterna. Är detta ett förslag som ni står bakom även när det inte råder pandemi, eller ser ni det som en rimlig pandemiåtgärd? Den som söker svar på detta i ert särskilda yttrande får nämligen leta förgäves. Jag skulle också vilja veta hur ni tänker er att kontrollen av ett sådant carry back-system skulle fungera då risken för bedrägerier i ett sådant system är dokumenterat större än i det system som Sverige använde under pandemin. Detta får ledamoten Wiechel, som kommer efter mig, gärna svara på.

Herr talman! Vi socialdemokrater står för en ansvarsfull politik i vardag likaväl som i kris. Socialdemokraterna är ett parti att lita på och att luta sig mot när det blåser upp till storm. Det är ett parti som vågar ta beslut när det behövs och som är berett att agera, med omtanke om både löntagare och företagare. Men vi är också ett reformistiskt parti som i grunden vill utveckla vårt fina Sverige och inte rasera det som har byggts upp under generationer.

Pandemin visade att staten måste kunna agera när marknaden tvekar. Därför tycker jag att det är bra att regeringen i sin skrivelse markerar att tillfälliga anstånd kan vara motiverade även när osäkerheten är stor och inte enbart när kreditmarknaden faktiskt redan har havererat.

Herr talman! Vi ska självklart dra lärdomar av krisen, men vi ska också våga säga det som ibland glöms bort. Mycket av den S-ledda politik som bedrevs under pandemin var inte bara rätt – den var faktiskt helt avgörande för att Sverige skulle klara sig så väl under pandemin som vi faktiskt gjorde.

Anf. 62 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! I dag diskuterar vi som bekant Riksrevisionens rapport om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt, vilket är en åtgärd som infördes under finanskrisen 2008–2009 och som senare har anpassats, inte minst under covid-19-pandemin. Syftet har varit att stödja sunda och livskraftiga företag med tillfälliga likviditetsproblem. Riksrevisionens granskning har också visat att åtgärden i stort har varit effektiv. Men det finns ändå brister och därtill såklart också möjligheter till förbättringar.

Från Sverigedemokraterna har vi också, som tidigare nämnts, mot bakgrund av detta lyft ett förslag om att införa carry back som ett komplement till dagens system. Detta kommer jag naturligtvis att återkomma till strax.

Låt mig börja med en generell reflektion innan jag går in på vårt förslag. Tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har varit ett viktigt verktyg för att ge företag det andrum som de behöver under kriser. Under pandemin kunde företag skjuta upp betalningar av arbetsgivaravgifter, avdragen skatt eller moms, vilket gav en snabb likviditetsförstärkning.

Riksrevisionen konstaterar att detta i många fall har fungerat väl, särskilt för företag som drabbades hårt av restriktioner eller av osäkerheten på marknaden. Men rapporten pekar också på brister. Träffsäkerheten har inte alltid varit helt optimal. Statens nettokostnad blev också tydligt högre än förväntat. Den landade enligt Riksrevisionen på 9,8 miljarder kronor, vilket är en ganska stor skillnad jämfört med beräknade 2,8 miljarder. Det är alltså en skillnad på hela 7 miljarder vi talar om.

Herr talman! Låt mig nu gå över till det särskilda yttrandet från oss sverigedemokrater, där vi lyfter idén att införa en möjlighet till så kallad carry back i det svenska bolagsskattesystemet. Detta är en åtgärd som har använts framgångsrikt i flera länder, däribland USA, Storbritannien och Kanada, och som vi menar eventuellt kan komplettera anståndsbestämmelserna på ett effektivt sätt.

Vad innebär då carry back? I dag kan företag som gör en förlust bara kvitta den mot framtida vinster, så kallad carry forward. Problemet är att framtida vinster är osäkra, särskilt i en kris, vilket gör att företag kan tvingas bära en ekonomisk risk under väldigt lång tid. Det kan naturligtvis slå väldigt hårt mot dem. Med carry back skulle företag i stället kunna kvitta årets förlust mot vinster från tidigare år och få tillbaka redan inbetald skatt, redan året efter förluståret. Det skulle kunna ge en snabb injektion av likviditet och stärka företagets soliditet – det gäller särskilt företag som redan visat sig vara lönsamma innan krisen slog till.

Ta till exempel ett småföretag som har gått med vinst i flera år. Man har betalat skatt och byggt upp en stabil verksamhet. När en kris liknande den pandemi vi för inte alls så länge sedan genomled slår till och orsakar en tillfällig förlust kan företaget snabbt hamna i likviditetsproblem. Med carry back skulle företaget kunna få tillbaka en del av den skatt som man tidigare har betalat in, vilket ger företaget möjlighet att överbrygga krisen utan att behöva ta dyra lån eller riskera konkurs. Detta är särskilt viktigt eftersom kreditmarknaden, som vi sett, inte alltid fungerar normalt i kris-tider.

Herr talman! Carry back skulle inte bara hjälpa enskilda företag. Det hjälper också hela samhället, för företagen är samhällets motor. Det hjälper hela ekonomin, som vi är beroende av.

Genom att ge lönsamma företag en chans att snabbt återhämta sig minskar vi risken för konkurser och arbetslöshet. Det kan vara en träffsäker åtgärd som riktar sig till företag som redan har bevisat sin livskraft, till skillnad från mer generella stöd som riskerar att gå till mindre seriösa aktörer. Dessutom är det en åtgärd som kan implementeras relativt snabbt, vilket kan vara avgörande i en akut kris.

För att klargöra: Vi ser alltså carry back som ett potentiellt komplement till anståndsbestämmelserna. Medan anstånd ger en tillfällig lättnad genom att man skjuter upp skatteinbetalningar ger carry back en mer direkt likviditetsförstärkning genom återbetalning av redan inbetald skatt. Tillsammans kan dessa åtgärder skapa ett robust stöd för företag i kris utan att staten tar på sig oproportionerliga risker.

Som ett snabbt svar till Mathias Tegnér vill jag säga att det här är ganska komplexa frågor. Det är just därför som vi ser behovet av att lyfta fram detta som ett potentiellt verktyg i framtiden, så att vi kan arbeta med det gemensamt. Men vi har som bekant inget skarpt förslag av den enkla anledningen att det hela är ganska komplext.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga att tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har varit ett värdefullt verktyg för att stötta företag i kris. Riksrevisionens rapport visar dock att det finns utrymme för förbättringar. Vi behöver tydliga kriterier, bättre kontroller och en mer realistisk bedömning av kostnaderna. Samtidigt behöver vi våga tänka nytt. Det är därför vi har avgett vårt särskilda yttrande. För oss som företagsvänligt parti ska det bli väldigt intressant att följa denna fråga ytterligare.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 63 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! Den 27 februari fick skatteutskottet av riksrevisor Christina Gellerbrant Hagberg information om Riksrevisionens granskningsrapport om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt. Regeringen överlämnade sin svarsskrivelse om rapporten den 5 juni, och i dag, den 22 oktober, debatterar vi ärendet. Således har vi haft lång tid på oss att vässa våra argument, drygt åtta månader. ”Debatterar” är kanske inte det rätta ordet eftersom utskottet inte har något att invända mot regeringens bedömningar. Förslaget till riksdagsbeslut är att lägga regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport till handlingarna.

Vi debatterar inte regeringens svar, men den som har lyssnat på debatten hittills har hört Mathias Tegnér's ohämmade stolthet över de åtgärder som kom under pandemin. Jag måste säga att även om vi då hade en socialdemokratisk regering kom initiativen till ändringsbudget och diverse stöd till företag, inklusive anstånden för inbetalning av skatter, på Moderaternas initiativ. Den dåvarande majoriteten har anledning att vara stolt för att man har kunnat samarbeta med oppositionen i en svår situation, men att ta åt sig hela äran är inte riktigt hederligt, tycker jag.

Jag märkte också att Mathias Tegnér ville ta chansen att kritisera den nuvarande moderatledda regeringen för att man bedriver en politik som Mathias Tegnér inte gillar. Jag vill säga att vi är stolta över den politik vi för. Det är en politik för människor som arbetar. Det ska löna sig att arbeta, och det ska löna sig att ha arbetat.

Den politik vi bedriver har lett till att inflationen på över 10 procent, som vi ärvde av Socialdemokraterna, nu är på låga nivåer. Detta har lett till sänkta räntor – en mycket viktig faktor för människor som har lån på sina hus. Jag skulle kunna prata väldigt mycket om detta, men jag ska återgå till det ärende vi debatterar i dag.

Riksrevisionens rapporter är alltid läsvärda, och den vi diskuterar i dag är inget undantag. I rapporten granskas om möjligheten att få tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt har varit en effektiv åtgärd under pandemin och de år som följt. Det var onekligen svåra år. Utbrottet av covid-19 i början av 2020 var en chock för hela det svenska samhället och för ekonomin. Det rådde stor osäkerhet avseende effekterna på både folkhälsan och ekonomin.

Efter pandemin kom nästa kris med kraftigt stigande elpriser och en inflation på 10 procent. Syftet med tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt var att stödja i grunden sunda och livskraftiga företag under en tid då många fick likviditetsproblem.

Riksrevisionens övergripande bedömning är att de tillfälliga anstånden har varit en förhållandevis effektiv åtgärd. Dock har man påpekat vissa brister i träffsäkerheten, till exempel att det inte tydligt går att säga vad som är ett sunt och livskraftigt företag. Granskningen har visat att företag som hade såväl låg lönsamhet som låg soliditet före pandemin var tydligt överrepresenterade bland dem som fick tillfälliga anstånd, vilket är tämligen logiskt då dessa löper störst risk att drabbas av likviditetsproblem. Men det kan också bero på att det inte krävdes någon kreditprövning motsvarande den som görs vid banklån för att få tillfälligt anstånd.

Riksrevisionen har utfärdat fem rekommendationer med anledning av granskningen. Regeringens bedömning är att dessa är framåtblickande ifall det ånyo skulle uppstå en allvarlig situation där tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt kommer att övervägas som en krisåtgärd. Avseende två av rekommendationerna gör regeringen dock en annan eller delvis en annan bedömning.

En av rekommendationerna handlar om att begränsa möjligheten att få anstånd beviljat till tidsperioder när kreditmarknaden inte fungerar normalt. Detta är en bedömning som regeringen inte delar. Man anser att åtgärden också behövs när osäkerheten om företagens ekonomiska utveckling försvårar bedömningen av kreditrisken och därmed begränsar tillgången till kapital till i övrigt livskraftiga företag.

Det skulle faktiskt kunna tilläggas att det snarare är just i ett sådant läge denna typ av åtgärder behövs som mest. Det är viktigt att regeringen inte begränsar sitt handlingsutrymme vid en eventuell framtida kris när kraftfulla åtgärder behöver sättas in med kort varsel.

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att begränsa anståndens omfattning till ett fåtal redovisningsperioder. Regeringens bedömning är att ett flexibelt förhållningssätt är att föredra, med reservation för att den typ av stöd som anstånden innebär endast bör användas under perioder av ekonomisk osäkerhet.

Under pandemin gjordes kontinuerligt nya bedömningar om redovisningsperioderna allteftersom ny information om pandemins utveckling blev tillgänglig.

Regeringen instämmer i rekommendationen om att överväga att förtydliga skälen när anstånd inte ska beviljas. Det är mycket viktigt att undanröja riskerna för att oseriösa företag missbrukar systemet.

Regeringen instämmer också i rekommendationen om att överväga om anståndsavgift och kostnadsränta ska tas ut löpande, något som ligger i linje med syftet att stödja i grunden sunda och livskraftiga företag som bör ha möjlighet att klara av detta.

När det gäller förbättring av beräkningen av förväntade uppbördsföruster och redogörelsen för riskerna med skattekrediter instämmer regeringen i Riksrevisionens rekommendationer.

Slutligen, herr talman, vill jag än en gång understryka att ett enigt utskott inte har något att invända mot regeringens bedömning.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.31 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 21 oktober

KrU2 En lag om public service och riktlinjer för verksamheten 2026–2033

Punkt 2 (Regeringens förslag om grundläggande krav på utformningen av innehållsuppdraget)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, C, MP)

Votering:

152 för utskottet

150 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 17 KD, 13 L

För res. 1: 93 S, 21 C, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 3 (Regeringens förslag om uppföljning av public service-uppdraget)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, C, MP)

Votering:

152 för utskottet

150 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 17 KD, 13 L

För res. 2: 93 S, 21 C, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 4 (Regeringens förslag om ekonomiska förutsättningar)

1. utskottet

2. res. 3 (V, C, MP)

Votering:

243 för utskottet

59 för res. 3

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 59 M, 17 KD, 13 L

För res. 3: 2 S, 21 C, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Prot. 2025/26:23

22 oktober

Punkt 5 (Verksamhetsramar för public service-företagen)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

172 för utskottet

130 för res. 4

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 20 C, 17 KD, 13 L

För res. 4: 93 S, 1 C, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 6 (Sändning och tillhandahållande av utbudet)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V, MP)

Votering:

173 för utskottet

129 för res. 5

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L

För res. 5: 93 S, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 8 (Sändningar på nationella minoritetsspråk och teckenspråk)

1. utskottet

2. res. 7 (S, V, MP)

Votering:

173 för utskottet

129 för res. 7

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L

För res. 7: 93 S, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU6 Bättre verktyg för kontroll – uppgiftsinhämtning inom social-försäkringen och ekonomiskt bistånd

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU5 Åtgärder för en effektiv och patientsäker anslutning till den nationella läkemedelslistan

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU5 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om säkerhet, resiliens och hållbarhet i rymdverksamhet i Europeiska unionen

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU16 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till nytt system för Europeiska unionens egna medel för perioden 2028 och framåt

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU3 Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Uppdrag till Inspektionen för vård och omsorg)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

279 för utskottet

23 för res.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 18 V, 17 KD, 15 MP, 13 L, 1 -

För res.: 21 C, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

JuU4 Ökade möjligheter att dela uppgifter inom Polismyndigheten

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU2 Ett nytt regelverk för bygglov

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

282 för utskottet

20 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 15 MP, 13 L, 1 -

För res. 1: 18 V, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Prot. 2025/26:23

22 oktober

Punkt 3 (Anmälningsplikt och reglering för komplementbostadshus m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

Votering:

174 för utskottet

93 för res. 3

35 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L

För res. 3: 92 S, 1 -

Avstod: 18 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Tomas Kronståhl (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Områdesdifferentiering av lovplikten)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP)

Votering:

173 för utskottet

109 för res. 5

20 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L

För res. 5: 93 S, 15 MP, 1 -

Avstod: 18 V, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 5 (Nationella mål för natur- och kulturvärden)

1. utskottet

2. res. 6 (V, MP)

Votering:

267 för utskottet

35 för res. 6

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 6: 18 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 7 (Utvärdering av lagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

152 för utskottet

21 för res. 9

129 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 17 KD, 13 L

För res. 9: 21 C

Avstod: 93 S, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU7 Sekretess i vissa ärenden om strategiska nettonollprojekt

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU6 Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

282 för utskottet

20 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 15 MP, 13 L, 1 -

För res. 1: 18 V, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 2 (Lagstiftningens framtida utformning)

1. utskottet

2. res. 3 (MP)

Votering:

267 för utskottet

17 för res. 3

18 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 3: 15 MP, 2 -

Avstod: 18 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 3 (En samlad översyn)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP)

Votering:

173 för utskottet

111 för res. 4

18 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L

För res. 4: 93 S, 15 MP, 3 -

Avstod: 18 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Prot. 2025/26:23

22 oktober

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU9 Riksrevisorns årliga rapport 2025

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU3 Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige – innovation, produktion och samarbete

Punkt 2 (Genomförande och uppföljning)

1. utskottet

2. res. 1 (S, C)

Votering:

185 för utskottet

115 för res. 1

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 18 V, 17 KD, 15 MP, 13 L

För res. 1: 93 S, 21 C, 1 -

Avstod: 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 3 (Utredning om statligt ägande, riskkapital och statliga krediter)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

188 för utskottet

18 för res. 3

96 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 15 MP, 13 L

För res. 3: 18 V

Avstod: 93 S, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 4 (Svensk rådighet över försvarsmaterielproduktion)

1. utskottet

2. res. 4 (S, MP)

Votering:

191 för utskottet

109 för res. 4

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 18 V, 17 KD, 13 L

För res. 4: 93 S, 15 MP, 1 -

Avstod: 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 7 (Nordisk samverkan inom det försvarsindustriella området)

1. utskottet

2. res. 9 (S, V, MP)

Votering:

173 för utskottet

127 för res. 9

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L

För res. 9: 93 S, 18 V, 15 MP, 1 -

Avstod: 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 9 (Upphandling och import av krigsmateriel)

1. utskottet

2. res. 12 (V)

Votering:

189 för utskottet

22 för res. 12

91 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 15 MP, 13 L

För res. 12: 1 S, 18 V, 3 -

Avstod: 91 S

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

1. utskottet

2. res. 13 (V, MP)

Votering:

267 för utskottet

35 för res. 13

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 13: 18 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU2 Förenklad in- och uthyrning av skepp

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU3 Skärpt kontroll av styrelsen i besiktningsorgan

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU7 Riksrevisionens rapport om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:27 Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård

2025/26:3817 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

2025/26:3821 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S)

2025/26:3824 av Nils Seye Larsen m.fl. (MP)

2025/26:3825 av Christofer Bergenblock m.fl. (C)

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 oktober

2025/26:81 Regeringens klimatpolitik och ESR-åtagandet till 2030

av *Aida Birinxhiku* (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:82 Unga med aktivitetsersättning

av *Jessica Rodén* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:83 Luftföroreningar och fordonsbesiktningen

av *Jytte Guteland* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 21 oktober

2025/26:107 Beskattning av ersättning för nekade avverkningstillstånd

av *Isak From* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:108 WHO:s varning om avveckling av det svenska alkoholmonopolet

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 16.19.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 10 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 8 anf. 22 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 41 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 49 (delvis),

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.31 och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 23 oktober.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp	2
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU3.....	2
Anf. 1 SANNA BACKESKOG (S).....	2
Anf. 2 HELENA VILHELMSSON (C).....	4
Anf. 3 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	7
Anf. 4 LUDVIG CEIMERTZ (M).....	8
Anf. 5 KAJSA FREDHOLM (V).....	10
Anf. 6 TORSTEN ELOFSSON (KD)	11
Anf. 7 ULRIKA WESTERLUND (MP)	12
Anf. 8 HELENE ODENJUNG (L).....	13
(Beslut fattades under § 17.).....	15
§ 7 Ökade möjligheter att dela uppgifter inom Polismyndigheten	15
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU4.....	15
(Beslut fattades under § 17.).....	15
§ 8 Ett nytt regelverk för bygglov.....	15
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU2	15
Anf. 9 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	15
Anf. 10 LEIF NYSMED (S).....	17
Anf. 11 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	21
Anf. 12 LEIF NYSMED (S) replik.....	21
Anf. 13 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	22
Anf. 14 LEIF NYSMED (S) replik.....	22
Anf. 15 DAVID JOSEFSSON (M)	23
Anf. 16 BIRGER LAHTI (V).....	25
Anf. 17 LARRY SÖDER (KD).....	27
Anf. 18 LEIF NYSMED (S) replik.....	29
Anf. 19 LARRY SÖDER (KD) replik.....	29
Anf. 20 LEIF NYSMED (S) replik.....	30
Anf. 21 LARRY SÖDER (KD) replik.....	30
Anf. 22 ALIREZA AKHONDI (C).....	31
Anf. 23 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	33
Anf. 24 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	34
Anf. 25 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	34
Anf. 26 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	35
Anf. 27 LEIF NYSMED (S) replik.....	35
Anf. 28 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	36
Anf. 29 TREDJE VICE TALMANNEN	36
Anf. 30 LEIF NYSMED (S) replik.....	36
Anf. 31 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	37

Anf. 32 PATRIK KARLSON (L)	37
Anf. 33 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	39
(Beslut fattades under § 17.)	40
§ 9 Sekretess i vissa ärenden om strategiska nettonollprojekt	40
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU7	40
Anf. 34 LARS ENGSUND (M)	40
Anf. 35 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	41
Anf. 36 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	43
Överläggningen var härmed avslutad.	44
(Beslut fattades under § 17.)	44
§ 10 Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse	44
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU6	44
Anf. 37 ADAM MARTTINEN (SD)	44
Anf. 38 PETER HEDBERG (S)	45
Anf. 39 MATS GREEN (M)	47
Anf. 40 JESSICA WETTERLING (V)	48
Anf. 41 MUHARREM DEMIROK (C)	50
Anf. 42 JAN RIISE (MP)	51
Anf. 43 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	53
(Beslut fattades under § 17.)	54
§ 11 Riksrevisorns årliga rapport 2025	54
Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU9	54
(Beslut fattades under § 17.)	54
§ 12 Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige – innovation, produktion och samarbete	55
Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU3	55
Anf. 44 PER SÖDERLUND (SD)	55
Anf. 45 JOHAN ANDERSSON (S)	56
Anf. 46 LARS PÜSS (M)	58
Anf. 47 JOHAN ANDERSSON (S) replik	60
Anf. 48 LARS PÜSS (M) replik	61
Anf. 49 JOHAN ANDERSSON (S) replik	61
Anf. 50 LARS PÜSS (M) replik	61
Anf. 51 HANNA GUNNARSSON (V)	62
Anf. 52 MIKAEL OSCARSSON (KD)	64
Anf. 53 MIKAEL LARSSON (C)	65
Anf. 54 GULAN AVCI (L)	66
Anf. 55 ULF HOLM (MP)	68
Anf. 56 GÖRAN HARGESTAM (SD)	70
(Beslut fattades under § 17.)	72
§ 13 Förenklad in- och uthyrning av skepp	72
Trafikutskottets betänkande 2025/26:TU2	72
Anf. 57 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD)	72
Anf. 58 JOHANNA RANTSI (M)	73
Anf. 59 HELENA GELLERMAN (L)	74
Anf. 60 CECILIA ENGSTRÖM (KD)	75
(Beslut fattades under § 17.)	76
§ 14 Skärpt kontroll av styrelsen i besiktningsorgan	76
Trafikutskottets betänkande 2025/26:TU3	76

(Beslut fattades under § 17.).....	76	Prot. 2025/26:23
§ 15 Riksrevisionens rapport om tillfälliga anstånd med		22 oktober
inbetalning av skatt.....	76	
Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU7	76	
Anf. 61 MATHIAS TEGNÉR (S)	76	
Anf. 62 MARKUS WIECHEL (SD)	78	
Anf. 63 BORIANA ÅBERG (M).....	80	
(Beslut fattades under § 17.).....	81	
Ajournering.....	82	
Återupptaget sammanträde.....	82	
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 21 oktober.....	82	
KrU2 En lag om public service och riktlinjer för verksamheten 2026–2033.....	82	
SfU6 Bättre verktyg för kontroll – uppgiftsinhämtning inom socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd.....	83	
SoU5 Åtgärder för en effektiv och patientsäker anslutning till den nationella läkemedelslistan.....	84	
UbU5 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om säkerhet, resiliens och hållbarhet i rymdverksamhet i Europeiska unionen	84	
FiU16 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till nytt system för Europeiska unionens egna medel för perioden 2028 och framåt.....	84	
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde.....	84	
JuU3 Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp.....	84	
JuU4 Ökade möjligheter att dela uppgifter inom Polismyndigheten	84	
CU2 Ett nytt regelverk för bygglov	84	
KU7 Sekretess i vissa ärenden om strategiska nettonollprojekt	86	
KU6 Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse	86	
FiU9 Riksrevisorns årliga rapport 2025	87	
FöU3 Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige – innovation, produktion och samarbete.....	87	
TU2 Förenklad in- och uthyrning av skepp	89	
TU3 Skärpt kontroll av styrelsen i besiktningsorgan.....	89	
SkU7 Riksrevisionens rapport om tillfälliga anstånd med inbetalning av skatt.....	89	
§ 18 Bordläggning.....	89	
§ 19 Anmälan om interpellationer.....	89	
§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	90	
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 16.19.....	90	